

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**POLİTİK PAZARLAMADA RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN LİDERLİK
ALGISININ SEÇMENLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ
GAZİANTEP'TE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARZU TANRIÖVER

Tez Danışmanı: Dr.Öğr. Üyesi Ahmet TAN

GAZİANTEP

Haziran 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**Politik Pazarlamada Recep Tayyip Erdoğan'nın Liderlik Algısının Seçmenlerin
Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi**

ARZU TANRIÖVER

Tez Savunma Tarihi: 06.06.2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylım.

Prof. Dr. H. Mustafa PAKSOY
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımızca okunmuş olup, kapsamı, niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. H. Mustafa PAKSOY

Dr. Öğr. Üyesi Yakup DURMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TAN

İmzası:

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

ARZU TANRIÖVER

06.06.2018

ÖZET
POLİTİK PAZARLAMADA RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN
LİDERLİK ALGISININ SEÇMENLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ:
GAZİANTEP'TE BİR UYGULAMA

TANRIÖVER, Arzu
Yüksek Lisans Tezi, İşletme ABD, Gaziantep Üniversitesi
Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TAN
Haziran 2018, 160 Sayfa

Pazarlama, işletmenin hedeflerini gerçekleştirmek, mevcut ve potansiyel müşterilerin istek ve arzularını tatmin etmek için mal ve hizmetleri üreticiden tüketiciye veya kullanıcıya doğru yönlendiren organizasyon faaliyetlerinin bütünüdür. Herhangi amaca ulaşmak için kullanılan yöntem, devlet işlerinin düzenleyip yürütmek için izlenen yoldur.Pazarlama tekniklerinin kar amacı gütmeyen kuruluşlarda uygulanmaya başlamasıyla siyaset alanında da bazı yeniliklere rastlanmıştır. Siyasetin bir ürün gibi düşünülerek projelere dahil edilmesi ve pazara sunulması politik pazarlama kavramını doğurmuştur. Politik pazarlama kavramı 1950 ve 1960'lardan itibaren ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanmış ve bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Politik pazarlama sadece kavramın tanımlandığı değil, çeşitli etkilerinin de belirlendiği çalışmalara gerekduymaktadır..Bu çalışma, politik pazarlama' da Recep Tayyip Erdoğan'ın seçmenler tarafından ne tür bir lider olarak algılandığını ve bu algının seçmenlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir ve meslek açısından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amacını taşır. Bu kapsamda Gaziantep'te bulunan 500 seçmen ile anket yapıp veriler toplanmıştır. Tesadüfi olmayan yöntemlerden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Keşifsel bir çalışma olup, elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiş; t testi ve tek yönlü

varyans analizleri(ANOVA) yapılmıştır.Araştırma sonucuna göre; Demografik özellikler açısından seçmenlerin liderlik algısının farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Politik pazarlama, Liderlik, Recep Tayyip Erdoğan.

ABSTRACT**A REVIEW OF ERDOĞAN'S LEADERSHIP PERCEPT AS POLITICAL
MARKETING ACCORDING TO VOTER'S DEMOGRAPHIC FEATURES:
THE CASE OF GAZİANTEP**

TANRIÖVER, Arzu

Master Thesis, Department of Business Administration

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet TAN

June 2018, 160 pages

Marketing is the sum of organizational operations that direct the producers to the consumers in order to satisfy the consumers' desires and demands and also to attain the goals of the business. The method that is used to achieve any objectives is the way to regulate the state's affairs. With the start of using the marketing techniques in the non-profit organizations, it has been noticed that the field of politics necessitate a set of innovations. Designing politics as a product and launching it into markets has coined a new term, called "Politics Marketing". Politics marketing as a term have begun to be used in the USA since 1950s and 60s and it has been topic of many researches. Further studies must be done on the politics marketing not only to define it as a new term but also to determine the various effect of it.. This study aims to analyze the perception of the voters about Recep Tayyip Erdoğan as a political marketing figure and also to show whether this perception changes or not depending on the voters' gender, age, education, monthly income and job. In this context, data has been collected by conducting questionnaires to 600 voters who have resided in Gaziantep. Easy sampling survey method out of non-probability survey methods has been used. This study is heuristic one. SPSS package program has been used to analyze the collected data. T test and one dimensional variation analysis have been

applied. According to the results of the study, it has been concluded that the voters' perception of the leadership has varied in terms of the demographic characteristics.

KeyWords: Politicalmarketing, Lidership, Recep Tayyip Erdoğan

ÖNSÖZ

Politik pazarlama’ da Recep Tayyip Erdoğan’ın liderlik algısının seçmenlerin demografik özellikleri açısından incelenmesi” adlı tez çalışmama yol gösterici önemli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım değerli hocam Dr.Öğr. Üyesi Ahmet TAN’ a en kalbi duygularıyla sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan kıymetli arkadaşlarım Merve TASDEMİR’e, Kübra HARBİ’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yardımlarını esirgemeyen ve bana yol gösteren doktora öğrencisi Emre ÇOLAKOĞLU’ na teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım

Son olarak hayattaki en kıymetlilerime; Anneme, babama ve eşim ONUR TANRIÖVER’ e bu yoğun çalışma sürecinde göstermiş oldukları destek ve özveriden dolayı teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 GİRİŞ	1
İKİNCİ BÖLÜM	3
LİTERATÜR.....	3
2.1. POLİTİKA KAVRAMI	3
2.1.1.Politika Kavramı.....	3
2.1.2. Pazarlama	4
2.1.3.Politik Pazarlama	5
2.1.4.Politik Pazarlamannın Gelişimi	8
2.1.5.Politik Pazarlamannın Özellikleri.....	11
2.1.6.Politik Pazarlamannın Amacı	12
2.2. LİDERLİK VE LİDERLİKLE İLGİLİ KAVRAMLARIN AÇIKLANMASI ...	13
2.2.1.Liderlik kavramı	13
2.2.2.Yönetici	15
2.2.3.Liderler ve Yöneticiler Arasındaki Farklar	16
2.3.LİDERİ ORTAYA ÇIKARAN ÖZELLİKLER VE BAZI LİDERLİK DAVRANIŞ TIPLERİ	20
2.3.1.Lideri Ortaya Çıkaran Özellikler	20
2.3.1.1. Kişisel Özellikler.....	20
2.3.1.3. Zihinsel özellikler	21

2.3.1.4. Duygusal Özellikler	22
2.3.2. Liderlik davranış tipleri	22
2.3.2.1. Karizmatik Lider	22
2.3.2.2. Otokratik Lider	25
2.3.2.3. Dönüşümcü (Transformasyonel) Liderlik	26
2.3.2.4. Demokratik Lider	28
2.4. SEÇMEN DAVRANIŞI	32
2.4.1. Seçmen Kavramı	32
2.4.2. Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler	34
2.4.2.1. Demografik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi	34
2.4.2.2. Sosyo-Kültürel Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi	36
2.4.2.3. Psikolojik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi	36
2.4.2.4. Siyasal Etkenlerin Seçmen Tercihine Etkisi	37
2.4.2.5. Ekonomik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi	37
2.5. POLİTİK PAZARLAMA FİGÜRÜ OLARAK RECEP TAYYİP ERDOĞANIN İNCELENMESİ:	38
2.5.1. Recep Tayyip Erdoğan'ın Hayatı	38
2.5.2. Recep Tayyip Erdoğan'ın Liderlik Özellikleri	44
2.6. POLİTİK PAZARLAMA FİGÜRÜ OLARAK BAŞARILI DİĞER LİDERLERİN İNCELENMESİ:	47
2.6.1. Turgut Özal	47
2.6.2. Adnan Menderes	50
2.6.3. Vladimir Putin	53
2.7. KONUSU İLE İLGİLİ BAZI ÇALIŞMALAR	55
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	59
3. MATERYAL VE YÖNTEM	59
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	59
3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE ÖLÇÜM ARAÇLARI	59
3.3. ÖRNEKLEM SEÇİMİ	60
3.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMI VE SINIRLILIKLARI	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	63
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	63
4.1. NORMAL DAĞILIM	63
4.2. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	65

4.3 DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	68
4.3.1 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi	68
4.3.2 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Yaş durumuna Göre Analizi	70
4.3.3 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumu Göre Analizi.....	75
4.3.4 .Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi.....	79
4.3.5 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi	82
4.4 OTOKRATİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	89
4.4.1 Otokratik Liderlik Özelliklerinin Cinsiyete Durumuna Analizi.....	89
4.4.2 Otokratik Liderlik Özelliklerinin Yaş Durumu Göre Analizi	90
4.4.3 Otokratik Lider Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi	92
4.4.4 Otokratik Lider Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi	94
4.4.5 Otokratik Lider Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi	95
4.5 KARİZMATİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	102
4.5.1 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi	102
4.5.2 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Yaş Durumuna Göre Analizi	103
4.5.3 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumu Göre Analizi	106
4.5.4 Karizmatik Liderlik özelliklerinin Gelir Durumu Analizi.....	109
4.5.5 Karizmatik Liderlik özelliklerinin Meslek Durumu Göre Analizi	112
4.6 ETKİLEŞİMCİ LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	116
4.6.1 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi.....	116
4.6.2 Etkileşimci Liderlik özelliklerinin Yaş Durumuna Göre Analizi.....	117
4.6.3 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi	119
4.6.4 Etkileşimci Liderlik özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi.....	122
4.6.5 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi	126
4.7 DEMOKRATİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	129
4.7.1 Demokratik Liderlik özelliklerinin cinsiyete Durumuna Göre Analizi.....	129
4.7.2 Demokratik Liderlik özelliklerinin Yaş Durumuna Göre Analizi.....	130
4.7.3 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi	132
4.7.4 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi	133
4.7.5 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi	135

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	138
KAYNAKÇA	147
EKLER	154
ÖZGEÇMİŞ	156

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yönetici ve Lider Arasındaki Fark (Bennis, 2016: 39).....	19
Tablo 2:Normal Dağılım Testi	63
Tablo 3:Cinsiyet	66
Tablo 4:Yaş.....	66
Tablo 5:Eğitim.....	67
Tablo 6:Aylık Gelir.....	67
Tablo 7:Meslek.....	68
Tablo 8:Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan, Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Liderdir(T Testi).....	69
Tablo 9:Cinsiyet Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (T Testi).....	69
Tablo 10: Cinsiyet Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır (T Testi).....	69
Tablo 11:Yaş Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA).....	70
Tablo 12:Post-HocTamhaneTesti.....	71
Tablo 13 : Yaş Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA).....	72
Tablo 14: Post-HocTamhaneTestiTablo.....	73
Tablo 15:Yaş Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA).....	74
Tablo 16: Post-HocTamhane Testi	75
Tablo 17 : Eğitim Ve Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA).....	76
Tablo 18: Eğitim Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA).....	76
Tablo 19: Post- HocTukeyHSD.....	77
Tablo 20: Eğitim Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA).....	78
Tablo 21:Post-HocTukey HSD	79
Tablo 22:Gelir Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA).....	80
Tablo 23 : Post-HocTukey HSD	81

Tablo24:Gelir Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA).....	82
Tablo 25: Gelir Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA).....	82
Tablo 26:Meslek Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir(ANOVA)	83
Tablo 27:Post HocTamhane.....	83
Tablo 28:Meslek Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA).....	85
Tablo 29:Post HocTukey.....	85
Tablo 30: Meslek Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA).....	87
Tablo 31:Post-HocTamhane	87
Tablo 32: Cinsiyet Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır (T Testi).....	89
Tablo 33: Cinsiyet Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(T Testi).....	89
Tablo 34: Cinsiyet Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir (T Testi)	90
Tablo 35:Yaş Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA).....	90
Tablo 36: Yaş Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnsiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA)	91
Tablo 37:Yaş Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA).....	91
Tablo 38:Post-HocTamhane Testi.....	92
Tablo 39:Eğitim Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA).....	93
Tablo 40: Eğitim Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA).....	93
Tablo 41: Eğitim Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA).....	94
Tablo 42: Gelir Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA).....	94
Tablo 43: Gelir Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA).....	95
Tablo 44: Gelir Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)	95
Tablo 45: Meslek Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA).....	96
Tablo 46:Post-Hoc Tamhane	96
Tablo 47: Meslek Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA).....	98
Tablo 48:Post-HocTamhane	98
Tablo 49: Meslek Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)	100
Tablo 50:Post-HocTamhane	100

Tablo 51:Cinsiyet Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür (T Testi).....	102
Tablo 52:Cinsiyet Ve Özel Yaşantısı Benimde KabulEttiğimDeğerlerÜzerineKurulur.....	102
Tablo 53:Cinsiyet Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir (T Testi).....	103
Tablo 54: Yaş Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA).....	103
Tablo 55: Post-Hoc Tamhane HSD Test.....	104
Tablo 56: Yaş Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA).....	105
Tablo 57: Yaş Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA).....	105
Tablo 58: Post- Hoc LSD	106
Tablo59: Eğitim Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA).....	107
Tablo 60: Post-Hoc LSD	108
Tablo 61: Eğitim Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA).....	109
Tablo 62: Eğitim Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA).....	109
Tablo 63: Gelir Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA).....	110
Tablo 64: Gelir Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA).....	110
Tablo 65: Gelir Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA).....	110
Tablo 66: Post Hoc Tamhane.....	111
Tablo 67: Meslek Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA).....	112
Tablo 68:Post-Hoc Tamhane	112
Tablo 69: Meslek Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA).....	114
Tablo 70: Meslek Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA).....	114
Tablo 71: Post-Hoc Tamhane	115
Tablo 72:Cinsiyet Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçmır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir (T Testi).....	116
Tablo 73: Cinsiyet Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(T Testi)	117
Tablo 74:Cinsiyet Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir (T Testi)	117
Tablo 75:Yaş Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçmır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA).....	118

Tablo 76: Yaş Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA).....	118
Tablo 77: Yaş Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir. Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)	118
Tablo 78: Eğitim Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA).....	119
Tablo 79: Eğitim ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA).....	119
Tablo 80: Eğitim Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir. Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)	120
Tablo 81:Post-Hoc LSD	121
Tablo 82: Gelir Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA).....	122
Tablo 83: Gelir Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA).....	122
Tablo 84:PostHocTukey HSD.....	123
Tablo 85: Gelir Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)	124
Tablo 86:Post HocTukey HSD.....	125
Tablo 87: Meslek Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA).....	126
Tablo 88: Post-Hoc LSD	127
Tablo 89: Meslek Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA).....	128
Tablo 90: Meslek Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)	128
Tablo 91:Cinsiyet Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(T Testi)	129
Tablo 92:Cinsiyet Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(T Testi).....	129
Tablo 93: Yaş Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA).....	130
Tablo 94:Yaş Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA).....	130
Tablo 95: Post- Hoc Tukey HSD.....	131
Tablo 96: Eğitim Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA)	132
Tablo 97: Eğitim Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA).....	132
Tablo 98:Gelir Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA).....	133
Tablo 99: Gelir Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA).....	133
Tablo 100:Post Hoc Tukey HSD.....	134
Tablo 101:Meslek Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA)	135

Tablo 102:Meslek Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA).....	135
Tablo 103: Post-Hoc Tamhane	136

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKP: Akparti

CHP:Cumhuriyet Halk Partisi

SHP: Sosyal Demokrat Parti

MHP: Milliyetçi Halk Parti

RP: Refah Partisi

ANAP: Anavatan Partisi

MKYK: Merkez Karar Yönetim Kurulu

MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi

İETT: İstanbul elektrik, tramvay ve tünel işletmeleri

AET: Avrupa Ekonomi Topluluğu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

İTU: İstanbul Teknik Üniversitesi

KGB:Sovyet Gizli Haber Alma Teşkilatı

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1 GİRİŞ

Tüketicilerden oluşan toplumun var olan ihtiyaçlarını tatmin etmek ve bu doyum noktasını sürdürmek için yapılan uygulamalara pazarlama denir. Pazarlama ticari alanlarda olduğu kadar kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve politik alan içinde yararlanılacak bir bilim dalıdır.

Pazarlama, 1970'li yıllarda işletmeler için mal ve hizmet satışı ve mübadelesi iken sonrasında kar amacı gütmeyen kuruluşları da kapsamaya başlamıştır. Fikirlerin pazarlanması adı altında akla gelen uygulama ise politik pazarlama uygulamalarıdır (Daver, 1993: 3).Ancak, bu yıllardan sonra kapsamı büyümüş ve hayır kurumları, sanat kuruluşları, eğitim kurumları, vakıflar, dini kurum ve kuruluşlar gibi kar amacı olmayan teşkilatları da içeren bir karakter kazanmıştır. Sadece ticari kurumlar değil sosyal kurumlarda topluma kendini ifade edebilmek için pazarlama çalışmaları yapılmıştır. Ülkemizde bilinirliği son yıllarda artan politik pazarlama gittikçe önemli hale gelmiştir. İlk olarak siyasetçiler daha sonra pazarlamacılar, akademisyenler, siyasetçiler ve siyaset ile ilgili kuruluşlarda dahil olmak üzere dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Politik pazarlama, batıdaki birçok ülkede ve özellikle de ABD'nde, 20.yüzyılın başlarından bu yana çok geniş grupların aktif olarak faydalandıkları bir disiplin durumundadır. Türkiye'de iseartık bazı bilimsel çalışmaların olması göze çarpmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, politik bir figür olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın seçmenler tarafından ne tür bir lider olarak algılandığı ve bu algının seçmenlerin demografik özellikleri bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu amaçla çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm politika, pazarlama, politik pazarlama, politik pazarlamanın gelişimi, amacı ve özelliklerinden bahsedilmiş. İkinci bölümde liderlik ve liderlik kavramları, lideri ortaya çıkaran özellikler ve liderlik davranış

tipleri, seçmen davranışları ve politik olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın hayatı, Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik yolundan ve konu hakkında yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde materyal ve yöntem başlığı altında araştırmanın amacı, önemi, kapsamı, ölçüm araçları, varsayımları ve sınırlıklarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde normallik testi, T testi, ANOVA testleriyle analizler yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde bazı sonuçlara varılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM LİTERATÜR

2.1. POLİTİKA KAVRAMI

2.1.1. Politika Kavramı

Politika kelimesinin kökenine bakınca Yunanca; “Polis, Politica, Politeia” sözcüklerinden oluşmaktadır(Çam, 1995: 21-22). Halkı yöneten otorite yani politik kurumların oluşması sürecinde ve bu kurumların görevlerini yerine getirme aşamasında gerçekleştirilen eylemlerden oluşan bilim dalına politika denir(Kışlalı, 1992: 22).

“Politika nedir?” sorusuna verilecek yanıt birden çoktur. Yanıtlarla ortaya konan tanımların fazlalığı, kavramın karmaşık olmasından ya da belirsizliğinden değildir. Politika, çok geniş kapsamlı bir kavramdır ve bu nedenle tek bir tanımlanamamaktadır. Politika bireylerin yaşamlarını bizzat ilgilendiren ve etki altına alan çalışmalardır. Politika geniş ve genel anlamıyla insanların ve toplumun yönetimi olarak kabul edilebilir(Kapani, 2012: 153). Farklı bakışlara göre; “Politika insanlar arasında çatışma ve bu çatışmada mücadele halindedir.” İnsanlar yaşadıkları toplum, ekonomik durumları ve çevreleri açısından farklı fikir ve farklı çıkarlara sahiptirler. İnsanlar arasındaki bu çıkarlar çatışma halini alır. Çatışmalar ise toplumdaki kültürlerin farklı olmasından ötürü ortaya çıkan politikanın paylaşılmasından kaynaklanır. Çatışma neticesinde varılmak istenen yer ise iktidardır. Sosyal hayat içerisinde insanlar politik iktidarı elde etmek ve onu kullanabilmek amacıyla kendi düşüncelerini kendi menfaatlerini gerçekleştirmek amacıyla taşırlar. Özetle esas amaç iktidara hükmedip onun menfaatlerini paylaşmaktır. (Kapani, 1999: 160).

Politikalar, karar vermeye ve kişilerin eylemlerine veya etkili bir eyleme yol açacak düşünceye ışık tutan genel rehberler, faaliyetleri çizilen hedef yönünde idare etmek için tespit edilen ana kurallardır (Can, 1999:94)

Politikalar bu özelliğiyle amaç ve gayelerin altında strateji ve taktiğin üstünde yer almaktadır. Ulaşılmak istenen amaç ve gayeler doğrultusunda, onlarla uyumlu şekilde ortaya konulmakta ve kendileriyle uyumlu olacak biçimde de strateji ve taktikler geliştirilmektedir. Politikalar sayesinde, kurumlar daha sistematik bir biçimde hareket edebilmekte ve her türlü faaliyetlerinde başvurabilecekleri bir yön cetveline sahip olabilmektedirler. “Politika, toplumdaki çıkar gruplarının aralarındaki bir çeşit paylaşma, hak arama ve haklarını savunma çatışmasıdır. Böyle olunca politika, çatışmanın ortaya çıktığı anda başlar. Tersini düşünürsek, çatışmanın olmadığı yerde politika da yoktur. Çıkar çatışmalarının olmadığı toplumlarda politika tüm toplum için değil de olsa olsa belirli bir azınlık için olabilir” (Şaylan, 1981).

2.1.2. Pazarlama

Pazarlama kavramı çok değişik şekillerde tanımlanabilir. Yer, zaman ve fayda yaratan eylemlere pazarlamadır (Mucuk, 2010). İktisatçılar pazarlamanın dar bir tanımı olarak değerlendirmektedir. İşletme açısından pazarlama; ihtiyaçları belirleyip bunları öngörüp tahmin etmekten de sorumlu bir yönetim süreci olması aynı zamanda işletmenin rekabet stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması sürecinde ürün, fiyat, tutundurma ve dağıtım faaliyetlerinin de belirlenmesidir (Koçak, 2003: 49).

Pazarlama, kısa vadeli bir satış çabası değildir. Pazarlama, ürünün sadece üretim ve pazara girme aşamasından oluşmayan ürünün satışından sonra da devam eden bir süreçtir. Ürünün pazara nasıl sürüleceği, ürünün nasıl fiyatlandırılacağı ve dağıtımının nasıl yapılması gerektiğini de belirler (Kotler, 2013: 10).

Pazarlamanın konusu; işletmeler, mal ve hizmetler, kar, tüketiciler, tüketicileri istekleri ve ihtiyaçları, müşteri memnuniyeti, fiyat, tutundurma, dağıtım değişim, gibi konulardır. İşletmelerin temel amacı olan karı sağlamak veya kar olmaksızın hizmet sağlamak için mutlaka bir alışveriş olması gerekmektedir (Kırtış, 2013: 14).

Bir başka tanıma göre ise; Pazarlama; kişilerin ve örgütlerin hedeflerine uygun şekilde değişimi sağlamak için, malların, hizmetlerin, düşüncelerin yaratılmasını, fiyatlandırılmasını, dağıtımını ve satış çabalarını planlama ve uygulama sürecidir (Yükselen, 2007:5).

2.1.3.Politik Pazarlama

Politik pazarlamanın birkaç tanımı yapılmıştır. Politik pazarlama bir adayın potansiyel seçmenlere uygunluğunu sağlamak, rakiplerden farklı olduğunu göstermek, en kısa yoldan kampanya düzenlemek, yeterli düzeyde oy oranını alabilmek için yapılan çalışmalardır. Bireylerin politik partilerce aday olabilmesi, seçilebilmesi veya siyasi partilerin fikirlerini ve ideolojilerini iktidara taşıyabilmesi için yapılan faaliyetlerdir (Bogrand, 1999:21-22).

Politikaüç ana maddede özetlenebilir: kampanyalarda pazarlama tekniklerinin kullanılmasının nedeni aşağıdaki gibidir;

1. Bazı çalışmaların genel olarak kabul görmüş, kullanılmış ve denenmiş çalışmalar olması.
2. En çok para harcayan adayın seçimleri kazanamaması.
3. Bu tip araştırmalarla politikacıların seçmenlere daha iyi odaklanması ve daha iyi cevap verebilmesi (Leiss, 1990:348).

Politik pazarlama oy verenler ile oy almak isteyenler arasında uzun süreçli bir iletişim halidir. Bu iletişim sürecinin uzun olması ve devam etmesi siyasi partilerin faydasına olacaktır. Siyasi partiler politikalarını seçmenlere bu yolla ifade edebilmekte ve seçenekleri karşılaştırabilmek için daha fazla alternatiffe sahip olurlar. Bu iletişim süreci de pazarlama ile yapılmaktadır (Scammell, 1999: 718).

Pazarlama kavramları, öğeleri ve yaklaşımlarının politik konularda bireyler, gruplar, örgütler ve milletler tarafından uygulanmasıdır. Politik pazarlama ile ilgili yaklaşımlar; bireyler, gruplar, siyasi partiler örgütler, lobiciler ve uluslar tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerinin analiz, planlama, uygulama, değerlendirme ve denetimini içerir (Butler ve Collins,1994: 21).

Politik pazarlama, kurallar ve tanımlamalar halindedir. Seçimlerde kampanyaları, ortaya çıkan oy verme farklılıklarını açıklayan, planlayan özetleyen bir yapı olması dolayısıyla tanımlayıcıdır. Politik pazarlamanın belli kuralları da vardır. Doğrudan ya da dolaylı olarak, birçok akademisyen, partilerin ve adayların seçimleri kazanmak için, yapmaları gereken bir kısım faaliyetler olduğunu savunur. Yerine getirilmesi gereken ilkeler olduğunu ifade eder (O'Shaughnessy, 2001: 1047-1057).

Politik pazarlamanın fiziki malların pazarlanmasındaki esas itibari ile farkı yoktur. Sadece yöntem değişmektedir. İşletmelerin mal satışından ettikleri kar politik pazarlamada partinin halka iyi tanıtmasından kaynaklanan oy alma ya da sandıktan birinciparti olarak çıkmaya dönüşmektedir. Ancak bu noktada bir siyasi partinin kuruluşundaki amacının iktidarı ele geçirme olduğu düşünülürse bu amaca ulaşmak için bir örgüt kurmaktadır. Her partinin mutlaka iktidara tek başına geçemeyeceği düşünülemeyeceğine göre iktidara geçme isteği, başka bir parti ile birleşme, koalisyon kurma şeklinde de düşünülebilir (Çam, 1990: 378).

Ticari pazarlama tanımının en önemli altı unsuru olan ürün, pazar, tüketici, fark yaratmak, satış ve kazancın politik alandaki izdüşümünü oluşturmak amacıyla her bir öge aşağıdaki gibi tek tek analiz yapılabilir (Butler& Collins, 1994: 19);

Ürün; Ticari pazarlamada ürün bir ihtiyacı karşılamak direk pazara sürülür. Politika pazarlamasında başarıyı sağlaması istenen ürün, lider, parti programı ve adaylar olmak üzere üç unsurdan oluşur. Ürün ücretsizdir Ancak yapılacak seçim herkesin ortak geleceğini ilgilendirmekte olduğu için zararına çeşitli şekillerde katılmaktadırlar.

Pazar; Politik pazarlamada ürün kavramı bazında tanımlanır. Politika alanında gerçekte bir pazar yoktur, ancak seçmen alıcı kitlesinden söz edilebilir. Gözle görünür bir talep yoktur, seçmenler, vatandaşlar vardır. Adayın savunduğu fikirlere bağlı olan politik pazarlama, müşterileri nitelendirmeye izin verir. Bulunan durumun tersi olarak ilgili seçmenin beklentilerine en iyi cevap verecek aday profilini tanımlamaya da olanak sağlar.

Tüketici; politik pazarlamada tüketici bir vatandaşdır. Dikkatini çekmek için ona kendisinin, ailesinin, kentinin ya da ülkesinin geleceğini ilgilendirecek bilgiler vermesi gerekir. Politik pazarlamanın elde etmeye çalıştığı şey yalanlarla suçlanma riski olmadan bilgi vererek kendine çekmeyi başarmaktır.

Fark yaratmak; Ticari pazarlamanın, rekabet karşısında bir üstünlük yaratmasıdır. Politik pazarlamada ise fikirlerin birbirlerine olan üstün olduklarını görmek güçtür. Daha çok bir adayın iletişim tarzıyla, kampanyasının organizasyonu ve sağlamlığıyla, kendi kişisel iletişim kabiliyeti ile farklılık yaratılabilir kabiliyetine bağlıdır.

Satış; Ticari pazarlamada bir ürünün uygun bir fiyatla bir başkasına sunulmasıdır. Bu kavram politik pazarlama için ise geçerli olmamaktadır çünkü politik pazarlamanın işlevi, satmaktan çok parti veya adayın bilgisini ve fikirlerini organize etmek, imajını oluşturmak, ölçmektir. En son olarak da parti veya aday faydasına faaliyet başlatmaktır.

Kazanç; Ticari pazarlamada kazanç, satışların analiz edilmesi ve pazardaki konum bakımından ölçülmektedir. Politik pazarlamada ise doğan ortak kazancı önceden tahmin etmek neredeyse olanaksızdır. Çünkü ortak gelecekle ilgili sorunların büyüklüğü ve önemi göz önüne alınırsa politikada kazanç önce partinin veya adayın daha sonra toplumun çıkarı haline gelir. Modern politik iletişimin bilgi değerleri seçmene nitelikli adayları, programları tercih etmesinde yol göstermektedir. Böylece demokrasinin işlemesine katkıda sağlamaktadırlar.

Fikirlerin pazarlandığı ticari pazarlamada politik pazarlama da olduğu gibi pazarlama karması vardır. “ Ticari pazarlamadaki ürün yerine politik pazarlamada adayın kendisi, düşünceleri, partisi, çevresi ve ilişkileri yer alır. Lider pazarlamasında liderin ya da adayın nitelikleri, rakiplerinden üstünlük ve farklılıkları öne çıkarılır. Fikirlerin pazarlanmasında seçimlerde sunulan parti programları, seçim bildirgeleri ve ülke meselelerinin belirlenip çözüme ilişkin üretilen fikir ve politikalar bu alanın konusudur. Parti pazarlamasında ise temel konu partinin hedefleridir. Partiye daha çok seçmeni üye yapmak, finansal katkıda bulunulmasını sağlamak ve taraftar kazanılması amaçlanır” . Ticarete ürün için belirlenen fiyat politik pazarlama anlayışında farklı bir biçimde yer bulmaktadır. “ Siyasal partilerin ana hedefi seçmeni ikna ederek kendi fikir ve ideolojilerini benimsetmek ve bu doğrultuda kendilerine destek olmak amacıyla oy vermelerini sağlamaktır. Seçmenler istek ve ihtiyaçlarını karşılayacaklarına inandıkları partiye oy vererek karşılığında bir anlamda adayı satın almış olurlar ” (Tan, 2002: 20-21)

Politik pazarlama ile ilgili önemli yanığı bu kavramı sadece iletişime indirgemektir. Politik pazarlama, genellikle seçmen ve politik taraflar arasındaki iletişim olarak ele alınıp diğer unsurlar yok saymaktadır (Baines, P.Harris, & Lewis, 2002: 6-14).

Politik pazarlama politikacılara karşı hoşnutsuzluk olduğunda artan bir şekilde piyasaya gelmektedir. Seçimlerin nasıl kazanılacağı, verilen sözlerin nasıl

tutulacağı, kamu kurumları ve yerel yönetimlerin sorumluluklarını nasıl yerine getireceği sorularına cevaplar aranmaya başlarlar. Politik pazarlamada partilerin hedeflerine ulaşabilmeleri için rakipleri karşısında üstünlük sağlayabilmesi, gelecekte varlıklarını devam ettirebilmesi ve seçmenlerin zihninde kalıcı bir yer edinebilmesi için etkili bir tanıtıma ihtiyaçları vardır. Bu nedenle politik pazarlama sadece seçim zamanları değil, her daim gerekli olan çalışmalar olarak görülmelidir (Kurtuldu ve Kırkbir, 2005: 58).

Politik pazarlama, iletişimle hedef kitleyi belli bir konuda ikna etmeye çalışmaktadır. Genellikle seçmenlerin çoğu hangi partiye oy vereceklerine seçim döneminden önce kararlarını verirler. Bu seçmenlerin kararlarını değiştirip oylarını kazanmak oldukça zahmetli ve zor iştir. Bu nedenle seçim kampanyalarında partiler tutundurma çabalarını kime oy verecekleri konusunda henüz karar vermemiş olan seçmenlere yönelik onların oylarını kararsız seçmenlere yönlterek onları oylarına sahip olmaya çalışırlar. Ancak seçim döneminde başarılı olabilmek için politik pazarlama faaliyetlerinin etkin şekilde sürdürülebilir olması lazımdır (Bayraktaroğlu, 2002: 58-82).

2.1.4.Politik Pazarlamannın Gelişimi

İnsanlar arası ticari bağlarda ve insan ile işletme arasındaki ilişkilerde değişim sıkça karşılaştığımız konudur. Pazarlama bu değişim işleminin, her iki tarafın amacına uygun olarak gerçekleşmesi için çaba gösterir.. Politika pazarlaması siyasi parti ve seçmen arasında belli bir uyumu sağlanması faaliyetini üstlenmektedir. Pazarlama; önceleri geleneksel olarak mal ve hizmetlerin satışı ve bu satışlar sonucu kar sağlanması ve toplum ihtiyaçlarının en iyi biçimde karşılanması ilgili konulara ağırlık vermekteydi fakat 1696 yıllarından başlayarak kapsamını iyice büyütüştür (Pariltı, 2002: 15).

Modern anlamda siyasi partilerin ortaya çıkması 19. yy. Avrupa ve Amerika'sına rastlamaktadır. Ortaçağ boyunca etkili olan, Monarşik ve Aristokratik devlet yönetimi biçimleri, Aydınlanma, Amerikan Bağımsızlık Savaşı ve Fransız Devrimi ile yavaş yavaş yıkılmaya başlamış yerini seçime dayalı temsili demokrasiye bırakmıştır. Temsili demokrasilerde, tüccarlar, toprak sahipleri ve iş adamlarından oluşan muhafazakâr ve liberal partiler etkinken, bu yapıya 19. yy.' nin ikinci yarısından sonra emekçileri temsil eden ve örgütleyen partilerde katılmıştır. Politik eğilimlerin yeni yeni yerleşmeye başladı o dönemde, bugüne oranla daha

homojen bir yapıya sahip olan seçmen kitlesini etkileme çalışmaları daha kolay olmuştur. Bunun bir diğer sebebi ise, partilerle seçmenin fiziksel olarak daha küçük ve birbirlerine olan ilişkilerinde daha yakın durumda bulunmasıdır. Bu da birbir ilklerin daha yoğun ve etkili olmasına olanak tanıdığı ve sonuçları dorudan etkilemiştir. Siyasetçilerin yalnızca propaganda faaliyetleri, seçim sonuçlarında başarıyı yakalamalarını sağlamıştır(Caron, 1968, s. 47).

Politik pazarlama kavramı, niteliksel olarak ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanmıştır. Politik pazarlamanın gelişiminin kitlesel seçimler ve medyadaki gelişmelere bağlı olarak gerçekleştiği söylenebilir. İlk olarak ABD' de gelişimi olmasının nedeni, başkanlık sistemi, bakanlıklar için düzenlenen geleneksel seçimler ve modern medyanın gelişmesi olarak görülebilir (Harris, 2001: 35-36).

Politik pazarlama Türkiye'ye ilk olarak 1970'li yıllarda girmiştir. Türkiye'de siyasi parti propagandalarının profesyonel tanıtım kuruluşlarınca yapılmasına gelişmiş ülkelere oranla daha geç gerçekleşmiştir. Bu durumun sebebi ise partilerin üst yönetim kadrolarının pazarlamanın gereğine inanmamalarından, bazı yetkilerini profesyonellere devretmekte isteksiz olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca siyasi parti yöneticilerinin bir takım yenilikleri öğrenme konusundaki imalı yaklaşımları sebep olduğu göz ardı edilmemelidir (Tan, 1998: 15).

Politik pazarlamanın ülkemizde gelişmeye başlaması ile reklam ajanslarının siyasi partilerin propaganda çalışmalarını yürütmeye başladığı görülmektedir (Gegez, 1990: 19).

5 Haziran 1977 seçimleri için Adalet Partisinin, bir reklam ajansı olan ajansla birlikte çalışarak; gazete reklamları ve kampanyalarında kullandığı teyp kayıtlarını hazırlatması Türkiye'de kullanılan ilk profesyonel politik pazarlama uygulaması olarak kabul edilmektedir. 1977'deki bu kampanya, daha çok reklam ajansı tarafından partinin reklamının yapılması olarak gerçekleşmiştir. 1980'li yıllarda, partilere gazetelerde paralı ilan yayımlatma hakkı tanınarak ve bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerin de seçim çalışmalarına dâhil edilmesi sağlanmıştır. 6 Kasım 1983 seçimlerinde MDP ve ANAP, seçim kampanyalarında ajanslarla çalışan partiler olmuşlardır. 1983 yılından beri neredeyse bütün partiler seçim dönemlerinde

politika pazarlamasının profesyonel olarak yürütülmesinin önemini kavrayarak, artıkçeşitli ajanslarla çalışmaya başlamışlardır.

1983 seçimlerinin politik pazarlama açısından en önemli yanı, artık yapılmış olan çalışmalar bir reklam olmaktan çıkmış tanıtım ve kampanyaya kadar yükselmesidir. Bu dönemin en dikkat çekici çalışması ise ANAP için gerçekleştirilen kampanyadır. Bu kampanya çerçevesinde, kampanya sorumluluğunu üstlenen ajans, parti yönetiminin ve liderinin pazarlanma sürecinin denetimini ve uygulanmasını tümüyle üstlenmiştir. İlk defa bir parti tüm yetkileri yol arkadaşlarından alarak, ipleri profesyonel reklamcılara bırakmıştır(Topuz, 1991: 21).

1980’li yıllardan itibaren siyasal seçim kampanyalarında önemli bir değişim süreci başlamış artık profesyoneller devreye girmiştir. Daha önceleri bu kampanyalar parti ve adaylar tarafından yapılırken şimdilerde ise reklam ajansları ve kamuoyu araştırma işletmeleri siyasal ürünleri pazarlamaya girmiş bulunmaktadır. Bu gelişmenin temelinde,1980 sonrası siyasal ve toplumsal değişim sürecinin partileri ideolojik mesajlardan ziyade teknik söylemlere yöneltmesi ve seçmen kitlesinin siyasal tutumundaki esneme ile iletişim teknolojilerindeki değişim ve yaygınlaşma sonucu televizyon kanallarının çoğalması ve ekranların renklenmesi yatmaktadır. Bütün bu gelişmeler sonrasında, siyasal seçim kampanyalarına profesyoneller hakim olmaya başlamış, bunların uyguladığı değişik ve çeşitli teknikler kampanyaların gelişim sürecinin yolunu açmıştır (Kalender, 2000: 93-94).

Türkiye’ de çok partili seçim hayata geçilmesinden itibaren politik özendirme araçları kullanılmaya başlanmıştır. 1980’li yıllarda yapılan seçimlerle birlikte, siyasal promosyon araçları daha yoğun olarak öneminin anlaşılmasıyla birlikte, bu yöntemleri uygulayan siyasal danışmanlar ve pazarlama şirketleri ortaya çıkmıştır. Bu şirketler ve danışmanlar, 6 Kasım 1983 ve 29 Kasım 1987 Türkiye Milletvekili Genel Seçimleri kampanyalarında çeşitli siyasal partilere ve adaylara hizmet sunmuşlardır. Özellikle, 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimleri sırasında yürütülen seçim kampanyaları tam olarak, bu tür profesyonel şirketlerin gözetim ve denetiminde sürdürülmüştür. Siyasal iletişimin önemini anlayan partiler ve parti liderleri bu tarihten itibaren promosyon ölçülerinden büyük oranda faydalanarak gerçekleştirmeye başlamışlar (Caron 1968: 207-208).

Reklam kuruluşlarının devreye girmesi ile 6 Kasım 1983 seçimlerindeki uygulamalarla politik pazarlama da çağdaş bir atılmış ve artık seçmenin ne istediğini belirlemeye çalışan kamuoyu araştırmaları, ses ve görüntü kasetleri, imaj oluşturma ve diğer çabalar profesyoneller tarafından partilerin hizmetinde kullanılarak, politik pazarlama gerekleri yerine getirilmeye başlanmıştır (Tan, 2002: 25).

2.1.5. Politik Pazarlamanın Özellikleri

Ürün pazarlaması, sadece ürünün markasından, rakipleriyle karşılaştırılmasıyla değil sektöründeki ürünler içerisinde bulunduğu konumdan da etkilenir. Deneyimli firmalar ise bu durumun bilincine vardıkları için kendi firmalarının ve endüstrilerinin saygın olması konusunda hassas davranmaktadırlar. Fakat siyasi pazarlamada sektörün durumu, belirli ürünlerin kendi aralarındaki karşılaştırmada önemlidir çünkü bu durum siyasetin bugünkü durumunda bir soruna işaret etmektedir. Aklın itimat etmediği saygı göstermediği Birleşik Krallık' taoyların azalması ve partilerini bırakmaları onların kendi kendilerini ihmal ettikleri hissine kapılmalarına neden olacaktır. Bu da haklın siyaset meselelerine inancını azaltmaktadır ve geniş bir bakış açısıyla etkinliğin üst düzeye çıkarılması için politik pazarlamaya olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Siyasetçiler kendilerini herkesten üstünmüş gibi pazarlamalarına gerek yoktur sadece haklın mutluluğu için onlara fayda sağlayacak şeyler sunmalıdırlar (Mortmore, 2003: 108).

Politik pazarlamanın özellikleri de aşağıdaki gibi sıralanabilir (Atilla, 1997: 16):

- Seçim dönemi öncesi ve sonrası kesintisiz bir pazarlama süreci ve faaliyetidir.
- Politik pazarlamanın konusu siyasi parti, siyasi aday veya taraftar bulunması istenen bir fikirlerin pazarlanmasıdır.
- Politik pazarlama; pazarladığı ürünle müşterisinin ortak yarar etrafında bulunmasını sağlar.
- Kamunun ihtiyaçları doğrultusunda proje ve hizmet üretmesi
- Politik pazarlama; parti, aday veya fikrin en geniş kamusal alanda tanınması ve destek bulması için çaba harcar

- Politik pazarlamanın sorumlulukları sadece seçim döneminde değil seçim sonrası da devam eder

Pazarlama süreci siyasikampanyaların oluşturulması ve kampanyaların uygulanması için etkili ve verimli bir yöntemdir. Pazarlama süreci politik pazarlamaya; pazarlama analizleri, planları, uygulamaları vesiyasi kampanyaların kontrolü ile siyasi partilere yönelik değişik seçmenlerin istek ve ihtiyaçlarının ne olduğunu belirler (O'Cass, 1996: 40).

İşletmelerde olduğu gibi siyasi partiler, liderler de rekabet halindedir. Özellikle kimi seçeceği konusunda karar veremeyen seçmenleri etkileyebilmek için sıkı şekilde kampanyalar kullanmaktadır. Siyasi partiler, kampanyalarını ve seçim öncesi ve sonrası halklailişkiler faaliyetlerini profesyonellerle devrederek pazarlama faaliyetlerinde etkinlik ve devamlılık sağlamaya çalışmaktadır (Okumuş, 2007: 157).

2.1.6.Politik Pazarlamanın Amacı

Politik ürün ile ticari ürünün pazarlamaları arasında benzer yönler bulunmaktadır.Siyasetin sunduğu ürün soyut ne kadar soyutsa geleceğe yönelik verilen sözler veya pazarlama esnasında kullanılan metotlarda bilgi açık ve net bir şekilde verilmeyip aksine çelişkili ve karmakarışık bir şekilde yer almaktadır. Bir partinin pazarlama amacı, ülke idaresinde o partiye olan güveni yansıtmalıdır. Ancak partinin sunduğu ürünler seçmende çoğunlukla şüpheye sebep olmakta ve bu nedenle de partiler bu şüpheleri ortadan kaldırmak zorundadırlar. Partiler, seçmenlerin partileriyle ilgili risk oluşturacak algıları dağıtmak durumunda kalmaktadırlar(Gürbüz,2004:17).

Politik pazarlama da amaç bir siyasi partiyi veya aday potansiyel seçmenlere uygun hale getirmek, siyasi partiyi veya aday en yüksek sayıdaki seçmen kitlesinin ve bu kitledeki her bir seçmenin tanınmasını sağlamaktır. Aynı zamanda rakipleriyle arasındaki farkı ortaya koyup, en az masrafla seçimi kazanmak için gerekli olan oyu elde etmek amacıyla kullanılan tekniklerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Uygulanan politikaların başarıya ulaşabilmesi için seçmene yönelik olması ve seçmeni tanınması gerekmektedir. Bu nedenle uygulamaların seçmenler üzerinde ne tür bir izlenim bıraktığının incelenmesi büyük önem taşımaktadır(Tan, 2002: 19).

Politik pazarlamasının amacı yukarıda sayılan açıklamalar doğrultusunda şöyle sıralanabilir (Atitilla, 1997: 47):

1. Politik örgütü, adayı ve fikirlerini seçmenlere anlatmak
2. Politik örgütün, adayın veya fikirlerini geniş bir alanda kabul ettirmek
3. Politik partinin veya adayın rakiplerinden farklı olduğunu ortaya çıkarma
4. Seçimlerden en fazla oy alarak çıkıp, seçimlerle ilgili belirlenen pazarlama hedeflerine ulaşmak,
5. Sağlanan bu desteğin devamlılığını sağlamak,
6. Seçmenlerin desteğini çoğaltmak

Aslında politik pazarlamanın ana amacı partinin varoluş amaçlarını neler olduğunu ortaya koymasıdır fakat her zaman en çok oya sahip olan iktidar olmayabilir. Politik pazarlamanın amacı üç durumda olabilir (Topuz, 1992: 179);

1. Parti veya adayın düşünce ve görüşlerini kitlelere duyurmak
2. Seçimi kazansa da kazanmasa da iyi bir oranda oy toplayıp diğer adaylara rekabet edecek konuma gelmek
3. Çoğunluğun oylarını alarak lider olmak

2.2. LİDERLİK VE LİDERLİKLE İLGİLİ KAVRAMLARIN AÇIKLANMASI

2.2.1.Liderlik kavramı

İnsanlar, gruplar halinde yaşamasının yanında kendilerini yönlendirecek ve amaçlarına götürececek liderlere ihtiyaç duyarlar. Birey kendi arzu ve ihtiyaçlarını gerçekleştirmek, amaçlarına ulaşabilmek için bir gruba ihtiyacı vardır ve birlikte hareket etme zorunluluğu hisseder. İnsanları belirli amaca yönlendirmek için istekleri, ihtiyaçları ve çıkarların neler olduğunu bilmek ve onları grup halinde güçlerini, arzularını, enerjilerini arttırmak gerekir(Eren, 1993: 286).

Oxford İngilizce sözlükte, lider kelimesinin varlığının 1300'lü yıllara kadar gittiğini, ama liderlik kavramının yeni bir kavram olduğunu 19.yy'ın ilk yarısında görüldüğü belirtilmektedir. Bu kavramın ortaya çıkışı İngiliz parlamentosunun baskısı ve politik etkilere dayanmaktadır. Kavram ortaya çıktıktan çok sonra kullanılmaya başlamıştır. Liderlik kavramının diğer dillere geçişi ise çok daha yeni tarihlere rastlamaktadır (Bass, 1990: 13).

Liderlik paradigması ile ilgili sayıca fazla birçok teorik çalışma gerçekleştirilmiş olup çok sayıda tanım elde edilmiştir. Tanımların fazlalığı liderlik tanımının doğruluğunu tam olarak ifade etmemektedir. Farklı araştırmacılar tarafından ele alınan ve incelenen liderlik olgusu, her ne kadar birbirine benzer fikirler ortaya atılmışlarsa da tek bir çatı altında toplanamamıştır. Bu durum her liderin birbirinden farklı yetenekler ve beceriler taşımasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak liderliğin manası onun içerisinde yer alan vasfa, örgüte ve zamana göre değişmektedir(Eraslan, 2004: 41).

Fikir birliğinin sağlanamaması ve çok fazla tanımlamaları bulunan bu derin konuya son yüzyılda yeni bir bakış açısı getirilmiş bundan dolayı geçmişte yapılan liderlik tanımlamaları ile günümüzde yapılan tanımlar farklı bir boyut kazanmış ve bu da lidere olan bakış açısına yeni bir anlam kazandırmıştır. Liderlik olgusunun güce dayanan bir yönünün olduğu düşünülürse, liderlik kişilerarası etkileşimi sağlamak için sahip olunan gücü kullanma süreci olup lider ise bu yeteneğe sahip olan kişidir. Liderlik başka tanıma göre tespit edilen amaçlar doğrultusunda grup üyelerini başarılı kılmaya yönlendiren ve onların çalışmalarını kontrol edip gözden geçiren yeterli özellik ve kabiliyete sahip olan kişidir(Erdoğan, 1991: 241-242).

Liderlik alanında yapılan araştırmalar sonucunda yapılan genellemeler liderliğin özellikleri ve lider davranışları konularının daha iyi anlaşılmasını sağlayan niteliktedir. Bass'a göre; çalışanların yöneticisini etkilemesine izin vermeyip yöneticinin çalışanları etkileme beceresi olarak tanımlanan liderin davranış biçimleri ve liderlik özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aktaran: Güllü, 2009: 12);

- Liderlik bir makamın değil, etkileşimin sonucudur.
- Liderlik, bir makamdan değil, kişinin gruptaki hareketinden doğar.
- Kişinin toplumdaki liderliği, toplumun onunla ilgili düşüncesiyle sabittir.
- Liderliğin yapısı önceden belirlenemez. Kişilerin bir araya gelerek meydana gelen toplumların herbir üyesinin farklı oluşu, etkileşim yönünün mükemmelliği, çeşitli hedef ve araçlar, toplumlar açısından çeşitli liderler meydana getirecektir.
- Liderin davranışlarını onun kendi rolünü algılayış biçimi belirler.

- Lider, bütünleştirir, takip ettirir, özendirir, heyecanlandırır, uyandırır ve peşinden sürükler. Bireysel psikolojisi bakımından, liderliği meydana getiren ve ileride ulaşılamayacak olan dört temel özellik vardır. Bu özellikler doğuştan gelen özelliklerle beraber, yaşamın ilk bölümünde oluşturulmuş olan niteliklerle birlikte şahsiyeti meydana getirir. Bu özellikler; vizyon sahibi olmak, dürüstlük, mesleki yeterlilik, kararlılıktır.

2.2.2.Yönetici

Yöneticilik ve liderlik kavramları birbiri ile arasında bağ olmasına rağmen bazı noktalarda net çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır. Liderlik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmayı yapan teorisyenlerin büyük çoğunluğunun liderlik ve yöneticilik kavramlarını birbirine yakın anlamda kullandıkları görülmektedir. Bunun yanında bazı fikir adamları ise yöneticilik ve liderlik kavramlarını net bir biçimde ayırmışlardır. Ancak tüm araştırmacılar liderlik ve yöneticilik kavramlarının iç içe geçtiği yönünde tespitlerde bulunmuşlardır.

KeithDavis'e göre liderlik, yöneticiliğin tamamı değil yalnızca bir bölümüdür.Liderlik kişilerin belirlemiş olduğu amaca ulaşması için çaba göstermesi konusunda ikna etme kabiliyetidir. Yönetici başında bulunduğu organizasyonun belirlenmiş amaçları ve politikalarına hizmet etmekle yükümlüdür. Lider ise amaçlarını içinde bulunduğu gurup üyeleri ile birlikte belirler. Yöneticiler çoğu kez iş başına getirilirler. Liderler içinde buldukları topluluklardan doğarlar. Yöneticiler genellikle bağlı oldukları örgütün yasal gücünden ve hiyerarşik yapısından yararlanarak kontrol etme gücünü kullanır. Oysa liderler doğal yapı içerisindekarizmalarını ön plana çıkararak, gurup üyelerinin kendisine verdiği gücü kullanırlar

Yönetici kavramı, başkaları vasıtasıyla iş yapma becerisine sahip, bu işi meslek olarak uygulayan, yönetim konusunda yetenek, deneyim ve bilgi birikimine sahip birey olarak ifade edilmektedir (Koçel, 2011: 63).

Günümüzde yöneticinin bilgi ve iletişim olanaklarının sunduğu imkânları etkin biçimde kullanarak, küresel ortamdaki paradigmaları öngörme ve anında müdahil olma adına pek çok özelliği taşıması gerekmektedir. Yöneticinin sahip olması gereken bu özellikleri temel birkaç ilkede kısaca şu şekilde açıklayabiliriz(Aytürk, 2007: 5-8):

1. Yönetici bilgili olmalıdır; yönetici her şeyi bilmek zorunda değildir, yönetimi ve yönetmeyi bilmeli, kendi alanıyla ilgili yeterli hukuki, mali ve teknik bilgiye sahip olmalıdır.

2. Yönetici becerikli ve yetenekli olmalıdır; temsil yeteneği ve niteliği taşımali, sözlü ve yazılı ifade yeteneğine sahip, adil, objektif, çalışkan, katılımcı, kararlı, güvenilir ve etkin iletişim kurabilme özelliklerine sahip olmalıdır.

3. Yönetici deneyimli ve birikimli olmalıdır; belirli bir kıdeme ve tecrübeye, yönetsel ve mesleki birikime, misyon ve vizyona sahip olmalıdır. Örgütsel amaçlara ulaşılması ve örgütün etkinliğini sağlamak için yöneticinin taşınması gereken özelliklerin yanı sıra yerine getirilmesi gereken birtakım misyonlar (roller) bulunmaktadır

2.2.3.Liderler ve Yöneticiler Arasındaki Farklar

Yönetici ve liderler arasındaki farklılıklar çeşitli araştırmacılar tarafından değişik şekillerde ifade edilmiş olup çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Farklılıklar konusunda bu sınıflamanın genel olarak şu hususlar yer almaktadır(Koçel, 2011: 573-574);

- Yöneticilik bir kariyer uygulamasıdır, liderlik ise insanlarda etki yaratma ve onları harekete geçirmesidir
- Yöneticilik formal bir organizasyon yapısı içinde gerçekleşir, liderlik için bu koşul şart değildir.
- Yöneticilik hedefe ulaşılacak işlerin düzgün şekilde yaptırılması ile ilgilidir, Liderlik ise hedeflerin yapılacak işlerin belirlenmesi ile ilgilidir.
- Yöneticinin insanları etkileme aracı, bulunduğu pozisyona (mevkiye) verilmiş olan yaptırım uygulama hakkıdır, liderin insanları etkilemekte kullandığı araç ise kişisel özellikleri davranışları,insanlara verdiği vizyon, güven ve ilhamdır.
- Yöneticinin görev tanımı vardır, liderin görev tanımı yoktur.
- Yöneticilik, eğitim, hesap kitap, ölçme, istatistik, yönetmelik, prosedürlere dayanan, bilimsel yanı ağır basan bir iş, liderlik ise insanları kendi istekleri ile davranışa sevk edebilme, insanlara ileriye bakarak ulaşmaya değer saydıkları hedefler verebilme yani “sanat” yanı ağır basan bir iştir.
- Yöneticilik tanımlanan hedeflere ulaşma, liderlik ise değişim ve dönüşüm yapabilme işidir.

- Yöneticilik işletmenin “içyapı ve dinamiklerine”, liderlik ise “işletmenin dış çevrenin yapı ve dinamiklerine” bakabilme işidir.
- Yönetici “işleri doğru yapan”, lider ise “doğru işler yapan” kişidir.

Yöneticilikle ilgili süreçlerin oluşabilecek risklerden uzak durması gerekir. Çünkü bahsedilen süreç günlük rutin işler olduğundan beklenmedik bir durum olmasının imkanı yoktur. Liderlik ise bundan farklıdır. Amaca ulaşmak için büyük bir enerji sarf etmek gerekir.. Böyle bir enerjinin ortaya çıkarılması ve bu enerjinin kontrol edilmesi liderlerin ne kadar yetenekli ve etkin olduğuna bağlıdır. Başarılı liderler insanları birçok farklı yol ile motive ederler. İlk olarak örgütün amacının bireylerin gözünde önem kazanmasını sağlarlar. Daha sonra bu amaca nasıl ulaşılacağı konusunda alınan kararlar aşamasına, grupları dâhil ederler. Bir diğer yöntem ise çabaları ve başarılarından dolayı insanları ödül vermektir. Bu sadece kişiye başarı duygusu değil aynı zamanda örgüte ait olma duygusu sağlar (Bigley, 1998).

Yönetici; yapılmasından sorumlu tutulduğu işlerde etkili ve verimli bir şekilde amaçlarına ulaşmakla görevli olan kişidir. Bir işletmede yöneticiler sadece büyük işleri yapan kişiler değil küçük ve önemsiz gibi görülen işleri de etkili ve verimli bir şekilde yapan kişidir. Yönetimsel kademesi ne olursa olsun yöneticilerin bir takım becerilere sahip olmaları ve bunları sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir. Bu becerilerin önemi yöneticilerin organizasyon içindeki kademesiyle orantılı olarak değişir. Bu beceriler ise şu başlıklar altında ifade edilir (Kaya, 2006: 41-42);

1. Teknik beceriler: bir yöneticinin yaptığı işle ilgili olmak üzere ihtiyaç duyacağı teknik beceri ve kabiliyetlerdir.
2. Yönetim becerileri: bir yöneticinin en önemli vasfı iyi bir idareci iyi bir yönetici olma yeteneğidir. Kendini saydıran ve sevdiren yetenek budur.
3. Sosyal beceriler: insan idare etmenin en önemli ve etkin yolu sağlıklı insan ilişkileri kurmaktan ve sürdürmekten geçmektedir. İletişimi başlatabilmek ve sağlıklı sürdürebilmek ise en mühim unsurdur.
4. Kavramsal beceriler: yönetici olan kişinin yapılacak işin tamamını veya kısımlarını kavramsal olarak düşünüp gelişimleri tasarlayabilmesi gerekmektedir. Bu beceriye birleştirme ve bütünleştirme becerisi de denilebilir.

5. Karar verme becerileri: bir problemi çözmek veya bir ihtiyacı karşılarken çeşitli alternatiflerden birini seçmeye karar verme adı verilir. Önemli olan sağlıklı ve isabetli karar vermektir.

6. Analitik beceriler: sorunların çözümünde iş imkanlarının değerlendirilmesinde sağduyulu, mantıklı, tutarlı ve dengeli bir biçimde bilimsel yaklaşım ve teknikleri kullanarak analiz ve sentez yapma becerisidir.

7. İletişim becerileri: organizasyonların amaç ve hedeflerine ulaşabilmelerini sağlamak için yazılı ve sözlü bilgi sağlama becerileridir. İletişimin yeri büyüktür.

Lider, örgüt mensuplarının gereksinimlerini ve isteklerini bilerek tüm gayretini bu yönde kullanmaktadır. Bireyleri kendi gönül rızaları ile onlara tüm yapılması gereken işleri yaptırmaktır. Bireyleri ussal, içsel ve dışsal olarak etkileme yeteneğine sahiptir. Bireyleri birtakım koşulları çerçevesinde bireysel ya da örgüt menfaatlerini oluşturmak için liderin bir diğer kimseyi etkileme ve yönlendirmesidir (Kaya, 2006: 43). O halde yönetici atama ile belirlenirken lider atama ile belirlenmez. Tüm yöneticiler lider sıfatını taşımazlar. Şekil olarak lider iş gruplarının lideri olabilirler ancak yöneticisi olmazlar. Lider, grup üyelerince de duygusal olarak kabul ettiği kişiyken yönetici rasyonel olarak karar veren ve problem çözmeye odaklanmış kişidir. Şunu da belirtmek gerekir ki lideri yöneticiden ayıran en önemli özellik bilgi birikiminden ziyade grup üyelerinin duygularına hitap etmesi ve onları etkileyebilmesidir (Erdoğan, 2001: 332).

Örgütlerin kalitesi sadece sahip olduğu kaynaklarla rekabet üstünlüklerini sağlayamayacaklarından aktif bir yönetim yapabilmek gücünün yanında başarının iyi bir liderle sağlanabileceği düşüncesi savunulmaktadır. Rekabet edilebilirlik için teknolojinin gerisinde kalınmaması gerektiğinden, takipçilerinin aynı hedef doğrultusunda ilerlemesini sağlayan, ileri görüşlü, geleceği tahmin edip, beklenmedik dönemlerde olacaklar konusunda önlem alan yönetsel liderlikle mümkün olacağı belirtilmiştir. İşletmelerin tepe yönetimindeki insanların hem yönetici hem de lider özellikleri taşıması zorunluluğu doğmuştur. Yöneticilik alt noktada toplayarak olması gerekenleri nasıl yapabileceği konusuna odaklanırken, liderlik ise son basamak hedeflenerek ne yapmak gerektiği konusuna odaklanmaktadır. Yönetici, kararların nasıl alındığı ve nasıl iletişim kurulduğuyla ilgilenirken, lider ise verilmesi gereken kararın ne olması gerektiği konusunda cevap

aramaktadır. Yönetici prosedürlere göre işi yaparken, liderler yapılması gerekenin en doğru şekilde yapılmasına odaklanmaktadır. Liderlik ve yöneticilik arasındaki farkı açık bir şekilde ortaya koymak için insan vücudunun yönetim fonksiyonunu yürüten beyine benzetilmektedir. Sağ beyin görevi ölçülü biçimde ve var olanı kullanarak yapmakta iken, sol beyin hayal gücünü kullanarak resmin bütününe görmektedir (Çırpan, 1999: 1-2).

Tablo 1: Yönetici ve Lider Arasındaki Fark(Bennis, 2016: 39)

YÖNETİCİ	LİDER
Yönetici sadece yönetir	Lider yönetirken önderlik yapar
Yönetici elindekileri tutmaya çalışır	Lider elindekileri geliştirmeye çalışır.
Yönetici belirli bir sistem üzerine kuruludur.	Lider kişilerin üzerinde eğilir
Yönetici çalışanlarına baskı uygular ve kontrol eder	Lider çalışanlara güven verir
Yönetici kısa süreli düşünür	Lider uzun vadeli bir bakış açısına sahiptir
Yönetici Nasıl?, Ne zaman? sorularını sorar	Lider Ne?, Niçin? sorularını sorar.
Yönetici başkalarını taklit eder	Lider gerçekmiş gibi gösterir
Yönetici statükoyu benimser	Lider statükoyakarşındır
Yönetici asker gibidir	Lider normal bir kişiliktir
Yönetici işleri doğru ve düzenli yapar	Lider doğru olan işleri uygular
Yönetici için önemli olan son çizgidir	Lideringözü hep daha iyisindedir
Yönetici kopyadır	Lider özgündür.

2.3.LİDERİ ORTAYA ÇIKARAN ÖZELLİKLER VE BAZI LİDERLİK DAVRANIŞ TIPLERİ

2.3.1.Lideri Ortaya Çıkaran Özellikler

2.3.1.1. Kişisel Özellikler

Kişilik, bir insanın hareketlerini, duygularını etkileyen kendine has görüntüsüdür. İçten ve dıştan gelen uyarıcılar etkisinde kalan kişilik bireyin bütün davranışlarını içine alır. Kısaca, kişiliğin oluşmasında en önemli nokta olarak insanın doğuştan gelen özellikleri ve içinde bulunmuş olduğu durumla alakalıdır. Buradan kişiliğin sadece bireye özgü olmadığını çevrenin etkisini dikkate alarak belirli ölçüde tüm insanlarla benzer özellikler yansıttığı söylenebilir (Yelboğa, 2006: 196).

Bir organizasyondaki liderler ilk zamanlarda alt kademesindeki kişileri kişilikleri ile etkilemektedir. Kişilik ve karakter insanın toplumsal gelişimini temsil eden özelliklerdir. İnsanı diğer canlı varlıklardan ayıran en önemli özellik sosyal bir varlık olmasıdır. İnsanların bir arada bulunarak ve yardımlaşarak hayatlarını devam ettirirler. Toplumsal gelişim derecesi bir kimsenin çevredeki insanlarla olan ilişkilerini meydana koyar. Bu yönü yüksek olan kimseler toplum içine girdikleri zaman daha kolay etkileme ve kendini inandırmaya yatkındır. Sosyal bilimciler toplumda belirli yere gelmiş kimselerin olumlu bir kişiliğe, karaktere duyguya ve heyecana sahip olup ortamda kolay arkadaşlık kurduğunu belirtmektedir (Gürsoy,2005: 12).

Liderler başkalarının olaylara bakış açılarını, duygularını, yaptıklarını, konuştuklarını denetim altında tutan güçlü duygusal rehber olma sistemine ulaşırlar. Dolayısıyla da empati, iş yaşamında her türlü sosyal etkililiğin en önemli şartıdır. Empati gösteren kişiler müşterilerin ve astların gereksinimlerini çok iyi anlar ve karşılarlar. İnsanların söyleyeceklerini duymak isteyen, yanına yaklaşılabilir bir görüntü verirler. Dikkatle dinler, insanları gerçekten tasalandıran şeyleri hisseder ve hemen karşılık verirler, Bu nedenle empati, kabiliyetli kişileri elden kaçırmamanın anahtarıdır. Liderlerin iyi elemanları geliştirmek ve iyi elemanları kaybetmemek için hep empatiye gereksinimleri olmuştur (Goleman & Diğerleri, 2000: 61).

2.3.1.2. Fiziksel özellikler

Liderin, diğer grup üyelerinden daha canlı ve aktif olması gerekir. Güçlü ve hedeflere ulaşmada kişisel arzusu yüksek olmalıdır. Fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı olmalıdır. En zor şartlarda bile dayanıklı olmalı, izleyenlerini hayal

kırıklığına uğratmamalıdır. Kişisel bakımına dikkat etmeli, sahip olduğu enerjisini en üst düzeyde kullanırken aynı zamanda kendini yenilemeyi bilmelidir. Etkileyeceği kitlenin, dış görünümüne dikkat ettiğini göz ardı etmeden; giyimi, tavırları, duruşu ile jest ve mimiklerinden oluşan beden hareketlerinin tüm ayrıntılarına dikkat etmesi gerektiğini unutmamalıdır. Gerçek liderler etrafına canlılık ve enerji verir. Kendisine zarar veren şeyleri görür ve ayıklar. Bu özellikleri izleyenlerin davaya bağlılıklarını yolunda gitmeyen durumlar karşısında yılmamalarını sağlar. Ayrıca bu canlılık liderin dava dışındaki konulara da yoğun ilgi duymasını ve bu şekilde yeni görüş ve fikirlerle yeni heyecanlar edinmesini, bu görüş ve fikirleri etrafa yaymasını sağlar (Akyar,2011: 212).

2.3.1.3. Zihinsel özellikler

Bir liderin zihinsel özellikleri irade, şahsi disiplin, inisiyatif, muhakeme, özgüven, zeka olarak sıralanabilir (Demiray ve Berberoğlu, 2002: 23– 33);

1. İrade: liderin geçirmiş olduğu zor koşullar altında yılmamasını ve devam etmesine zorlayan dürtüdür. İrade, sonuca ulaşmaya kadar savaş halindedir ve iyi bir liderin güçlü iradeli olması gerekmektedir. Aynı zamanda iradeli olması alt kademe bulunanlara yetenekleri çerçevesine başarı olmalarını sağlayarak kazanma gücünü aşmaktadır. Bunu da ancak sıkı bir eğitimle başarabilir.

2. Şahsi Disiplin: Fiziksel ve zihinsel başarı disiplinle sıkı ilişki içerisindedir. Sağlam temellere oturtulmuş bir disiplin, zorlukların üstesinden gelmek için biraskerin en büyük dayanağıdır. Fiziksel dayanıklılık ise gücün bittiği yerde ve zamanda “devam et” diyen bir içgüdüün varlığı demektir. Şahsi disiplinli bir lider, savaş stresi altında kaldığında aydın düşünerek mantıklı hareket edebilmelidir

3. İnişiyatif: İnişiyatif herhangi talimat olmadığı zamanlarda, plarlarda tutarsızlık olduğunda, durumlar değiştiği zaman hareket etme ve başlatıcı olma kabiliyetidir. İnişiyatif sahibi bir lider, harekâtkonsepti uygulanamaz olduğunda veya üstlerinin niyetine ters, beklenmeyen bir durum ortaya çıktığında kendi kendine karar karar alabilmeli ve başlatabilmelidir.

4. Muhakeme: bilginin anlamaya dönüşmesidir. Liderler bazen karara varabilmek için zor koşullarla boğuşmak ve hislerine başvurmak zorunda olabilirler. Böyle bir durumda lider, en iyi kararı verebilmelidir. Lider bir sorunla karşılaştığında, harekete geçmeden birkaç seçenek düşünür. Bir şeyleri yapmadan

önce yapacağı şeylere göz gezdirir aynı zamanda metodolojik olarak da düşünür. Yani muhakeme özelliğini kullanarak en kısa sürede en sağlıklı kararı verir.

5. Özgüven: şartlar ne olursa olsun her durumda doğru ve uygun hareket etmemiz gerektiğine inanır özgüven sıkı çalışmalarda ve bu çalışmalara kendini adamayı gerektiren becerilerde uzmanlaşmaya dayanır. Yeteneklerinin farkında olana olan ve inanan kişiler özgüvenli kişilerdir.özgüven, liderin hiçbir şey yapmamasının daha kolay olduğu durumlarda harekete geçmesini ve ikna etmesini kolaylaştırır

6. Zekâ: Zeki liderler düşünür, öğrenir ve öğrendiklerini uygularlar. Zekâ bilgiden daha farklıdır. Düşünme yeteneği de kitaptan öğrenmekle aynı değildir. Astların bir lideri takip etmelerinin en büyük nedenlerinden birisi liderin belirli zeka birikimi ve bilgisinin olmasından kaynaklıdır. Tabi ki Zekâ tek başına yeterli değildir. Bu konuda büyük lider şunu dile getirmiştir.M. Kemal Atatürk "Gençler, çok zekisiniz! Bu belli, fakat zekânızı unutun! Daima çalışkan olun" demektedir (Gürsoy, 2005: 16-18).

2.3.1.4. Duygusal Özellikler

Liderin tüm davranışları izleyenleri tarafından dikkatle takip edilmektedir. Bu davranışların, grubun diğer üyeleri üzerinde etkileme ve yön verme etkisi söz konusudur. Bu nedenle lider, her şeyden önce kendi duygularını anlamak ve amaçlarını açıkça ortaya koymak zorundadır.Duygular –özellikle de liderden gruptaki diğer kişilere- çok kolay bulaştığından, liderlerin birincil görevi, sağlığını korumanın duygusal eşdeğeri olan şeyi yapmak, yani kendi duygularını ele almaktır. Basit bir ifadeyle, liderler ilk önce kendi duygularıyla başa çıkmadan, başkalarının duygularını etkili bir biçimde idare edemezler. Bu nedenle de liderin ne hissettiği, özel bir mesele olmanın ötesindedir; duyguların sızması gerçeği göz önüne alındığında, liderin duygularının genel sonuçları vardır.Bir liderin, iradesi, kendisini kontrol edebilmesi, denge ve tutarlılığı gibi duygusal özellikleri, kendisini nasıl hissettiğini ve başkaları ile ilişkiler kurduğunu nasıl ilişki kurduğunu belirtmektedir(Goleman, 2002: 57).

2.3.2. Liderlik davranış tipleri

2.3.2.1. Karizmatik Lider

Karizmatik liderlik kavramı açıklamadan önce karizma kavramının liderlik açısından ne anlama geldiğinin incelenmesi gerekmektedir. Liderlik açısından

bakıldığında karizma kavramı liderin sahip olduğu özelliklerin grubun üyelerini etkilemesi anlamına gelmektedir. Karizma liderin sahip olduğu özellikler sebebiyle diğer insanların bu özelliklerden etkilenmesi ve olumlu bir tavır takınmasıdır. Karizma bu yönüyle çalışanları etkileyen itici bir güçtür. Liderin üstün yeteneklere sahip olması, özgüvenin yüksek olması, insanları etkileyen bir yeteneğe sahip olması, inandığımız gerçekler uğruna kendini feda edebilmesi, risk almaktan korkmaması ve de asrın ihtiyaçlarına önem vermesi onun karizmatik bir lider olduğunu göstermektedir. Zira karizmatik liderlik özellikle kriz anlarında faydalı olmaktadır. Kriz dönemlerinde geleneksel liderlik ve yönetim tarzlarının başarısız olması durumunda ortaya çıkan ve çevresini etkileyebilen bir lider karizmatik lider olarak görülmektedir. Lider sahip olduğu yetenekler sayesinde kriz dönemlerinde insanları etkileyerek olağanüstü bir biçimde çalışmalarını ve çaba göstermelerini sağlamaktadır. Zira tarihsel olarak bakıldığında da karizmatik olarak bilinen liderlerin genellikle kriz dönemlerinde ortaya çıktıkları görülmüştür (Yeşilyurt, 2007: 76-80).

Liderlikle ilgili yapılan çalışmalarda “karizma” kavramı da liderlik kavramında olduğu gibi birçok farklı tanımı bünyesinde barındırmaktadır. “Karizma” kelime anlamı olarak bazı insanların doğuştan sahip oldukları özel bir gücü temsil etmektedir. Bu güce sahip insanlar sahip oldukları bu özellik sayesinde insanları kolayca etkisi altına alabilir. Karizmatik liderlik yaklaşımına göre güçleri, yapmak istedikleri ve sıra dışı kararlığından dolayı farklı özelliklere sahip liderler karizmatik liderlerdir. Karizma karşı taraf üzerinde olumlu etki bırakan pozitif bir olgudur. Karizmatik liderlerin astları, lideri benimserler ve onun tarafından yönetilmek ve yönlendirilmek ister. Kuramsal olarak bakıldığında karizma algısal bir olgudur. Bir toplumda bazı insanlar karizmatik liderleri algısal olarak benimseyip onun karizmatik özelliklerini kabul ederken, başkaları tam zıddı bir düşüncede olabilirler (Ankan, 1997: 408-410).

Keçecioğlu'na 2003 göre Karizmatik liderlik teorileri izleyicilere örgütün kendisini nerede görmek istediği ve işletmedeki liderin yetenekleri üzerinde durmaktadır. Karizmatik liderlere aynı zamanda dönüştürücü liderler ismini de almaktadır. Liderler grup amaçlarının değeri ve önemini anlaşılmasına değer vermekte olup onları kendi ilgilendikleri alanlara sürüklemektedirler.

Karizmatik liderler, liderlerin vizyonun öneminin alt kademelere inandıkları zaman örgütsel performansın yükseleceğine inanmaktadırlar. Karizmatik liderler izleyicilerine vizyon oluşturabilen, bağlı olmaları için destek olan amaçlara ulaşıldığı zaman kendilerini başarılı hissettiren kişilerdir.. Karizmatik liderler izleyicilerinin ihtiyaçlarını, değerlerini, tercihlerini ve isteklerinin neler olduğunu ortaya koyar ve değiştirir. Özetle karizmatik liderler sahip oldukları cesaretleri, konuşmaları, ikna kabiliyetleri, duruşları vs. etkileyen kişilerdir (Gül, 2003: 163).

Karizmatik liderlerde en çok dikkat çeken özellikler; üstün yeteneklere sahip, özgüveni yüksek, insanları etkileyebilme yeteneği, risk almaları, doğruluğuna inandıkları şeyi sonuna kadar uğraşma, astlarının ihtiyaç ve isteklerine önem verme, kriz durumlarında çözümler bulabilme, yeteneklerinin süreklilik taşıması ve gelişimi, hedeflerine ulaşmak için büyük maliyetlere katlanabilme olarak sıralanabilmektedir. Değişimin zorunlu olduğu kaos ve kriz ortamlarının varlığı, astların ihtiyaç ve hedeflerinin grup ile bağdaşmaması, mevcut koşullar içinde alt kademelerde tatminsizlik duygusunun oluşması, böyle bir huzursuzluk ve başarısızlığın var olmasına rağmen astların gruba bağlılığını sağlayan misyonlarının olması grup içinde bir kişi tarafından veya lider tarafından karizmatik liderliğin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Geçmişte baktığımız zaman karizmatik liderler hep bir kriz ve kaos ortamında ortaya çıkmışlardır. Örnek: Mustafa Kemal Atatürk'tür. Fakat başka bir açıdan daha bakınca karizmatik liderliğin demokrasi ile pek de uyuşmadığı bu da günümüz demokratik koşullarında ve iki bu grup ve şirketler içinde de demokrasi anlamına gelmektedir, karizmatik liderlerin pek fazla ortaya çıktıklarını söyleyememektedir. Karizmatik liderliğin ortaya çıktığı koşulları dikkate alırsak karizmatik liderlik demokratikleşmeyi ve gruplar içerisinde hiyerarşi, geleceğe yönelim ve amaçlara ulaşmayı sağlamak amacıyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Aksu, 2003: 93).

Karizmatik liderler, kuvvetli güç duyma ihtiyacı hissederler ve kendilerine güveni çok fazladır. İnanç ve idealleri hakkında güçlü öngörüleridir. Vizyon iletmek, yönetilenler üzerinde etkili olmak ve onların kendilerini örnek almaları için çaba gösterirler. Bass'a göre bu liderler çok üstün tartışma ve inandırma gücüne, teknik uzmanlığa sahiptir ve astlarında tutumsal, davranışsal ve coşkusal değişiklikler yaparlar (Can, 1999: 208).

Karizmatik liderlik özelliklerini içinde barındıran özellikleri içeren ifadeler aşağıda verilmiştir (Aslan,2009:259)

1. Lider sıra dışı özelliklere sahiptir,
2. Liderin karizmatik özelliğinin meydana gelmesinin nedeni toplumsal bir krizin oluşumuna bağlıdır.
3. Kriz dönemlerinde hızlı çözümler önermektedirler.
4. Lideri izleyenler onların olağanüstü güçlerinin varlığına ikna etmişlerdir.
5. Liderin elde ettiği başarı onun liderliğini sağlam hale getirmektedir.

Karizmatik lider sahip olduğu özellikler sayesinde çevresindeki insanları etkileyip başarıya olan inançlarını yükseltmektedir. Başarıya olan artan inanç sayesinde insanlar normalde olandan daha fazla çaba göstermekte ve başarının önü açılmaktadır. Karizmatik liderlerin başarılı olmalarının arkasında sahip oldukları bu karizmasebebiyle üstün yetenekler sergileyebilmeleri ve insanları motive edebilmeleri bulunmaktadır. Karizmatik lideri takip eden insanlar en zor durumlarda dahi bir mucize gerçekleşebileceğine inanmaktadır. Bu kişiler son ana kadar çaba göstermeye devam etmektedirler (Erdal, 2007).

2.3.2.2. Otokratik Lider

Otokratik liderlik eski bir kavram olmasının yanı sıra en bilinen ve karşılaşılan liderlik tarzıdır. Bu tip liderlik anlayışında sadece lider karar alma yetkisine sahiptir. Yararlarının yanında zararları da vardır. Otokratik liderliğin yararları; otokratik ve bürokratik toplumlarda örgütlerin ve üyelerinin beklentilerini karşılaması, lidere bağımlı olmama inancı ve güveni vermesi, daha hızlı karar almayı sağlamasıdır. Zararları ise liderin aşırı bencil olmasına, örgütün üyelerine söz hakkını görmezden gelerek iş tatminlerinin, motivasyon ve yaratıcılıklarının azalmasına neden olabilmesidir(Bakan , 2010: 73-84).

Tüm yetkilerin kendisinde toplanır. Bu liderlik tarzında lider, bir politika tespit etmekte;buna uygun örgütsel çatıyı belirlemekte; faaliyetlerin nasıl olacağını göstermekte, belirlenenleri yapmalarını istekte ve bunu yerine getirmelerini ister. Eğer liderinsanların uyuşuk ve motivasyonlarının eksik olduğu kanaatindeyse, sonuç otoriter bir ortam ve otoriter liderlik tarzını ortaya koyacaktı (Eren, 2004).

Birçok kişi bu modelin geçmişte kaldığını düşünse de günlük hayatta çok sık kullanılan bir yöntemdir. Aslında eskiyen modelin işlevi değil liderlikle ilgili çok fazla araştırma yapılmasından kaynaklı kavramın çok işlenmesi ve bu yüzden kavrama çok fazla düzeyde aşına olmamızdır. Bu liderlik stilinde kurumun politikaları ve standartları lider tarafından belirlenir ve değiştirebilme özgürlüğü de sadece onda bulunur. Otokratik liderler aynı zamanda kendilerine koşulsuz itaat beklerler(Çelik, 2008:49-66). Otokratik olarak tanımlanan bu liderler şirket politikalarını belirler ve bunu kendi istekleri doğrultusunda her an değiştirebilme özgürlüğüne sahiptirler. Bu tarz liderler çalışanların tüm istek ve arzularına koşulsuz bir şekilde uymalarını isterler. Çalışanları sert ve acımasız koşulların beklediği bu yaklaşımda, grup üyelerinin yeterince bilgiye sahip olmadığı ve ani kararların verilmesi gereken durumlarda geleneksel anlamda bir kurtarıcıdır(Eren, 1993: 310).

2.3.2.3. Dönüşümcü (Transformasyonel) Liderlik

Bass için dönüşümcü liderliğin anlamı takipte olanlar için büyük etkiler bırakan liderlik tipidir. Bu liderler; astlarının verdikleri görevleri büyük bir çaba harcayarak gerçekleştirmenin önemini belirtip, çok daha fazla ihtiyaçları yerine getirmenin ancak örgütsel amaçlarla gerçekleşeceğine inanıp insanları da buna inandırır. Bu liderlik tipinde izleyicilerde lidere inanır ve derin saygı duyarlar. Bass'a göre dönüşümcü liderlerin dört özelliği vardır. Bunlar (Bass, 1990: 22);

1. Karizma: takipçilerin misyonu algılamalarını ve vizyonun oluşturulmasını sağlar, onlara öz saygı aşılar. Takipçilerin saygını ve güvenini kazanır
2. İlham: takipçilere büyük beklentilerini iletir, başarıya ve çabaya odaklanmaları için semboller kullanır. Önemli amaçları basit bir şekilde açıklar.
3. Entelektüel Uyarma: akılcılığı, rasyonelliği ve çözüm yolları bulmayı teşvik eder.
4. Bireyselleştirilmiş İlgi: takipçilerine karşı bireysel alaka gösterir.
5. Onlara koçluk yapar ve tavsiyelerde bulunur..

Dönüşümcü liderliğin dört alt boyutu vardır. Bunlar ;

1. İdealleştirilmiş etki: Liderin sadece karizmatiklik anlamında değil de aynı zamanda bir vizyon oluşturma çabasını ifade eder.

2. Telkinle güdüleme: Lider, izleyenler için moral kaynağı ve sembolleri, basit duygusal öğeleri kullanarak güçlü bir ortak amaç duygusu oluşturur,

3. Entelektüel uyarım: Lider, zorluklarla ve engellerle başa çıkabilmek için izleyenlerin alışıl gelmiş davranış ve düşünce kalıplarını sorgulamalarını ve daha önceden de var olan problemler hakkında yeni bakış açıları oluşturmalarını sağlar.

4. Bireysel destek: Lider izleyenlerin kişisel gereksinimlerini dikkate alır ve izleyenlerin temel ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için çaba gösterir (Karip, 1998: 443-465).

Dönüşümcü liderin sahip olması gereken bir takım özellikler söz konusudur. Bu özellikler literatürde genel hatlarıyla belirlenmiş durumdadır. Dönüşümcü liderlerin genel özelliklerini ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve genel olarak aşağıdaki gibi özetlemiştir (Berber, 2000: 33-50);

1. Bu tip liderler cesaretlidir.
2. Değişime yol açacak faaliyetleri gerçekleştiren ve kimileyin alışıl gelmiş yöntemleri ve fikirleri değiştiren, mücadele eden ve bunu başarabilmek için tüm koşullara göğüs geren dönüşümcü liderlerin cesaretliliği söylenebilir.
3. Kendilerini değişim unsuru olarak ifade etmektedirler
4. Dönüşümcü liderler kavramsal yeteneklerini iyi kullanmaktadırlar.
5. Kavramsal yetenek, organizasyonu bir bütün olarak görmek ve birimler arasındaki ilişkileri takip edip onu bütüne uygun hale getirme özelliğini içerdiğinden, dönüşümcü liderlerin birey ile ilgilenip, onu çevresi ile uyumlu hale getirmesi kavramsal yeteneğini iyi kullandığını yansıtmaktadır.
6. Dönüşümcü liderler insanlara inanırlar.
7. Dönüşümcü liderlerin bireysel düzeyde ilgi gösterebilmeleri için, ilgilendikleri bireye güvenmekte ve bireyin sorunlarının çözümünde yardımcı olmaktadır.
8. Dönüşümcü liderler, izleyicileri üzerinde özdeşleşme ve içselleştirme güçlerini daha yüksek düzeyde uygulayabilmektedir. Bu sayede izleyici, lideri ile iletişime geçme ihtiyacını hissederek kendi değerlerine uygun olan bir ortam içerisinde ilişki kurar.
9. Vizyon belirleyebilen kişilerdir.
10. Değerler tarafından yönlendirilirler.

11. Kolay pes etmeyen dönüştürücü liderler karmaşık ve belirsizlik durumlarında mücadele etmektedirler.

Küreselleşme ile birlikte gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının baş döndürücü hızı ile birlikte bilgi paylaşımının artması sürekli bir değişimi zorunlu kılmıştır. Uluslararası seyahat kültürünün oluşması, ülkeler arasında ki ticaret hacminin genişlemesi, rekabetin küresel bir boyut kazanması; kültürler arası etkileşimi ve buna bağlı olarak beraberinde tüketim ve üretim anlayışını da değiştirmiştir. Çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması organizasyonların yeniden yapılandırılmasını ve bu değişimi gerçekleştirecek dinamik, vizyon sahibi liderlere olan ihtiyacı da beraberinde getirmiştir. Klasik liderlik anlayışlarına sahip liderlerin yeni organizasyonları geleceğe taşıyamayacakları gerçeği, liderlikle ilgili yeni araştırmalar yapılmasına neden olmuştur. Dönüştürücü liderlik, işlemci liderliğin zıddı olarak, ilk olarak 1978 yılında James McGregor Burns tarafından karizmatik liderlik çalışmaları da dikkate alınarak geliştirilmiştir. Modern güncel liderlik yaklaşımlarının vardığı en son nokta dönüştürücü liderlik yaklaşımıdır diyebiliriz. Dönüştürücü liderlerin esas amacı geçici çözümlerden ziyade uzun vadeli düşünüp amaçlarına ulaşmaktaki performanslarını artırmak için çaba harcarlar. Çalışma ortamına farklı bir aksiyon getirip kendisini izleyenler ile arasında kuvvetli bağlar kurarlar. Bu liderler örgütsel kültürde değişiklikler yaparak organizasyon için neyin doğru ve neyin iyi olacağına inanıyorlarsa o yönde çalışırlar. Dönüştürücü liderlerde değişim ve reform esas olmakla birlikte, astlarının kabiliyetlerini geliştirmek, performanslarını artırmak için onlara sorumluluk devreder ve yaptıkları işin önemli olduğuna inandırırılar (Erol, 1998: 483).

2.3.2.4. Demokratik Lider

Demokratik liderler yanlarında çalışan bireylerin bütün zamanlarda aktif bir şekilde bulunmalarını savunurlar bunu yaparken de onlardan karar alma ve yetkisinin olduğunun farkında olarak hareket etmelerini beklerler. Böylelikle gruptaki çalışanların farkındalığını arttırırlar. Yanında çalışanlar hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olan liderler, kimden ne şekilde faydalanabileceğini, hangi alanlarda kimlerden daha fazla verim alabileceğini bilirse çalışanları da yönlendirmesi oldukça kolaylaşır. Bunu bir anlamda sürecin ortaya çıkardığı bir durum olarak yansıtır. Demokratik liderler iletişimi her şekilde kullanırlar. Fikirler sadece çalışanların kendi

arasında oluşmaz. Hem kendi içlerine ortaya çıkan hem de bir beyin fırtınasında ortaya çıkan fikirler birbirleri ve liderleri ile açıkça ortaya konulabilmektedir. Bu grup üyeleri ve lider arasındaki iletişim bağına daha da güçlendirmektedir. Çalışanların moralini arttırdığı gibi, değer verildiklerin hissedilmesiyle tatmin duygusu, moral ve olumlu ilişkilerde artış sağlanmaktadır (Eren,1993:311).

Demokratik lider son kararı vermesine rağmen grubun diğer üyelerini karar alma sürecine katkı sağlamaları için davet etmiştir. Bu durum sadece işgörenlerinveya grubun diğer üyelerinin örgütte neler olup bittiğine dahil edilmesiyle iş tatminlerinin artması değil, aynı zamanda insanların yeteneklerinin gelişmesine yardım etmektir. İşgörenler ve grubun üyeleri kaderlerinin kontrolünün kendilerinde olduğunu hissederler, örneğin hak ettikleri terfi onları daha fazla çalışmak için finansal bir ödülde daha fazla motive eder. Bu yaklaşım takım çalışmasının gerekli olduğu ve kalitenin hızdan daha önemli olduğu durumlarda daha uygun olabilir (Bhatti, 2012).

Demokratik liderlikte kontrol ve karar verme sorumluluğu grubun kendi kendini yönetmesi süresince bir kişiden fazla kişiyle paylaşılır. Pek çok liderlik teorisi liderlik ortamındaki paydaşlarla iletişime önem verir ama liderleri ve takipçileri kapsayan hiyerarşik bir yapı izler. Bunun aksine demokratik liderlik gruptan çıkan yöneltme ve itici güce değer verdiği için tüm paydaşlara aynı seviyede önem verir (Woods, 2005).

Demokratik liderlik anlayışını benimseyen liderler, yetkilerini paylaşma eğilimindedirler. Başka bir deyişle, demokratik liderlik, hedeflerin çalışanlar ve lider bir arada tespit edildiği yöntemdir. Hedef, plan ve politikaları belirlerken, iş dağılımı ve iş tanımları belirlenirken lider astlarının fikir ve düşüncelerini gözeterek karar verir (Aykan, 2004: 214).

Temgillioğlu'na 2005 göre Demokratik liderlikte, liderler kararlarını iş görenleri ile paylaşmaktadır. Temgillioğlu'na 2005 göre Demokratik liderlikte, çalışanlar örgütteki faaliyetler hakkında bilgilendirilir ve karar alma aşamalarında yer alırlar. Bu tarz liderlerin en belirgin özelliği çalışanlarını bilgi düzeyleri ile etkilemeleri ve paylaşım düzeylerinin yüksek olmasıdır. Bu liderlik türünde liderler sahip oldukları otoriteleri paylaşmaktadırlar. Bu paylaşım karar alma sürecini daha etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi ne yardımcı olur. En önemli getirilerinden biri

çalışanların kendilerini örgütün bir parçası olarak görmelerini sağlamaktadır. Kendi kararlarının uygulandığını gören çalışanlar kendilerini bir yönetici gibi hissedip benimseyerek çalışırlar. Bu durum çalışanların motivasyonlarını ciddi bir biçimde yükseltir. Fakat bu yönetim tarzının bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse karar alma mekanizmalarına çalışanların da katılması sürecin yavaş işlemesine sebep olabilmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde ve hızlı bir şekilde karar alınması gereken durumlarda bu liderlik tarzı olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bu sebeple bir liderde kimi zaman otoriter liderlik özelliklerinin kimi zaman da demokratik ve katılımcı liderlik özelliklerinin bulunması gerektiği ileri sürülebilir. Bir lider normal zamanlarda katılımı destekleyip demokratik ve katılımcı bir lider olabilirken gerek duyulan dönemlerde de otoriter liderlik görevini üstlenmelidir

Demokratik liderin özellikleri şöyledir (Erdal, 2007: 434);

- Lider amaçların, plan ve politikaların belirlenmesinde, iş bölümünün yapılmasında ve iş emirlerinin oluşturulmasında iş görenden aldığı öneriler doğrultusunda liderlik davranışını belirlemeye özen gösterir.
- Lider, sorunların çözülmesi için gerekenleri izleyenlere danışarak yapar.
- Lider izleyenleri karar sürecine katılmaya cesaretlendirir.
- Kararların izleyenlerin görüşlerinden etkilenmesine ve biçimlenmesine olanak sağlar. Lider cezalandırıcı değildir.
- Lider izleyenlerin onurunu incitmez, onlara dostça davranır.

2.3.2.5.Etkileşimci (Transaksiyonel) Liderlik

Etkileşimci liderler, var olan bir çalışma kültürünü değiştirmeye yerine onu güçlü hale getirmeye çalışırlar. Sistem içerisindeki bireyleri en etkin ve verimli hale nasıl getirebiliriz deyip bunun için çaba gösterirler. Etkileşimci liderler, organizasyonun eskiden beri devam eden olağan işleyişine dikkat eder. Stratejik ve uzun dönemli görüş açıları yoktur (Eren , 2001: 209).

Bass'a göre etkileşimsel liderlik, ödüllerin durumsallığına, yani çabaya ve başarılı performansa önem vererek başarıyı ön plana çıkarır. Etkileşimci liderlik davranışı; izleyicilerinin neleri, ne zaman yapması konusunda izleyenlere yol gösteren bir liderlik davranışdır. Bu tür liderlik davranışının gerçekleştiği

işletmelerde, işgörenler daha kısa sürede daha kaliteli çıktılar elde etmektedirler. Etkileşimci liderler işgörenlerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını bildikleri için başarıya ulaşmak kolaylaşmaktadır Etkileşimci liderler, örgütlerde oluşmuş daha önce faydalı yönleri bulunan davranışları sürdürme ve bunları örgütün gelecekte üyesi olacak olan bireylere aktarma konusunda önemli bir rol üstlenirler. Etkileşimci liderlik davranışı örgütlerde, amaçlara ulaşma noktasında engelleyici olarak algılanmamalıdır. Etkileşimci liderlik davranışının var olduğu örgütlerin, özellikle de iş dünyasında başarı yakalayabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu tip örgütlerde lider güçlü motivasyon araçları kullanmaktadır ve bu araçları örgüt içersinde adaletli bir şekilde kullanabildiği takdirde de başarıyı yakalamaktadır. Bu başarı, işgörenin örgüt amaçlarını kısa zamanda benimsemesini sağlayabilir (Yılmaz, 2006).

Etkileşimci liderliğin bileşenleri şunlardır:

- Koşullu Ödüllendirme (ContingentReward): Bu tarz yöneticiler astlarına performansa bağlı bir ödül vaadinde bulunurlar. Sürekli astlarını gözlemler ve geribildirimde bulunurlar. Lider astlarını başarılı oldukları oranda teşvik edip ödüllendirir. Bu tutum başarıya ulaşma noktasında astlar üzerinde olumlu etki oluşturur. Ödül etkileşimci liderin en etkin aracıdır. Astlar hangi işleri yaptıklarında nasıl ödüllendirileceklerini bilirler. Daha azı hayal kırıklığına ve motivasyoneksikliğine sebep olabileceği gibi daha fazlasına yönelik bir beklentileri yoktur.

- istisnalarla Yönetim (Management-By-Exception): Bu tip liderler sürece değil, işin en başında belirlenen standartlara uymayan yada problem oluşturacak bir davranış ortaya çıktığında müdahale etmeyi tercih ederler. Aktif istisnalarla yönetimin tarzını gösteren liderler davranışın ortaya çıktığı anda müdahale edip yanlışta engel olmayı tercih ederler. Pasif istisnalarla yönetimin davranışlarını sergileyen liderler yanlış davranış sonuçlandığında ortaya çıkan sorunları nasıl düzeltereğinin yollarını araştırırlar. Aktif yada pasif istisnalarla yönetim tarzı sergileyen liderler daha çok yanlışlara odaklanarak bunları dile getirirler buda astlar üzerinde stres oluşturur.

- Tam Serbestlik Yönetim Tarzı (Laissez-Faire): Bu liderlik tipinde, liderler sorumluluk ve karar almaktan kaçınırlar. Bu liderler ihtiyaç duyduklarında ortada yokturlar. Yardım taleplerine olumsuz yanıt verirler ve önemli konularda görüşlerini direktmezler. Bu liderlik tipi otoritenin gerektiği zamanlarda başarısız olur.

Fakat bu yönetim tarzının da astlar tarafından yeterli görüldüğü durumlar mevcuttur. Örneğin, kendi kendisini yönetebilen, performansı hakkında objektif değerlendirme yapabilen, kişisel gelişim faaliyetlerini yakından takip eden çalışanlar, bire bir yönetim tarzından ziyade 'serbest' bırakıldıkları bir yönetim tarzını tercih edebilirler (Özsoy, 2010: 26-27).

2.4. SEÇMEN DAVRANIŞI

2.4.1. Seçmen Kavramı

Ülkelerin politik hayatlarını oluşturan yasalar gereğince, oy kullanmak için engeli bulunmayan ve yapılan seçimlerde siyasi olarak fikrini kullanabilen kişilere seçmen denir (Aksel, 1996).

Bir ülkenin vatandaşı olmanın kişiye sağladığı hak ve sorumluluk olarak ülke yönetimi ile ilgili konularda oy kullanabilen kişiler seçmenlerdir. Siyaset içerisinde de kendisini yönetenleri aktif olarak belirleme hakkına sahip kişilerdir. Diğer taraftan ise seçmen, siyasi hayatta var olan yöneticiler ve yönetilenler arasındaki tarafın yönetilenler kısmında yer alan kişilerdir (Kiriş, 2005: 13-14).

Seçmen Kavramı Ticari pazarlarda kurumların en yüksek karlılığa ve maksimum seçmen grubuna sahip olmak için nasıl ki alıcıların davranışlarını anlamının önemi büyük ise, politik pazarlama yönünden de seçmen davranışlarını anlamak, seçmenin hangi sebeplere dayanarak oy vereceğini belirlemek, partilerin ve adayların amaçladığı idare gücüne ulaşmak için önemli yere sahiptir. Seçmen davranışları ve tüketici davranışları birbirlerine benzerlikler göstermesine rağmen tutumlar açısından bazı farklılıklarda bulunmaktadır. Bu farklılıklar ve benzerlikler ise şu şekilde sıralanabilir (İnal, 1996):

Farklılıklar:

- Seçimlerdeki alternatif seçenekler, değişik sebeplerden dolayı, mal ve hizmetlerinkilerden azdır.
- Seçimlerdeki önemli olan risk ya da fiyatın değerlendirmeye tabi tutmak güçtür.
- Siyasi açıdan olan ürünlerin ve bu ürünlerinde performansları gerekse mallarda da olduğu gibi birçok yönden somut olan kıstaslara dayalı olması bu durumla karşılaşması oldukça zor bir derecededir.

- Seçim kararının son günde olması ve en kısa süredeki günde verilmesi anlamına gelmektedir.

Benzerlikler:

- Seçmenler de siyasetten hizmet beklemektedir.
- Seçmenlerin ödedikleri fiyat, katlandıkları vergiler ve satın aldıkları hizmetlerin maliyetleridir.
- Seçmenlerin tercihlerinde de ölçülebilir faktörler rol oynamaktadır.
- Seçmen de yaptığı tercihlerin sonuçlarını değerlendirir ve memnun olup olmadığına karar verir.
- Seçmen de nispi bir bilgi altında karar verir ve geçmiş deneyimleri karar üzerinde etkili olur (İslamoğlu, 2002: 82)

Seçmenlerin tercihleri ülkedeki konjoktüre göre değişiklik gösterebilmektedir. Demokratik toplumlarda seçmenler, içinde buldukları sosyal-siyasal-ekonomik sistemden yararlanabildiğini düşünüyor ise rejimin devamlılığını ve istikrarını savunur ve o yönde oy verir. Ülkede bulunan mevcut siyasal yapı içerisinde hiçbir parti ya da fikir seçmene yönelik olumlu tercih sunmuyorsa, seçmen, seçmen olma vasfından vazgeçerek ya sandık başına gitmeyerek ya da geçersiz oy kullanarak sisteme serzenişini göstererek, sistemi protesto edebilmektedir. Halkın siyasi olgunluk seviyesi, aydınların siyasi olgunluk seviyesinden yüksektir. Çünkü halkın her zaman isabetli ve etkili karar verebildiğini düşünmektedir. Çünkü demokratik seçimler halkın çoğunluğunun iradesini yansıtmaktadır (Yayla, 2004: 15).

Seçmen davranışı üzerine yapılan bir çalışmada seçmen tercihine bağlı geliştirilen bir biçim 7 bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler şu şekilde açıklanmaktadır (Newman , 1985: 178-179):

- Konular ve Politikalar: Ekonomi politikası, dış ilişkiler politikası, sosyal politika ve liderlik özellikleri gibi 4 ana öğeden oluşan konuları ifade etmektedir.
- Sosyal Tanımlamalar: Seçim sürecinde adayın dayanak olmaya yakın gibi görünen birincil ve ikincil referans gruplarını ifade eder. Adaylar; çeşitli demografik (yaş, cinsiyet, din), sosyoekonomik (gelir, meslek), kültürel (yaşam stili,ırk) veya ideolojik (demokratik, cumhuriyetçi) gibi halkın farklı bölgelerine yönelik söylemlerde bulunurlar.

- Duygusal Görüşler: Oy vermenin duygusal boyutlarını ifade eder. Aday tarafından seçmene iletilen, sorumluluk, vatanseverlik, umut vs. gibi duyguları ifade eder.
- Aday İmajı: Adayın duruşu olarak düşünülecek kişilik özelliklerine bağlı oluşan aday imajını belirtir.
- Güncel Durumlar: Kampanya boyunca gerçekleşen ve seçmenin oy verme tercihini bir başka adaydan yana kullanmasına neden olan yerel veya uluslar arası olayları içeren politikalar ve konular bütünüdür.
- Kişisel Durumlar: Seçmenin adaya oy vermesini sağlayacak veya başka bir adaya oy vermesine neden olacak adayın şahsi yaşamında gerçekleşen olayları ifade eder.
- Bilişsel Konular: Aday tarafından, yeni ve farklı bir şey ile bağlı olarak ortaya çıkarılan ilginin, bilginin ve araştırma gereksinimlerinin algılanan tatminini doğrulayan sebepleri açıklar

2.4.2.Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler

Günümüz toplumlarında teknolojik gelişmişlikle birlikte sosyoekonomik gelişmişliğin de etkisiyle, toplumsal yapı ve değişiklikler tek sebebe bağlanmamaktadır. Toplumlar birbirine karşılıklı 97 bağımlı, farklılaşmış birimlerle etkileşim halindedir. Bu birimler, din, hukuk, aile, bireyler, kırsal alanlar olabilmektedir. Dolayısıyla, toplumsal bir olay ve olgunun açıklanmasında birden çok unsurun etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda seçmenlerin tercihlerini belirlerken de tek bir sebep gereği değil, tüm toplumsal olgular sonucu bu kanyaya vardığı düşünülebilir(Türkdoğan,1996: 113).

Ticari pazarlamadaki müşteriler ile politik pazarlamadaki oy veren seçmenlerin ortak noktaları vardır. Oy verenler de tıpkı müşteriler gibi sosyal hayat içerisinde oldukları için arkadaşlarından, ailelerinden, derneklerden etkilenirler. Dolayısıyla seçmenlerden oy almak esas amacı olan siyasi partilerin seçmen davranışlarını çözümülemesi gerekmektedir(Okumuş, 2007).

2.4.2.1.Demografik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi

Toplumların içinde bulunduğu demografik yapıları alınan siyasi kararlar üzerinde etki göstermektedir. Yani bireylerin yaşı, cinsiyeti, geliri, eğitimi, meslekleri tercihleri üzerinde etkili olur. Var olan nüfusun yaşlarının dağılımı

önemlidir. Araştırma kuruluşlarından Genar şirketi, seçmenlerin davranış şekillerini incelemek amacıyla 2002 yılının Nisan-Mayıs aylarında “Seçmen Davranışı ölçümü ve Siyaset Profili Araştırması” isimli çalışma neticesinde şu bulguları elde etmiştir; aktif siyasetle en ilgili olan yaş grubu 35-44 yaş arasındır. 35-44 yaş grubunun siyasi faaliyetlerde en çok rol olan grup olduğu da gözlenmiştir(Özsoy, 2002: 9).

Türkiye’de oldukça yüksek bir genç kitle vardır. Dolayısıyla siyasi partiler ve adaylar bu genç kitleye yönelik olarak çalışmalar yapmalıdır. Bu seçmenlerin beklentileri daha farklı olur. Seçmenlere baktığımız zaman siyasal açıdan genç seçmenlerin talepleri ile orta yaş veya daha üst gruptaki seçmenlerin istekleri farklı olacaktır. Genç seçmenlerin ilgi alanına daha çok geleceklerine iyi yönde etki edecek proje talepleri olurken; orta yaş ve üzeri seçmenler sağlık, emeklilik konuları ile daha çok ilgilenmektedirler(Ataş, 2005: 64-65).

Siyasi faaliyetlere kadınların erkeklerden daha nadir katılmalarını ortaya çıkaran pek çok gerekçe(Wintringham, 2005) sayılabilir. Bunları dört temel kategoride toplamak mümkündür. Bunlar Ailevi sorumluluklar, katılım için gerekli eğitim ve beceri eksiklikleri, ayrımcılık ve cinsiyet rolü sosyalleşmesi olarak sıralanabilir. Gerçekten de siyasetin “erkek işi” olarak görüldüğü toplum ve ailelerde, kadınlar kendi iradeleriyle oy kullanamamakta, hatta evdeki erkeğin kararına göre oy vermektedir.

Araştırmaların birçoğu, politik hayata yönelmenin çocukluk yıllarında cinsiyete göre bazı farklılıklar gösterdiğini söylemektedir.Örneğin erkek çocuklarının “ideal kişi” olarak zihinlerinde siyasi, askeri ve tarihi kişileri belirlediği; kız çocuklarının ise yakın çevresindeki aile bireylerini benimsediği görülmüştür (Ozankaya, 1980: 191-209).

Ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyinin yüksek olduğu yerlerde seçimlere katılma oranı daha yüksek olmaktadır. Seçmenler radikal akımların dışında rejimi ve istikrarı koruyucu bir tutum içine girmektedirler (Dirlik, 1996: 151).

Kıslalı, siyasal tutumların oluşmasında belirleyici etkenin sınıfsal olduğunu, gelir düzeyinin ve bu gelirin kazanılma biçiminin siyasal tutumlara ve siyasal davranışlara yön vermesinin doğal olduğunu savunmaktadır (Kıslalı, , 1976: 117).

Siyasi iktidardan her kesimin farklı talepleri vardır. Bu farklılıklar çiftçi, öğrenci, işçi, memur, işsiz yani kişilerin farklı konumları dolayısıyla değişiklikler

gösterir. Bu farklı talepler birbiriyle çelişki halindedir. Bireylerin sosyoekonomik durumlarını etkileyen en önemli nitelik eğitimidir. Çünkü bireyler aldıkları eğitime oranla bir iş sahibi olurlar. Eğitimini iyi tamamlamış bireyler daha işlerde çalışıp daha yüksek gelir sahibidirler. Eğitim kişilerin politik yaklaşımlarını da etkilemektedir. Bireylere eğitimleri esnasında politik olaylara katılıma dair fikirler edinirler. Eğitim ile bireyler diğer insanlarla etkileşim halinde olup, onlarla fikir alışverişi yaparak siyasal bakış açılarının oluşmasına katkı sağlarlar. Eğitimini tamamlayan kişiler siyasal katılıma güven duyup siyasi olarak faaliyet gösterirken daha az eğitim almış kişiler siyasal sisteme güvenmeyip siyasal katılımdan da kaçınırlar (Ündey, 1995: 30-41).

2.4.2.2.Sosyo-Kültürel Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi

Siyasal tutum ve davranışlar ile sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyleri arasında bir ilişkinin olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Bu bağlantı seçmenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevreden hoşnut olması ya da olmaması derecesine göre, mevcut rejimin devamlılığını isteyip istememesiyle açıklanabilir (Narlı, 1996: 125-151).

Siyasal etkinlik duygusunun ve siyasal davranış eğiliminin yüksek öğrenim görmüş olanlarda daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır (Alkan , 1984: 80-90).

2.4.2.3.Psikolojik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi

Bireylerin oy verme davranışında bulunmaya karar vermesini ve parti tercihini diğer faktörlerin yanı sıra psikolojik faktörler de etkileyebilmektedir. Başka bir deyişle, sosyal ve siyasal davranışları belirleyen psikolojik davranışlar neticesinde bireylerin ihtiyaçları ortaya çıkmakta ve ihtiyaçlar bireyleri harekete geçirmektedir (Krech ve Crutchfield, 1983: 112-120).

Bu modelin temelinde, seçmenlerin herhangi bir parti çevresine hissettiği sevgi, bağlılık ve taraftarlık yer almaktadır. Yukarıda söz edilen taraftarlık bir futbol takımı tutma şeklinde değerlendirmeye alınabilir. Model kapsamında seçmenlerin parti ile özdeşleşebilmesi amacıyla, özdeşleşeceği parti ile herhangi bir hukuksal bağı olmaması mecburiyeti kalkmaktadır. Bu model kapsamında temel alınan, seçmenlerin herhangi bir parti içeriğine karşı psikolojik bağlılığı hissetmesidir. Seçmen davranışlarının açıklanmasında faydalanan psikolojik yaklaşımın, alan araştırmalarının yaygınlaşmasıyla ve bununla bağlantılı olarak kişisel seviyede sahip

olunan verilerdeki artışla literatür içerisinde ağırlık kazandığından bahsedilebilir (Akgün, 2000: 75-92).

Seçmenler her ne kadar rasyonel tercihleri ile karar veriyor olsalar da bazen duygusal bağılıkları gereği bir partiye ya da bir lidere yönelebilmektedirler. Zamanla değişen ekonomik koşullar veya partinin doğrultusu dahi bu bağıllık etkisini azaltmamaktadır. Seçmenin eğiliminin olduğu parti yada liderin başarısı, seçmende ruhsal bir doyum sağlamaktadır (Kışlalı, 2006: 229).

2.4.2.4.Siyasal Etkenlerin Seçmen Tercihine Etkisi

Siyaset, siyasal karar verme ve siyasal tercih konusu söz konusu olduğu zaman siyasal unsurların etkilerinin olmaması ihtimali çok düşük olmaktadır. Siyasal örgüt ve yöntemler, bunların destekleyenler tarafından yakından bilinmektedir. Destekleniş alanlarında anlatılmak istenen, siyasal örgüt ve yöntemlerinin toplum faaliyetlerini ne ölçüde kapsadıklarıdır. Kurumsallaşma ise örgütlerde yöntemlerin itibar ve istikrar kazanmaları sürecidir (Huntington, 1965: 65).

Siyasi partilerin icraatları, partinin vaatleri, parti tipi, parti ideolojisi, parti programı, parti ekibi, parti imajı, dine bakış açısı, teşkilat yapısı, seçmenle ilişkileri gibi alt faktörler yer almaktadır. Demokratik idarelerin en önemli siyasi partilerdir. Siyasi partilerle ilgili olarak bir kısım özellikler ifade edilebilir. Siyasi partinin liderleri parti özelliği bağlamında öne çıkan bir unsurdur(Özel, 2007: 750).

2.4.2.5.Ekonomik Faktörlerin Seçmen Tercihine Etkisi

İnsanların yaşamlarını sürdürmek için ekonomik durumlarını iyileştirmek gibi bir amaçları vardır. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisinde en temel olarak fizyolojik ihtiyaçlara yer vermiş ve bunları da ekonomik çerçeve içinde bulundurmuştur. Marks ise, bireylerin fikirlerini belirleyen ana çerçeve ekonomik olarak buldukları çevredir demiştir. Bu düşünceyi doğrulayan araştırmalar olmasa bile politik tercihlerin ekonomik çevreye kuvvetli etkisi olduğu bilinmektedir. Geçmişte yaşanan siyasi partilerin düşüş nedenlerine bakılırsa birçoğunun kötü giden ekonomik koşullar nedeniyle olduğu görülmektedir.Fakat bu durumların politik tercihler üzerindeki etkisi gelişmişlik seviyesine bağlı olup, bu koşulların zengin ülkelere etkisi azken, fakir ülkelerde daha çok olduğu söylenebilir (İslamoğlu , 2002: 66).

Ekonomik faktörler dendiğinde akılda ilk yer edinen kişilerin gelir durumlarıdır. Ülke bazında baktığımız zaman ise üretim, tüketim,

istihdamdır. Ekonomik bazlı ümitler, fakir ülkeler zengin ülkelere oranla daha çok etkiler. Yapılan araştırmalar, ekonomik faktörler bakımından partilerin farklı olmadığı durumlarda seçmenlerin tercihlerini ya önceki tutumlar ya da diğer faktörlere bağlı olduğu söylenmektedir. Genelde toplumun alt kesimi mevcut durumun değişmesini isterken üst kesim var olan durumda kalmayı isteyen kişiler çıkmaktadır. Yine de ekonomik faktörleri de etkileyen faktörler elbette olduğundan bunu genelleme yapmak doğru değildir (Daver, 1972: 205).

Seçmen tercihlerinin oluşumu sırasında bu konuya etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Ekonomik faktörler de bunlardan biridir. Bireylerin içinde bulunduğu ekonomik koşulların yanı sıra, ülkenin mevcut ekonomik durumu da bu konu üzerinde etkili unsurlar arasında yer almaktadır. Seçmenlerin tercihlerini farklılaştıran bazı ekonomik faktörlerin içinde, işsizlik oranlarındaki değişimler, kişi başına düşen gelir miktarı ve enflasyon 103 değerlerindeki değişiklikler oldukça etkilidir. Ayrıca bireylerin ekonomik olarak sahip oldukları gelirleri ülkenin durumuna göre farklılık gösterse de genellikle oy verenlerin, ekonomik düzenin bütününe göre tercihlerini oluşturduğu söylenebilir (Ercins, 2007: 37).

2.5.POLİTİK PAZARLAMA FİĞÜRÜ OLARAK RECEP TAYYİP ERDOĞANIN İNCELENMESİ:

2.5.1. Recep Tayyip Erdoğan'ın Hayatı

Recep Tayyip Erdoğan 26 Şubat 1954 yılında, Kasımpaşa' da doğmuştur. ailenin üçüncü çocuğu olup, Babasının adı Ahmet annesi ise Tenzile hanımdır. Babası, deniz yollarında kıyı kaptanı olarak görev yapardı. Daha sonra babası ailesiyle birlikte 13 yaşında iken Rize'den İstanbul'a göç ettiler. Recep Erdoğan' a dedesinin adını vermişler ve 3 erkek, 1 kız kardeşi vardır. Hayatının en önemli çağları İstanbul'un eski yerleşim yeri olan Kasımpaşa' da geçmiştir. Hayatının önemli bir bölümü İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden biri olan Kasımpaşa'da geçti (<http://www.ensonhaber.com>, 2014)

Tayyip Erdoğan'ın dedesi Bakatoğlu Memiş'in Rize'nin Pulihözköyünde (Dumankaya) haksızlık edenlere karşı isyan ettiğini belirleyen tarihçi Cezmi Yurtsever, "1935 tarihli Rize'nin aile kökenleri defterini incelediğini söyleyerek, yaptığı incelemede 1835 yılında Erdoğan'ın atalarının adının Kırcasakallı Mehmet olarak alındığını belirlemiştir. Bu kayıtlarda, Mehmet Efendi'nin bir oğlunun adı Mustafa, diğer oğlunun adı da Yunus olarak geçmektedir. Kayıtlara

geçilirken, Mehmet Efendi'nin sakalına bakılarak kayıt alındığı görülmektedir. Mehmet Efendi'nin oğlu Yunus, Tayyip Erdoğan'ın büyük dedesidir.. Bu kayıtlar sayesinde, Recep Tayyip Erdoğan'ın resmi yoldan 1750'lere kadar kökeni hakkında bilgi edinilebilmektedir.Cezmi Yurtsever yaptığı araştırmada, bazı evraklarına ve vergi kayıtlarına ulaştığını belirtmiştir. Bu belgelerde, Recep Tayyip Erdoğan'ın dedesi BakatoğluMemiş'in, şu anki ismiyle Dumankaya olan köyün (Pulihoz) kurucusu olduğu görülmektedir. BakatoğluMemiş'in, vergi kayıt defterinde 86 kuruş vergi ödediği tespit edilmiştir. Belgelerde, bu köyle ilgili iç savaş boyutunda çatışmaların olduğu kaydedilmiştir. Bu çatışmalarda Tayyip Erdoğan'ın dedelerinin isyancı konumda olduğu görülmektedir. Zaten Bakatoğlu kelimesi de "İsyancı ve Derebey" anlamlarında kullanılmaktadır. Bakatoğlu'nun 1934'deki soyadı kanuna göre Türkçe olmuş olsaydı Tayyip Erdoğan'ın bugünkü soyadı 'isyancı' anlamında olan bayraktaroğlu olacaktır. Ancak soyadlarını Erdoğan olarak verdiler. Bütün bilimsel yayınlarda ve internette Tayyip Erdoğan'ın etnik kökeni 'Gürcü' olarak geçmektedir. Ancak Tayyip Erdoğan Gürcü asıllı değildir. Ataları da Gürcü asıllı değildir (<http://www.haber50.com>).

İlköğrenimini Kasımpaşa Piyale İlkokulu'nda yaptı İlkokuldan sonra okul müdürünün etkisiyle İstanbul İmam Hatip Lisesine kaydını yaptıran Erdoğan, bu okula kaydını şöyle anlatır: *“İlkokul beşinci sınıfta iken, din kültürü derslerimize giren okul müdürümüz – Allah rahmet eylesin – İhsan Aksoy, o dersteki başarımla sebebiyle bir gün omzumdan tutarak sınıfın penceresine yaklaştırdı. Haliç'in karşısında bir yeri göstererek ‘seni o gördüğün okula gönderelim’ dedi. Orası İstanbul İmam Hatip Okulu idi. Böylece, 1965 yılında Piyale Paşa İlkokulu bitmiş, artık İmam Hatip Lisesi yıllarım başlamıştı.”* Erdoğan'ın genç yaşta edebiyata düşkünlüğü gözden kaçmıyordu. Tercüman gazetesi tarafından düzenlenmiş olan şiiri okuma yarışmasında Türkiye birincisi oldu.. Ertesi yıl ise liselerarası kompozisyon yarışmasında birinci oldu.Daha sonra yükseköğrenimini Marmara Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi'nde yaptı. Camialtı, İETT ve Erokspor'da 16 yıl futbol oynadı, 12 Eylül 1980 sonrasında futbolu bıraktı. Milli Türk Talebe Birliğindeki görev yıllarından sonra, 1976 yılında Millî Selâmet Partisi Beyoğlu Gençlik Kolu Başkanlığına ve aynı zamanda MSPİstanbul il başkanlığına atandı(<http://www.kimkimdir.gen.tr>).

Erdoğan, 1976 yılında MSP Beyoğlu Gençlik Kolu Başkanlığına seçildikten sonra yine aynı yıl MSP İstanbul İl Başkanlığına seçilmiştir. Bu dönemde çeşitli gençlik faaliyetlerine katılmış ve toplantılarda heyecan uyandırıcı konuşmalar yapmıştır. MSP İstanbul Gençlik Kolları'nın Mayıs 1980'de düzenlediği "İstanbul'un Fethi'nin 527. Yıldönümü" etkinliklerinde Erdoğan, İslamcı gençlik arasında popüler olan Necip Fazıl Kısakürek'in "Zindandan Mehmet'e Mektup" adlı şiirini okuduğunda, Sebil dergisine göre salon birden ayağa kalkmış, tekbir sesleri sloganlarla karışmıştır. Recep Tayyip Erdoğan, 1976 yılında MSP Beyoğlu Gençlik Kolu Başkanlığına seçildikten sonra yine aynı yıl MSP İstanbul İl Başkanlığına seçilmiştir. Bu dönemde çeşitli gençlik faaliyetlerine katılmış ve toplantılarda heyecan uyandırıcı konuşmalar yapmıştır. MSP İstanbul Gençlik Kolları'nın Mayıs 1980'de düzenlediği "İstanbul'un Fethi'nin 527. Yıldönümü" etkinliklerinde Erdoğan, İslamcı gençlik arasında popüler olan Necip Fazıl Kısakürek'in "Zindandan Mehmet'e Mektup" şiirini okuduğunda, "Sebil" dergisine göre salon birden ayağa kalkmış, tekbir sesleri sloganlarla karışmıştır. Sebil dergisi, Erdoğan'ın bu performansını "Şaha kalkan bir at sırtında olduğu intibamı veren heyecanlı konuşmacı" olarak tanımlamıştır.²³ yaşlarında iken, 1977 yılında bir konferans dolayısıyla tanışmış olduğu Emine Hanım'la 4 Temmuz 1978'de evlenen Erdoğan, artık kendi ailesini kurmuştur. Evliliklerinden Ahmet Burak, Necmeddin Bilal, Esra ve Sümeyye adlarında 2 erkek, 2 kız olmak üzere 4 çocukları olmuştur. Erdoğan'ın sabırlı ve çabuk sinirlenmeyen bir kişiliği olduğunu söyleyen ve özellikle çocuklarına karşı çok toleranslı ve sabırlı olduğunu belirten Emine Hanım, eşinin ancak tahrik edildiği zaman ve herhangi bir haksızlık karşısında tahammül gösteremediğini dile getirmektedir. Çocuklarının babaları ile her şeyi paylaşabildiğini, okudukları kitaplardan dinledikleri müziklere kadar birçok konuda serbest olduklarını ve kendi içlerinden geldiği gibi davranmalarına fırsat verdiklerini belirtmektedir. Otoriter bir aile içerisinde yetişmiş olmasına rağmen Erdoğan'ın, kendi kurduğu ailesi içerisinde daha anlayışlı, hoşgörülü ve demokratik bir yapı oluşturduğu görülmektedir (<http://arsiv.aksam.com.tr>, 2012)

12 Eylül İhtilalından sonra siyasete zorunlu olarak üç yıl ara verildi. Bu süre zarfında Erdoğan, boş durmayarak siyasi kişiliğini daha da geliştirdi. Siyasetin serbest bırakılmasıyla birlikte derhal kapatılan MSP yerine geçen Refah Partisi'nin grubuna katıldı. Bu partinin İstanbul Teşkilatının kurulmasında önemli rol oynadı.

1984'te partisinin Beyoğlu İlçe Başkanlığına, 1985'te ise İstanbul İl Başkanlığına seçildi. Ayrıca Refah Partisi'nin MKYK üyeliği görevini de yürütmekteydi. Erdoğan, 1986 yılı ara seçimlerinde Refah Partisi'nden milletvekili aday oldu; ancak kazanamadı. 1987 yılı genel seçimlerinde ise partisinden tekrar milletvekili aday oldu. Bu sefer de Refah Partisi baraj engeline takıldığından Erdoğan amacına ulaşamadı. 1989 yılında yerel seçimlerde bu kez de Beyoğlu Belediye Başkanlığına aday olan Erdoğan, seçimi kazanamamasına rağmen başarı grafiğinin arttığını aldığı oylarla ispatladı. 1989 yılından sonra 1994 yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için Refah Partisi aday olarak, ANAP'lı İlhan Kesici, SHP'li Zülfü Livaneli, DYP'li Bedrettin Dalan gibi güçlü adaylarla yarışan Erdoğan 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde galip gelmeyi başarmış ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmişti. Artık İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Erdoğan'ın sevgisi sadece İstanbul'la sınırlı kalmamış, bütün ülkedeki Refah Partililere kadar ulaşmıştı. Bu sebeple Türkiye'nin her tarafından partisinin düzenlemiş olduğu toplantılara davet ediliyor, konuşmaları büyük kitleler tarafından dikkatle dinleniyordu (Gür, 2003: 20)

27 Mart 1994 yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için ANAP'lı İlhan Kesici, SHP'li Zülfü Livaneli ve DYP'li Bedrettin Dalan gibi güçlü adaylarla yarışan Recep Tayyip Erdoğan, bu seçimlerde zorlu rakiplerini geride bırakarak, 973.704172oy almıştır. % 25,192'lik bir başarıyla galip gelmeyi başarmış ve Refah partisi saflarında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir (<http://www.yerelsecim.com/Detay>).

1991-1994 yılında yeniden milletvekilliğe adaylığını koymuştur. Seçimi kazanmış ve milletvekili olmuştur. 1989 yerel seçimlerinde RP'nin Beyoğlu Belediye Başkan aday olmuş, Beyoğlu'nda RP'nin oylarını önceki seçime göre üç kat arttırmıştır. 1994 yerel seçimlerinde, Refah Partisi Erdoğan'ı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na aday göstermiştir. Seçim sonucunda Erdoğan muvaffak olmuş, böylece kamuoyu tarafından da tanınmaya başlamıştır. Erdoğan, 1998 yılına kadar yani hapis cezasına çarptırılana kadar bu görevinde kalmıştır. 28 Şubat süreciyle birlikte Refah Partisi hükümetten düşürülmüş olmasına rağmen yerel yönetimlerdeki gücünü korumaktadır. Partinin kapatılma davası sonuçlanmaya doğru ilerlerken, RP içinde "yeni kadro, yeni lider" tartışmaları başlamıştır. Bu dönemde Erdoğan, parti lideri gibi yurdun dört bir yanını dolaşmaya, konuşmalar yapmaya

başlamıştır. “Hoş geldin Enişte” pankartlarıyla karşılandığı Siirt’te, yaptığı konuşma sırasında, Ziya Gökalp’in Asker Duası adlı şiirinden bir kıtayı seslendirmiş; akabinde, Diyarbakır DGM tarafından kendisine Türk Ceza Kanunu’nun 312. maddesi kapsamında 312/2 Halkı din ve ırk farkı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek suçuyla dava açılmıştır.

31 Mart 1998’de hâkim karşısında savunmasını yapan Erdoğan, referansının İslam olduğunu söylemiş, konuşmasında genel olarak inanç birliğinden söz ettiğini belirtmiştir. Ancak verilen karar bir yıl hapis cezası olmuştur(Çakır, 2004: 75-77). 120 günlük ceza süresinin dolmasıyla tahliye olan Erdoğan tabanı tarafından büyük tezahüratla karşılanmıştır. Milliyet Gazetesi’nden Afife Avcu’nun anlatımıyla; “Cezaevinden önceki gün çıkan İstanbul Büyükşehir eski Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Üsküdar Emniyet Mahallesiindeki evinin önü panayır alanına döndü. Bayraklar ve Erdoğan’ a “hoş geldin” mesajlarının bulunduğu pankartlarla süslenen sokağa, ses düzeni de kuruldu. Profesyonel sanatçıların, çoğu zaman da Erdoğan taraftarlarının mikrofonla şarkı ve şiirler okuduğu sokaktan yükselen sesler, diğer sokaklarda da duyulabiliyor.... Kimi zaman kemençe sesi, kimi zaman kasetten çalan müziğe vatandaşlar horon tutarak eşlik ediyor. ... Türbanlı, güneş gözlüklü genç kızların ve erkeklerin Erdoğan’ı görmek için hafta sonu gezmesi niyetiyle geldiği sokakta, seyyar satıcılar da Erdoğan’ın resimlerinin bulunduğu hatıralık eşya ve gözleme tezgâhı kurdu.”(Çakır, 2007: 87-88)

Recep Tayyip Erdoğan’ın kendi tabiriyle, “Türkiye’de siyaset adamı olmanın gereklerinden biri” olan cezaevi durağı tamamlanmış; bununla birlikte Milli Görüş yeni bir lider de kazanmıştır. Şiir okumasıyla başlayan ve onu cezaevine taşıyan sürecin, Erdoğan’ın imajının önemli dönüm noktalarından biri olduğu da düşünülmektedir. Cezaevine girerken bile “bu şarkı burada bitmez” şarkıyı söylediği için haksız yere hapis yatmış ve halk tarafından kahraman olarak anılmıştır. Hatta kendisi ile mesafe koyan bir kısım bile kahramanlık sloganı olarak kullanmışlardır (Yıldız, 2002: 139).

27 Mart 1994 seçimlerine kadar İstanbul İl Başkanlığı görevini sürdüren Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı oldu ve 27 Mart 1994 seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Başkanı seçildi. 12 Aralık 1997 yılında davet üzerine gittiği Siirt’te, miting sırasında okuduğu bir şiir nedeniyle Diyarbakır DGM’de yargılanmaya başlandı. Yargılama sonucu Türk Ceza Kanunu’nun 312/2

maddesinden “Halkı din ve ırk farkı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek” suçunu işlediği gerekçesiyle dört ay hapis cezasına çarptırıldı bu cezasını 24 Temmuz 1999 günü tamamladı. Fazilet Partisi'nin, Anayasa Mahkemesi tarafından temelli kapatılmasının ardından, bağımsız kalan milletvekilleri, yeni parti kurma çalışmalarını "gelenekçiler" ve "yenilikçiler" olarak adlandırılan iki kanattan sürdürdü. "Gelenekçi" olarak adlandırılan kanat, Recai Kutan'ın genel başkanlığında 20 Temmuz 2001'de Saadet Partisi'ni kurarken, "yenilikçi" kanat da, Tayyip Erdoğan liderliğinde 14 Ağustos 2001'de, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurdu ve Tayyip Erdoğan, parti genel başkanlığına seçildi. Kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), 3 Kasım 2002 seçimlerinde oyların büyük bir çoğunluğunu alarak tek başına iktidar oldu. 3 Kasım seçimlerinde adaylığı kabul edilmeyen Erdoğan yenilenen Siirt seçimlerinde milletvekili olarak Meclis'e girdi ve Abdullah Gül'ün Başbakanlığı'ndaki 58. hükümetin istifasını sunması üzerine 59. Hükümeti kurarak Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı oldu. 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan 23. Dönem Milletvekili seçimlerinde partisi %46,6 oy alarak 341 milletvekili çıkardı (<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir>).

12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimlerde Ak Parti oyların % 49,8'ini tekrar zaferi eline aldı. Erdoğan 3. kez Başbakanlık koltuğuna gelmiş ve Türk siyasi tarihinde bir ilke imza atmış oldu. Türkiye’ de saygınlığı zirvelere ulaşmış ve dünya lideri olarak Başbakan Erdoğan bir dünya lideri olarak kendini gösterdi. Recep Tayyip Erdoğan, sosyo-psikolojik bir değerlendirmeye mağduriyetin bireyde ve toplumda yarattığı etkiyi, konuyla ilişkilendirerek şöyle özetlemiştir: “Bir toplum, aksızlığa uğradığını belirtirse zor duruma düşen bu bireyi kendisini onun yerine koyar ve sahiplenir. Bu durum Anadolu kültüründe çok rahatlıkla görülebilir. Mevcut koşulları ve toplumun dinamiklerini iyi gördüğünü düşündüğümüz Recep Tayyip Erdoğan’ın, medya tarafından hedef tahtası haline getirilmesi; bu yapılırken de toplum hassasiyetlerinin göz ardı edilmesi, buna karşın Erdoğan’ın halkın nabzını tutarak kendini iyi ifade etmesi, liderlik için ön koşulların oluşmasında etkin rol oynamıştır (Kaya, 2003: 28).

Recep Tayyip Erdoğan 10 Ağustos 2014 günü birinci turu düzenlenen ve halkın ilk kez doğrudan cumhurbaşkanını belirlemek için sandık başına gittiği seçimlerde oyların yüzde 52'sini alarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanı seçildi. 28 Ağustos 2014'te yemin ederek Cumhurbaşkanlığı görevine başladı.

Görevde geçirdiği ilk yıl tarafsız olup olmadığı, hükümet üzerindeki etkisi ve Çankaya Köşkü yerine kullanmaya başladığı Beştepe'deki Saray/ Külliye ile ilgili eleştiri ve suçlamalarla geçti. Türkiye 7 Haziran seçimlerine giderken o da sahaya indi. Toplu açılış ve halkla buluşma adı altında yaptığı mitinglerde Başkanlık sistemini anlattı ve iktidar için 400 milletvekili istedi: *“Şimdi millete gitmek zorundayız. O zaman diyorum ki iktidara 400 milletvekilini milletimiz inşallah versin ve bu yeni Anayasa inşallah bu parlamentodan geçsin, bununla birlikte başkanlık sistemi inşa edilsin, ihya edilsin ve prangalardan bu ülke kurtulsun.”*

AK Parti ilk kez Erdoğan başında olmadan girdiği 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden oy oranında dokuz puanlık bir düşüşle çıktı. Yüzde 41 oy ile yine en çok oy alan parti oldu ama çıkardığı 258 milletvekili ile tek başına iktidara gelemedi. Cumhurbaşkanı Erdoğan seçimden sonra hükümeti kurmak için görev verdiği AK Parti Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu koalisyon görüşmelerinde sonuca ulaşamayınca başka bir isme görev vermedi. Anayasa'daki yetkisini kullanarak seçimlerin yenilenmesine karar verdi. Erdoğan'ın 7 Haziran 2015'de Cumhurbaşkanı sıfatıyla meydanlarda savunduğu başkanlık sistemi için ikinci sınavı 16 Nisan 2017'de yapılan anayasa değişikliği referandumu oldu. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin sürpriz şekilde başkanlık sistemini Türkiye gündeminden çıkarmak için anayasa değişikliği teklifi önerisinde bulunması Erdoğan'ın ikinci sınavının başlangıcı oldu. MHP ve AK Parti yaklaşık bir ay birlikte çalışarak ortaya 21 maddelik bir metin çıkardı. Meclis sürecinde teklif 18 maddeye indi. Meclis'ten MHP'nin içindeki kısmî fireye karşın, AKP – MHP ortaklığı ile geçti. Cumhurbaşkanlığı sistemi adı verilen ve Türk tipi olarak nitelendirilen başkanlık sistemi önerisini meydanlarda en çok savunan iki isim Erdoğan ve Yıldırım oldu. 16 Nisan 2017'de yapılan referandumda başkanlık sistemine geçilmesi yüzde 51,4 oyla kabul edildi(<http://www.aljazeera.com.tr>)

2.5.2. Recep Tayyip Erdoğan'ın Liderlik Özellikleri

İnsanlar topluk alinde yaşamaları onların lidere olan ihtiyaçlarını arttırmış ve lider olarak seçtikleri kişilere toplumun düzenini sağlaması için otorite ve otoritesini kullanmaları için bazı yetkiler vermişlerdir. Liderlik illaki resmi bir yetkiye sahip olmasına gerek yoktur, önemli olan kitleleri peşinden götürecek özelliklere sahip olmalıdır(Arklan, 2004: 46).

Lider olarak kabul görülen kişiler toplumu peşinden sürükler ve takip ederler. Bunu da severek ve isteyerek yaparlar. Liderlikte önemli olan karizmatik lider özelliği taşımaktır. Bunlar Fedakârlık, alçakgönüllülük gibi özellikler temelini oluşturmaktadır (Sertoğlu, 2010:22). Öte yandan Drucker göre ise bir lider kişilikli olmalıdır. Dürüst olmayan lider peşinden kimseyi sürükleyemez ve bir yerinin olmayacağına inanır (Cohen, 2010: 83).

Akdoğan Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğini şöyle açıklamıştır (Akdoğan, 2017:38);

- Baş müzakerecidir: Türkiye'nin büyük dönüşümünde toplumsal olan ile siyasal olan arasındaki uyumu sağlama, hissiyatını aktarma rolünü Recep Tayyip Erdoğan 'baş müzakereci' gibi başarılı bir şekilde üstlenir.

- Karizmatik liderdir: 15 Temmuz gecesi yaşanan darbe girişimini halkın gücüyle püskürtebilmek hem Türk demokrasi tarihine altın harflerle yazılacak bir kahramanlık örneğidir hem de Erdoğan'ın karizmatik liderliğini teyit eden liderlik başarısıdır.

- Dik durur: Erdoğan'ın karizmatik liderliğini pekiştiren nokta, askeri meydan okumalara karşı dik durması sebebiyle halkın sevgisine mazhar olmasıdır. Israrcıdır: yargı kararı ve siyasi engellemelerle hayata geçiremediği projelerde ısrarını asla bırakmaz.

- Milletin de askerin de itibarını gözetir: Asker-sivil ilişkilerinde milli iradeyi koruyan dirayetli ve kararlı bir tavır takınırken ordunun itibarını ve olması gereken etkinliğini koruyan bir tutum içinde olur

Recep Tayyip Erdoğan, liderlik tanımında da organik liderlik tanımını kullanarak kendisini diğer siyasi partilerden farklı kılan özelliğini ortaya koymuştur. Erdoğan halkla aynı dili konuşan, aklın dilinden, derdinden anlayan onlara sahip çıkan lider olarak tanımlamıştır (Özalp, 2002).

Recep Tayyip Erdoğan aynı zaman da, siyasi parti lideri ve başbakan olmadan önce belediye başkanı seçilirken de rakipleri arasından sıyrılmayı bilmiş ve dikkatleri çekerek İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olmuştur. Bu tarihten itibaren de yaptıkları özellikle medya tarafından ve halk tarafından ilgiyle izlenmiş, geleceğe yönelik düşünceler taşıması bu doğrultuda vaatlerde bulunması onu farklı ve genç bir lider olarak yavaş yavaş gündeme taşımıştır. Recep Tayyip Erdoğan,

önceki partilerden farklı olarak nitelendirilmiş yapmış olduğu şeylerle dikkat çekmeyi başarmıştır. Halkın karşında rahat hareket etmesi, halkla yakın temas kurması, üslubu, konuşması ve diyalogu pek çok habere konu olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan, seçimler öncesinde yaptığı konuşmalarda halka yakın durarak, onlardan biri imajını sergileyerek, hedefini etkilemiş ikna etmiştir. Ancak, onun lider olarak dikkat çekmesi, hapis cezası aldığı dönem olarak gösterilebilir. Ceza almasına neden olan konuşmayı yaparken hitabet yeteneğini sergilemiş ardından, kendisini destekleyen pek çok insan tarafından ‘mağdur duruma düşmüş ve haksızlığa uğramış’ olarak görülmüştür. ‘Bu şarkı burada bitmez’ sloganı ile girdiği cezaevinden, kalabalık bir insan grubu tarafından karşılanarak ayrılmıştır. Erdoğan liderliğindeki Ak Parti 3 Kasım 2002 seçimlerine, kurulduktan 14 ay sonra katılmış ve tek başına iktidar olabilecek oyu alarak seçimlerden çıkmıştır. O dönemde Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasi dönemi iyi değerlendirmek gerekir. Koalisyon hükümetlerinden ve yaşanan anlaşmazlıkların ardından, toplumun yeni bir lider, bir umut aradığı dönemde, Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki Ak Parti, gerçekleştirdiği etkili kampanyalar sonrasında halkın dikkatini çekmeyi başarmıştı. Liderin ön planda tutulduğu bu kampanyalar sonrasında Erdoğan yeni bir umut olarak görülmeye başlanmıştı. Kendisi de partisinin kuruluş dönemini şu şekilde tanımlamıştır: (27 Şubat 2007 Ak Parti Grup Toplantısı)196 “Partimizin kuruluşunda bildiğiniz gibi bir ifade kullanmıştık. Ak Parti , “değişim” kavramıyla siyasete giriyor demıştik. O zamanlar değişim Türkiye’nin gündeminde çok farklı tanımlamalarla çok farklı yorumlarla yer bulmuştu. Çünkü Ak Parti değişimin adresiydi ve bunu ifade ederek bizler siyasete giriyorduk. Türkiye’nin, Türk milletinin güçlü değişim iradesi bu nedenle de 15 ayda Ak Parti’yi iktidara taşıdı.”

Liderlik özellikleri arasında bir liderin dürüstlüğünü, ikna kabiliyetini, sosyo-demografik özelliklerini ve hitabetini sayabiliriz. Recep Tayyip Erdoğan’ın hitabet yeteneğini ön plana çıkartırsak, onun karizmatik bir lider olarak görülmesinde bu özelliğinin oldukça etkili olduğunu söyleyebiliriz. Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi bir lider olarak seçilmesinde, onu izleyenlerin büyük etkisi vardır. Seçim çalışmalarında veya daha önce içinde bulunduğu siyasi oluşumda Recep Tayyip Erdoğan bazı yönleriyle dikkati çekmiş ve ona, izleyenleri tarafından karizmatiklik atfedilmiştir diyebiliriz. Erdoğan hitap ettiği grupları iyi analiz ederek onların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, anlaşılır bir dille konuşmayı başarmıştır. Erdoğan, bugüne kadar halkın karşısına çıkmış liderlerden farkını her fırsatta dile

getirmiş, “fildişi kulelerden” gelmediğini belirterek sıra dışı bir davranış sergilemiştir. Erdoğan, mevcut durumu sürdürmeme adına, yenilikler yapmaktan yana olduğunu, kendilerinden önce yapılanları eleştirerek belirtmiştir. Recep Tayyip Erdoğan, 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri öncesinde kendisini halka “kimsesizlerin kimi, sessiz yağınların sesi” olarak tanıtmıştır. Böylece halka yakın hatta “halktan biri” imajını pekiştirmiştir. Erdoğan, halktan biri oluşunu en belirgin şekilde konuşma tarzıyla göstermiştir; yaşantısını ve geçmişini her zaman vurgulamıştır(<http://www.akparti.org>).

2.6.POLİTİK PAZARLAMA BAZINDA BAŞARILI DİĞER LİDERLERİN İNCELENMESİ:

2.6.1.Turgut Özal

Turgut Özal 1927 yılında Malatya’da doğmuştur.. Babası Mehmet Sıdık annesi Hafize hanımdır. Annesi öğretmen, babası ise bankacıdır. Babasının memuriyet görevi sebebiyle öğrenimini çeşitli yerlerde sürdürmüştür. (Aktan, 1996: 15).

Orta halli bir aile çocuğu olan Turgut Özal, öğrenim hayatına babasının görev yaptığı Söğüt’te başladı. İlkokulu Silifke’de bitirdikten sonra ortaokulu 1939-1942 yıllarında Mardin’de okudu. Mardin’de lise bulunmaması sebebiyle babası tayin istedi. Konya’da başladığı liseyi 1945 yılında Kayseri’de bitiren Özal, İstanbul Teknik Üniversitesi’ne girdi. Burada öğrenimine burs alarak devam etti. Aile siyasi düşünce olarak DP’ye mensuptu. Nitekim Korkut Özal, “46 seçiminde DP kurulmuştu ve kesin olarak söyleyeyim biz ailece muhalefet olan DP’ye o zaman, büyük bir ölçüde yandaş olduk. Dolayısıyla biz ailece olarak, ağabeyim, ben, annem, babam, yapı olarak CHP ile bütünleşemedik.” derken aynı konu ile ilgili olarak Özalların aile dostu olan Recai Kutun da, “Tabii 1950’den önce Malatya’da aşağı yukarı bazı ailelerin dışında herkes CHP’liydi. Ancak ta baştan beri Hafize Hoca hanım ve o arada Özal kardeşlerin, özellikle 1950’den sonra DP eğilimli olduklarını ve dolayısıyla daha lise çağlarında, gerek Turgut Bey’in gerek Korkut Bey’in CHP’ye daha doğrusu, tek parti dönemine, ‘Milli Şef dönemine sempatiyle bakmadıklarını gayet yakından biliyorum.” Demektedir(Birand, 2001: 18)

Turgut Özal üniversite yıllarında da siyaseti yakından takip etmekteydi. Okul hayatında muhafazakâr görüşlere sahipti. İTÜ Talebe Birliği’nin faaliyetlerine katılan Özal, bir dönemde birliğin sosyal işler başkanlığını yürüttü. Recai Kutun,

birlikte Türk Kültür Ocağı adlı bir derneğin etkinliklerine katıldıklarını ifade etmektedir. Korkut Özal kendisine yöneltilen “Hangi eylemlere katıldınız ?” şeklindeki sonya Kıbrıs olayları ile ilgili birçok eylemler yaptıklarını, hiç unutamadığı olayın ise Mareşal Fevzi Çakmak’ın cenaze töreni ve sonrasında gelişen eylemler olduğunu ve bu eylemleri dönemin öğrenci derneklerinin düzenlediğini söylemektedir (Birand & Yalçın, 2001: 21)

Turgut Özal kendisinden önce gelen siyaset adamlarından farklı bir siyasi kişilikti. Onu diğerlerinden ayıran halkın içinden geldiğini unutmaması ve muhalifleriyle bile uzlaşmacı bir tavrının olmasıdır. Özal’ın hafızalarda yer eden en önemli özelliği, Türkiye'nin en temel sorunlarını ilk kez cesurca dile getirmesidir. Siyasette reformcu kişiliği ile öne çıkan Turgut Özal, Türkiye’nin AET’ye tam üye olması için büyük çaba sarf etmiştir. Avrupa Birliği’nin savunduğu değerlerin önemini kavramış bir siyasetçi olarak, demokratikleşme adına bireyin doğuştan itibaren temel hakları da birlikte geldiği, özellikle düşünce ve ifade etme özgürlüğü engellerin kaldırarak kişilerin kendilerini ifade etmelerine fırsat tanımıştır. Hatta Özal, bireylerin temel hak ve özelliklerinin anayasa ile güvence altına alınması gerektiğini savunmuştur. 1950 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’nden mezun olduktan sonra, Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü’nde çalışmaya başlamıştır (Örmeci, 2010).

Kendini çok iyi geliştirmiş, karşılaştığı sorunları köklü ve makro yaklaşımlarla değerlendirip kalıcı çözümler üretmeye çalışmıştır. Turgut Özal, bulunduğu görevlerde sorumluluk bilinciyle hareket eden, netice alıncaya kadar işin peşini bırakmayan biri olmuştur. Bu yönünün Türkiye’nin Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) tam üyeliği konusunda ne kadar ısrarcı ve kararlı olmasını etkilediğini daha iyi görebiliriz. 1961 yılında askerlik görevi nedeniyle çalışma hayatına bir süre ara veren Turgut Özal, 1967-1971 yılları arası DPT Müsteşarlığı görevinde bulunmuştur. O yıllarda Süleyman Demirel ile "Ekonominin bütününe planlanması" düşüncesine karşı bir plan yaparak özel sektörün de DPT aracılığı ile teşvikini savunmuşlardır. Türkiye’de kalkınma ve sanayileşme hususunda yeniliklerin öncülüğünü yaparak planlamaya yeni bir vizyon getirmiştir. Burayayenilik ve yeni fikirler getirmesi ve konuyla ilgili yaptığı çalışmalar, DPT’ı özellikle ekonomi alanında ileride söz sahibi olacak kişilerin de yetiştirilmesine zemin hazırlamıştır Turgut Özal, Devlet Planlama Teşkilatı’nda mühendis ve

ekonomist gibi farklı mesleklerden uzmanlar yetiştirilmiştir. Yetiştirdiği bu kişileri daha iyi eğitim almaları için yurt dışına göndermiştir (Yıldız, 2008:12)

Özal 12 Mart 1971 darbesinden sonra ise 1973 yılına kadar Dünya Bankası Sanayi Dairesi'nde danışman olarak çalışmıştır. Türkiye'ye döndükten sonra başta Sabancı Holding olmak üzere birçok sektördeki, birçok şirket için yönetici olarak çalışan Özal, bu dönemde Nakşibendi tarikatıyla olan bağlarını da güçlendirmiştir. Şiddetli bir anti-komünist olan Özal bu dönemde İlim Yayma Vakfı ve Milli Kültür Vakfı gibi İslamcı derneklere de üye olmuştur. Bu bağlantılar sayesinde Özal o yıllarda Necmettin Erbakan'a yakınlaşmış hatta kardeşi Korkut Özal Demirel'in Milliyetçi Cephe hükümetinde Milli Selamet Partisi'nden tarım bakanı olmuştur. 1979 yılı sonlarına doğru Başbakanlık Müsteşarı olarak atanan Özal, aynı dönemde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı görevini de vekaleten yürütmüş ve Demirel'i Milliyetçi Cephe hükümetinin 12 Eylül sonrasının ekonomik anlayışına da damgasını vuracak olan 24 Ocak Kararları'nın baş mimarı olmuştur. 24 Ocak Kararları ile işçilerin sendikalaşma ve toplu sözleşme hakları büyük ölçüde kısıtlanmış ve ekonomide liberalizasyon dönemi başlamıştır. Bu sayede Türk ekonomisi yurt dışında üretilen tüketim mallarına açık hale gelmiş ve Türk sanayicisinin korunmasını amaçlayan ithal ikamesi politikası rafa kaldırılmıştır. Bu kararlar alınırken orduda da darbenin son hazırlıkları yapılmaktadır. 12 Eylül ve sonrası ise Özal'ın altın yılları olacaktır (Arcayürek, 1980: 398).

Turgut Özal, 1980 sonrası döneme damgasını vuran yenilikçi akımın da mimarıdır. Özal'la Türkiye dış politikadan ekonomiye, bürokrasiden devlet, toplum, birey ilişkisine kadar köklü değişimlere imza atmıştır. 1983'ün kasım ayında halk desteğinin çoğunluğunu alan Anavatan Partisi (ANAP),%45,14 oy oranı ile tek başına iktidara gelmiştir. ANAP Genel Başkanı Turgut Özal 13 Aralık 1983'te hükümeti kurduğu günden itibaren yeni bir dönem başlatmak için harekete geçmiştir. Özal, bu göreve başlarken: *“Biz sizin önünüze yepyeni icraat yolları açtık, yepyeni icraat yolları açacağız. Şunu bilin ki, sizin desteğiniz olduğu sürece çözülmeyecek hiçbir meselemiz yoktur. Millet sahip çıktığı sürece, başarıya ulaşılmayacak hiçbir icraat yoktur”* şeklinde halka hitap etmiştir (Konukman, 1991: 162-163).

1983 yılı genel seçimleri sonrası başlayan 17. TBMM döneminde öne çıkan konular genelde Cumhurbaşkanı Evren ile Başbakan ve Bakanlar Kurulu'nun ilişkileri ile ilgilidir. Bu dönemde darbe yönetiminin beyni olan Milli Güvenlik

Kurulu ile yürütülen ilişkiler önemlidir. Bu açıdan Anavatan Partisi darbe konseyi kurulu ile problem yaşamamak için iyi geçinmeye çalışmıştır. Bu dönemde yasa değişiklikleri ile 24 Ocak Kararları'nın uygulanması sağlanmıştır. 1984 yerel seçimlerinden sonra askeri yönetimin yönlendirmesi ile kurulan HP (1984) ve MDP (1986) kendilerini feshetmişlerdir. ANAP 29 Kasım 1987 seçimlerinde yine birinci parti olmuş ve Turgut Özal 2. kez Başbakan olmuştur. Ancak 1989 yerel seçimlerinde ANAP, SHP'nin birinci parti olması karşısında, büyük kan kaybetmiş ve oy oranı olarak üçüncü parti konumuna düşmüştür. Aynı yıl gerçekleşen önemli bir gelişme Turgut Özal'ın siyasi hayatında dönüm noktası olan cumhurbaşkanlığı seçimleri olmuştur. 6 Kasım 1989 tarihinde Kenan Evren'in görev süresinin sona ermesi üzerine, Turgut Özal adaylığını açıklamış ve 9 Kasım 1989'da Türkiye Cumhuriyetinin 8. Cumhurbaşkanı olarak Çankaya Köşküne çıkmıştır. Özal, 3,5 yıllık cumhurbaşkanlığı döneminde de Türk siyaset tarihini derinden etkileyen kalıcı izler bırakmıştır. Cumhurbaşkanlığı döneminde birçok yurt içi ve yurt dışı geziler yapan Özal, 17 Nisan 1993 yılında yine bir yurt dışı gezisi olan Orta Asya Türk Devletleri ziyaretinden sonra vefat etmiştir. Turgut Özal'ın 1983 yılında ANAP'ı kurmasıyla başlayan siyasi hayatı yaklaşık olarak on yıl sürmüştür(Uğur, 2011: 11)

2.6.2.Adnan Menderes

Ali Adnan Menderes, 1899 yılında Aydın'da Sarayıçi mahallesinde dayısı Sadık Bey'in konağında ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası İzmirli Katip zadelere İbrahim Ethem Bey'di. İbrahim Ethem Bey, Hukuk eğitimi aldı, o yılların şartlarına göre iyi yetişti. Kültürlü, güzel konuşan ve güzel yazan, çevresinde sevilen ve sayılan, edebiyata ilgi duyan, hassas ruhlu bir insandı(Sarol, 1983:241).

Babası İzmirli Katipzade İbrahim Ethem Bey, annesi Aydınlı Hacı Alipaşazadeler'denTevfika Hanım'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybetti. O'nu anneannesi büyüttü. Tahsil hayatına İzmir İttihat ve Terakki Mektebi'nde başlayan Adnan Menderes, Kızılçulu Amerikan Koleji'nde okurken misyonerlerle başı derde girdiği için, çeşitli makamlara müracaat etti. Müracaat ettiği makamların birinin başında Celal Bayar vardı. Bayar'la böyle tanışmış oldu.Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitiren Adnan Menderes, Birinci Dünya Savaşı sırasında yedek subay olarak askerliğini yaptı. Aydın'da bazı arkadaşlarıyla birlikte Ayyıldız Çetesi'ni kurdu. Daha sonra Söke'de Piyade Alay Yaveri olarak savaşa katıldı. Savaştan sonra İstiklal

Madalyası aldı.1929 yılında Fatma Berin Menderes ile evlendi. O'ndan Yüksel, Mutlu, Aydın olmak üzere üç oğlu olmuştur. (<http://www.a24.com.tr>)

Ali Fethi Okyar tarafından 1930 senesinde kurulan ancak kısa sürede kapatılan Serbest Fırka'nın Aydın Teşkilatı'nı kurarak başkanı oldu. Bu parti kapatılınca CHP'ye girdi ve 1931 yılında bu partiden Aydın Milletvekili seçildi. 1945 senesine kadar TBMM'de komisyon raportörlüğü yapan Adnan Menderes, o yıl Saracoğlu Hükümeti'nin getirdiği Toprak Kanunu Tasarısı'nı şiddetle reddederek, komisyondan istifa etti. Partide yaptıkları muhalefetten dolayı, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü ile birlikte CHP Disiplin Kurulu tarafından 12 Haziran 1945'te ihraç edildiler.Celal Bayar da hem partiden hem de milletvekilliğinden istifa etti. Bu hareketler Demokrat Parti'nin 7 Ocak 1946'da kurulmasına sebep oldu. 1946 seçimlerinde Demokrat Parti'den Kütahya Milletvekili olarak meclise girdi. Celal Bayar'dan sonra ikinci adam durumuna geldi.Atatürk ve CHP macerası 27 Mayıs Darbesi Darbe hakkında bir yazı Bebek Davası Menderes'in son dakikaları 61 NoluTebliğ 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP oyların 53,5'ini alarak iktidar oldu. 10 senelik DP iktidarının tek başbakanı oldu ve o döneme damgasını vurdu. İktidarı zamanında 5 hükümet kurdu. Bu 10 senelik zaman içinde Türkiye'nin iç ve dış siyasetinde büyük gelişmeler oldu. Sanayileşme ve şehirleşme hamlesi başladı, köye makine girdi, ulaşım, enerji, eğitim, sağlık, sigorta ve bankacılık yeniden başladı. Türkiye kalkınma kavramıyla tanıştı. 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan askeri darbeye iktidardan indirildi. Yassıada'ya - sonra, Celal Bayar'la görüşerek, Cumhuriyet Halk Partisine girdi, en sonunda da Mustafa Kemal'in "Bugün konuştuğum genç, elbette burada bizim parti mutemetleri ile çalışamaz. Şayan-ı dikkat bir gençtir" cümlesi ile beğenisini kazanmıştı ve 1931 yılında CHF Aydın Milletvekili seçildi, 1945 yılına kadar CHF Milletvekilliğini sürdürmüştür (<http://www.kimkimdir.gen.tr>).

CHP döneminde Adnan Menderes en sert çıkışını "çiftçiyi topraklandırma yasası" görüşülürken yaptı. Mevcut tasarı'nın 6. maddesi devlet elindeki topraklarla birlikte o bölgedeki toprak ağalarının elindeki toprakların tarıma elverişli yerlerde 5.000 dekardan elverişsiz yerlerde ise 2.000 dekardan fazlasının kamulaştırılıp köylüye dağıtılmasını öngörüyordu. Bu tasarı üzerine Menderes, Türkiye'de zaten tüm arazilerin %70'ten fazlasının devletin mülkiyetinde olduğunu ve İsmet Paşa'nın geriye kalan özel mülkleri de devletleştirerek Sovyetler Birliğindeki gibi tarımı

kolhozlaştırmak istediğini açıklayarak üç arkadaşıyla birlikte Dörtlül Takriri verdi. Dörtlül takrir olayı ve parti içi muhalefetten dolayı 1945 yılında CHP'den ihraç edildi.7 Aralık 1945'te, CHP'den birlikte ihraç edildikleri arkadaşları Celâl Bayar, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan ile Demokrat Parti'yi kurdu. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP oyların 53,5'ini alarak iktidar oldu. TBMM başkanlığına Refik Koraltan, cumhurbaşkanlığına DP genel başkanı Celâl Bayar seçildi. Yeni cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Menderes'i başbakan olarak görevlendi.1953 yılında CHP'nin tek-parti iktidarı sırasında edindiği malları haczedildi ve hazineye aktarıldı. Halkevleri kapatıldı ve Köy Enstitüleri Öğretmen Okullarına dönüştürüldü.2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimlerde DP büyük bir zafer kazandı. Oyların % 57'sini alarak iktidarını tek başına devam ettirdi. 1955 yılında Birleşik Krallık'm, egemenliği altında bulunan Kıbrıs'tan yeni düzenlemeler yaparak çekilmek istemesi üzerine 29 Ağustos 1955'de Londra'da Yunanistan, Birleşik Krallık ve Türkiye arasında 3'lü görüşmeler başladı. Görüşmelerin 1. turunda hiçbir sonuç alınamadı(<http://www.mynet.com/haber>).

Menderes siyasi hayatının son konuşmasını, 25 Mayıs'ta Eskişehir'de halka hitaben yaptı. Menderes ülkede cereyan eden olayları hatırlatarak, "Bu hadiseler seçim yolu ile değil, fakat zorlama yolu ile iktidara gelmenin imkân dâhilinde olup olmadığını yoklamak isteyenlerin teşebbüs ve hareketlerinden ibarettir." Menderes çözüm yolunu olarak, "Yolumuz seçim yoludur. Serbest seçim yoludur. Hürriyet ve demokrasinin memleketimizde yerleştirilmesi yoludur." Menderes ülkede huzur ve asayiş sağlanmadan yapılacak bir seçimin, sokak hadiseleriyle milli iradenin iptal edilebileceği sonucunu doğuracağından gelecek için çok tehlikeli olacağına işaret eder. Menderes, tahkikat komisyonunun görevinin sona erdiğini söylemesine fırsat bulamaz bu açıklamayı verdiği bir demeçle yaptı. Menderes'in Eskişehir ziyareti siyasi hayatının son faaliyeti olarak tarihte yer aldı. 27 Mayıs'tan sonra Menderes'i Yassia'da mahkemelerinde bir dönemin savunusun yapan sanık olarak göreceğiz. Ömrünün son siyasetini hayatı üzerinden yapan Menderes, mahkemece suçlu bulunarak ölüme mahkum edildi (Gürgür, 1960: s.17).

DP'si de 27 Mayıs'tan sonra fazla yaşatılmadı. Ankara Cumhuriyet Savcısının bir şikâyeti değerlendirerek Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesinde açılan dava Millet Partisinin kapatılma kararı emsal kabul edilerek 29 Eylül 1960'da DP'nin kapatılmasıyla sonuçlandı (Nadi, 1947: 34)

1960 yılında Demokrat Partinin otoriter davranışı özgürlük ve demokrasiye kısıtlamalar getirip basını kontrol altına almak istemesi partinin hayatını kaybetmesine sebep olur ve seçimle iş başına geçmiş olan silahlı kuvvetler tarafından DP Millet Vekillerini sürgün etmişlerdir.

Menderes burada tek başına hücreye hapsedilir. Menderes burada tam 15 ay 17 gün boyunca tek başına yaşar. Yüksek Adalet Divan'ın 14 ekim 1960 günü Yassı ada'da görülmeye başladığı dava 15 eylül 1961 günü sona erer ve sanıklar hakkındaki kararlar bildirilir. Türk ceza kanununun 146/1'inci maddesine göre menderesin ölüm cezasına çaktırılacağına 'gıyaben' oybirliği ile karar verilmiştir.Yassı ada mahkeme divanının vermiş olduğu kararı onaylamak için Ankara Milli Birlik Komitesi görevlendirilir ve onay gelir. Bir deniz motoru Menderes bineceği en son vasıtaadır ve Menderes İmralı 'ya varır. Orada üç kişi beklemektedir; cellat, hoca ve kanun adamı... ve son sözlerini söylerken vatanımı ve milletimi Allah huzur içinde bıraksın demiştir(<http://www.mustafadagasan.com>).

2.6.3.Vladimir Putin

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 7 Ekim 1952 tarihinde, SSCB döneminde adı Leningrad olan St. Petersburg Kenti'nde doğmuştur. Leningrad Devlet Üniversitesi Hukuk Bölümü'nden 1975'te mezun olan Putin, yüksek lisansını ekonomi alanında yapmıştır. Mezuniyetinin ardından, 1975'ten itibaren KGB' de çalışmaya başlayan Putin, bir süre Almanya'da görev yapmış, Leningrad'a dönmesinin ardından da üniversite yönetiminde görev almıştır. 1990'da Leningrad Şehir Konseyi'nde danışmanlık yapan Putin, 1991-1992 yıllarında da belediye başkan yardımcısı ve belediye konseyi dış ilişkiler komitesinin başkanı görevini yürütmüştür. Putin, 1996 yılına kadar St. Petersburg yönetiminde çeşitli kademelerdeki görevlerinin ardından, 1996'da Kremlin Sarayı Mülkiyet İdaresi Başkan Yardımcılığı'na atanmış ve bu görevini, 1997 yılına kadar sürdürmüştür. 1997 ve 1998'de Devlet Başkanlığı İdaresi Başkanı ile Devlet Başkanlığı Denetim İdaresi Başkanı olarak yapmıştır (St. Petersburg Press, 2003: 2-26)

Putin, 9-16 Ağustos 1999 tarihleri arasında başbakan yardımcısı ve başbakan vekilliği, 16 Ağustos'tan itibaren de başbakan olarak görev yapmaya başlamıştır. Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in 31 Aralık 1999'da istifa etmesinin ardından, Anayasa gereği, üç ay içerisinde devlet başkanlığı seçimi yapılınca kadar

bu görevi vekâleten üstlenmiştir. Putin, Rusya'da yapılan başkanlık seçimlerinde %50'nin üzerinde oy toplayarak, birinci turda devlet başkanı seçilmiştir (<http://www.kimkimdir.gen.tr>)

Mart 2000 tarihinde yapılan ve en yakın rakibi Komünist Partisi Başkanı GennadiZugyanov ancak %29,3 oy oranı alabildiği başkanlık seçimlerini bütün gözlemcilerin beklentisi doğrultusunda Putin %52,6'lık oy oranı ile daha ilk turda kazandı. Nefes kesen bir kariyer ile eski KGB elemanı Putin'in başkanlığı halk tarafından da onaylanmış oldu Putin Rus siyasetine hâkim düşünceleri kendi şahsında bir senteze ulaştırabilmiştir. Belki de tüm popülaritesini buna borçludur. Mevcut üç siyasi eğilimi, “yeni Rusya”nın siyasi hayatının üç temel akımını, kendi şahsında birleştirebilmeyi başarabilmiştir. Birinci akım, Zugyanov'un Komünist Parti'sinde yerini bulan kızıl milliyetçiliktir. Bu akımın beslendiği yer Stalinist rejimin hatıraları, “Rus ruhunun mistikleştirilmesi ve tarihsel süreçte Rus devletinin oynadığı medeniyet götürücü roldür. İkinci akım GrigoriYavlinski ve partisi Jabloka'nın temsil ettiği görüştür. Buna göre kapitalizm dünya çapında toplumsal gelişmenin en son basamağıdır. Kapitalizmin gelişmesi tabii olarak demokrasinin, demokratik iktidar mekanizmalarının gelişmesini de kaçınılmaz kılacaktır. Üçüncü akım Jirinovski ve onun partisi tarafından temsil edilen anti-komünist milliyetçiliktir. Bu görüş saldırgan bir yabancı düşmanlığına, şövenizme, fanatik emperyalist ve yayılcı çabalara ve faşist demogojiye dayanmaktadır. Bu siyasi akımlar Sovyetler Birliği sonrasında ortaya çıkan iktidar pramidinin üç sacayağını teşkil etmektedirler. Putin, devletin “genel çıkarları” adına her üç siyasi akımın uygun yanlarını aldı. Bu sentezde popülaritesinin en önemli sırrı yatmaktadır. (<https://s3.amazonaws.com>)

Vladimir Putin, Sovyet Rusyası'nı modern bir federasyona dönüştüren isim olarak biliniyor. Sovyetler Birliği'nin çöküş sebeplerinden biri de dünya genelinde yaygınlaşan internet erişimi ve bilgiye kolay erişebilirlikti. Bu durumun farkında olan Putin televizyon ve medya üzerinde baskı kurarken internet gerçeğini göz ardı etti. 2011 yılında Wikileaks belgeleri tüm dünyaya saçıldı. Facebook ve Twitter gibi çok sayıda kullanıcıya erişebilen siteler aracılığı ile Arap dünyasında devrimler ve isyanlar başladı. Rusya'da seçimlere hile karıştırıldığı iddiaları Rus vatandaşları arasında huzursuzluğa yol açtı. Bu sebeple 2012 yılında Rusya bazı internet sitelerini engelleme kararı aldı. Rusya'nın en parlak 20 yılını yöneten isim Vladimir Putin

kolay anlaşılabilen birisi. Hukuk diploması sahibi eski bir KGB ajanı olan Vladimir Putin'in basın toplantılarında kendisine sorulan olabilecek soruları engelleme adına medyayı kontrol altında tuttuğu biliniyor. Cep telefonu kullanmayan Vladimir Putin bilgisayar sahibi olmasına karşın internet kullanımından kaçınıyor. Gündemiyle ilgili bilgiler Vladimir Putin'e istihbarat tarafından dosyalar halinde ulaştırılıyor(www.milliyet.com.tr)

Devlet başkanı seçildikten sonra ilk defa ulusa seslenişinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, alktan en az üç tane çocuk yapmaları konusunda uyardı. Konuşmasında genelde güncel değinen doğum oranların gittikçe düştüğünün ve çocuk yapma oranlarını arttırmalarını eşlerden istemiştir. "Ulusa Sesleniş" konuşmasını güçlü bir yurtseverlik konusu üzerine koyan Putin Rusya dışından yapılan baskılara da karşı duruşunu dile getirdi .

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Türkiye'ye yönelik tur satışı ve charter uçuşları kapsayan yaptırımların kaldırılmasına yönelik kararnameyi imzaladı. Yapılan açıklama şöyledir; 28 kasım 2015' te Türkiye ve Rusya arasındaki ekonomik bağın değişikliklerine göz atılmasına karar verdiğini kaydetti (<http://www.posta.com.tr>)

2.7. KONU İLE İLGİLİ BAZI ÇALIŞMALAR

Başarır (2015), siyasal iletişim sürecinde lider üslubunun seçmen davranışındaki rolü üzerine bir araştırma Şanlıurfa ilinde gerçekleştirilmiştir. Seçmenlerin oy verme yaklaşımlarıyla politik konuşmalarda yer edinen ikna bileşenleri ve liderlerin konuşmalarındaki üslupları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesini amaçlayan alan araştırması bulguları yer almaktadır 1015 anket formu üzerinde analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre Üslup faktörünün sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisine bakıldığında, tüm değişkenlerle anlamlı farklılaşmanın meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyete göre farklılaşma incelendiğinde, uzlaşmacı üslupta anlamlı farklılaşma görülmezken; çatışmacı üslup boyutunda farklılaşma gözlenmektedir. Elde edilen sonuçta şu şekildedir; erkekler kadınlara nazaran tartışmalı bir konuda çatışmaya daha meyillidirler. Eğitim düzeyi ve gelir düzeyi değişkenlerinin üslup faktörü ile ilişkisine gelindiğinde ise benzer istikamette anlamlı farklılaşma sergilenmektedir. Şöyle ki; eğitim düzeyi ve gelir seviyesinde artış meydana geldikçe, konuşmalarda uzlaşmacı üslup bağlamında değerlendirilen ifadelerin ortalaması yükselmekte,

çatışmacı üslup faktörünün ortalaması ise azalmaktadır. Yani, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi arttıkça politik konuşmalarda uzlaşmacı bir üslup daha fazla benimsenebilecektir.

Maral(2011), Lider özelliklerinin seçmen tercihlerine etkisi üzerine bir araştırma Diyarbakır–Tokat ilinde gerçekleşmiştir. 407 seçmen üzerinde yapılmıştır. Diyarbakır-Tokat illerindeki bölgesel olarak birbirinden farklı alt kültürlere sahip, farklı sorunlar yaşamış seçmenlerin demografik özellikler doğrultusunda oy verecekleri siyasi partiyi belirlerken, liderin sahip olduğu özelliklerin kararlarını farklılaştırıp- farklılaşdırmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak oy kullanan seçmenlerin davranışlarını etkileme bakımından liderlik özellikleri oldukça önemlidir. Bir liderin güvenilir olması ise en temel özellik olarak Diyarbakır ve Tokat örneğinde karşımızda durmaktadır. Seçmenler oy kullanırken liderin en çok etkilendikleri özelliği olarak liderin güvenilir olmasını göstermişlerdir. Aslında bu sonuç, liderlik olgusu açısından kimin lider olarak görülebileceği sorusunun da cevabıdır. Lider olabilmek ve buradaki başarıyı sürdürmenin en önemli şartı insanların güvenini kazanmaktan geçtiğini söyleyebiliriz.

Canöz (2009), Seçmen tercihinde aday imajının rolü: Seçmen tercihinde aday imajının rolünü ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma, Konya merkezde alan araştırması yapılarak yürütülmüştür. Araştırma 15 – 22 Mart 2009 tarihleri arasında Merkez Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde seçmen statüsüne sahip 18 ve üzeri yaşta, 491 denek üzerinde yapılmıştı. Sonuç olarak seçmenler oy verecekleri adaylarda, sıradan hemen tüm insanlarda da olması gereken, bir takım özellikler aramaktadırlar. Bunlar; adayın dürüstlüğü, güvenilirliği, eğitilmiş olması, çalışkan olması, iyi bir ekibinin olması, yeni projelerinin olması, ufkunun geniş olması, imajının düzgün olmasıdır. Uygulayıcılar tarafından çok önemli olarak görülen ve seçmenin oy verme kararında etkili olduğu sanılan hemşerilik, aynı cemaate mensup olma, mahallenin çocuğu olması, aynı sivil toplum kuruluşuna üye olunması, adayın tanınmış, köklü bir aileden olması , adayın bayan olması ve adayın zengin olması gibi özelliklerin ise; sanıldığı kadar etkili olmadıkları, çok yoğun olarak bunların ön plana çıkartılmasıyla seçmenlerin etkilenemeyecekleri, ancak diğer özellikler yanında çok küçük katkı yapabilen özellikler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Külter(2008), çalışma üniversite öğrencisi genç seçmenlerin siyasi liderde aradıkları özellikleri belirlemek ve bu özelliklerin ne derece önemli olduğunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma bu çerçevede siyasal ürün paketinin en önemli parçalarından birisi durumunda bulunan siyasal lidere ait bir dizi özelliği anket yöntemi vasıtasıyla 500 üniversite öğrencisi genç seçmenlerin değerlendirmeleri talep edilmiş ve anket sonuçlarından elde edilen verilere yönelik bir dizi analiz yapılmıştır. Sonuç olarak Siyasi lider özelliklerinin farklı cinsiyete sahip (kız-erkek) genç seçmenler arasında önem dereceleri bakımından farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında, en çok dikkat çeken sonuç; erkek öğrencilerin, liderin karizması ve eş, dost, akraba çevresini kız öğrencilere kıyasla daha önemli olarak değerlendirmeleri olmuştur. Buna karşın kız öğrenciler; siyasi liderin öğrenim düzeyi, seçmen isteklerine duyarlılığı, toplumun ihtiyaçlarını belirleme yeteneği, analiz yeteneği, katılımcı ve demokratik yönetim tarzı, dünya görüşü ve insan hakları konusundaki tutumu gibi özelliklerine daha fazla önem vermişler ve bu özellikler itibarıyla erkek seçmenlerden önemli derecede farklılık göstermişlerdir. Bunların dışındaki lider özelliklerine kız ve erkek öğrencilerin verdikleri önem dereceleri arasında istatistiksel olarak dikkate değer bir farklılık gözlenmemektedir. Kız öğrenciler, bir siyasi lideri belirtilen yedi adet özelliğe verdikleri önem derecesi bakımından erkek öğrencilerden farklılık göstermektedirler. Bu durum, siyasi partilerin ve adayların genç seçmenlerin cinsiyetlerini göz önüne alarak söz konusu özellikler itibarıyla ilgili seçmen grubuna yönelik daha spesifik pazarlama stratejileri geliştirebilecekleri anlamına gelmektedir. En azından genç kız öğrencilerin ilgili konulardaki hassasiyetlerini gözeten pazarlama uygulamaları geliştirilebilir.

Kalender (2004), siyasal liderlikte karizma olgusu adlı çalışma Konya merkezde 463 kişiye yüzyüze anket yöntemi ile gerçekleştirilmiş. Araştırma Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik özelliğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Recep Tayyip Erdoğan'ın lider özellikleri ile ilgili faktörlerden meslek durumu ile anlamlı ilişki taşıyan faktörler sadece otoriterlik faktörü ve demokratlık faktörüdür. Meslek durumu itibari ile Recep Tayyip Erdoğan'ın otoriter biri olduğuna inanlar memurlar, ev hanımları, işçiler olurken Erdoğan'ı emekliler, ev hanımları, memurlar, serbest meslek mensupları ve öğrenciler demokratik lider olarak algılamaktadır. Recep Tayyip Erdoğan'ın lider özellikleri ile ilgili faktörlerden eğitim durumu ile anlamlı ilişki vardır. Eğitim durumu bakımından Erdoğan'ı ilkökul ve yüksek lisans

mezunları karizmatik olarak görürken; ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve yüksek lisans yapanlar demokratik olarak görmektedir.

Doğan(2004), Karizmatik liderlik bağlamında Türk siyasetçilerinin değerlendirilmesi adlı bu araştırma Mersin ili Tarsus ilçesi seçmenlerine yönelik olarak 2013 yılında yapılmıştır. Araştırmanın kapsamına 18 yaş üzeri seçmenler dâhil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 430 seçmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre Recep Tayyip Erdoğan ismi toplum nazarında büyük oranda kişisel özellikleri ve davranışları ile ayrı bir öneme sahiptir. Bu bakış açısının daha fazlasının araştırma bulgularına yansıdığı görülmektedir. Kişisel özellikleri ve yönetici yönlendirici davranışlarının yanı sıra mevcut süreci kendisine ve takipçilerine avantaj sağlayacak şekilde takip etmesini bilmiştir. Bu açıdan özellikler yaklaşımı ve davranışsal yaklaşımın yanı sıra durumsallık yaklaşımını da Erdoğan özeğinde görmek mümkündür. Yine takipçileri ile kendisini özdeşleştirebilmiş olması, kendisinin halktan geldiğini onlara yansıtması da Erdoğan'ın „halk adamı“ görüntüsünün temelinde yer alan sebeplerdir ve psiknalitik açıdan güzel bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu bulgular, siyasal yelpazede milliyetçi seçmenin daha fazla olduğu bir evrende yapılan araştırmada elde edilmiştir. Bu bağlamda MHP kökenli liderlere yönelik bulgular bu evren ile sınırlıdır. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik algısı genel olarak ön plana çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, politik Pazarlamada Recep Tayyip Erdoğan'ın seçmenler tarafından ne tür bir lider olarak algılandığı ve bu algının seçmenlerin demografik özellikleri bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE ÖLÇÜM ARAÇLARI

Bu araştırma Gaziantep ilindeki seçmenlerine yönelik olarak 2018 yılında yapılmıştır. Araştırmanın kapsamına 18 yaş üzeri seçmenler dâhil edilmiştir. Araştırmanın uygulama kısmını gerçekleştirmek için Gaziantep merkezinde yüz yüze anket uygulanmıştır. Örneklem alma yöntemi olarak hem maliyet hem de zaman kolaylığı bakımından tesadüfi olmayan yöntemlerden kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Toplam 19 soru bulunan anket formu 50 kişi üzerinde bir ön teste tabi tutulmuş, bunun sonucunda gerekli düzenlemeler yapılarak son şekli verilmiştir. Toplam 600 anket doldurulmuş bunlar ön incelemeye tabi tutulduktan sonra bir kısmı elenmiş ve 500 anket üzerinde analizler gerçekleştirilmiştir. Anketler doldurulduktan sonra kodlanmış, bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS istatistik programında gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Anket formunun ilk 5 sorusu demografik özelliklidir. Ankette yer alan sorular Doğan(2014) hazırladığı “Karizmatik Liderlik Bağlamında Türk Siyasetçilerinin Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinden alınarak, çalışmanın konusuna göre yeniden uyarlanmıştır.

Araştırmada kullanılan anket iki ana bölümden oluşan özelliklerden oluşmaktadır. Bu bölümler liderlik özellikleri ve sosyo-demografik özelliklerden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışanların cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, mesleki özellikleri gibi bilgilere ulaşmak için 4 soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise liderlik özelliklerinin ölçülmesi açısından 14 soru sorulmuştur. Bu sorular 5“li

Likert ölçeği (1=Hiç Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kısmen Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum) kapsamında ele alınmıştır. Bu bölümde yer alan sorulardan, 1-2-3. sorular dönüşümcü liderliği; 4-5-6. sorularotokratik liderlik; 7-8-9. sorular karizmatik liderliği; 10- 11-12. sorular etkileşimci liderliği ve 13-14. sorular ise demokratik liderlik algılarını ölçmek için kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 24,0 (Statistical Packages for the Social Sciences) programından yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan bir diğer istatistikî yöntem de frekans ve yüzde dağılım analizidir. Frekans dağılımı analizi, basitçe bir olayın kaç kez gözlemlendiğinin tespiti olarak tanımlanabilir. Araştırmada frekans ve yüzde dağılımı analizleri demografik verilerin dağılımını ölçmek amacıyla kullanılmıştır. ANOVA testi bağımsız değişken bileşenleri üzerinde bağımlı değişkenlerin dağılım oranını ölçmekte kullanılan bir analiz yöntemi olup; Oneway ANOVA testi ise, deneklerin her birinin bağımsız değişken gruplarından yalnızca birine dâhil olduğu durumda, bağımlı değişkene ilişkin verilerin ortalamaları üzerinden bir dağılımsal tablo oluşturmaya yaramaktadır. Araştırmada OneWay ANOVA testi ile demografik bağımsız değişken gruplarının bağımlı değişkenler olan anket sorularına verilen cevaplar açısından anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği sınıanacaktır.

Bu çalışma keşifsel bir araştırma olduğu için liderlik algısını ölçen sorular teker teker analiz edilmiş ve her ifadenin demografik özellikler bakımından nasıl algılandığı görülmeye çalışılmıştır.

3.3 ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Örneklem, dünyayı temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan ekiptir. Örneklemenin gayesi bir evren hakkında bilgi kazanmaktır; ender bir çalışma, konuyla ilgili tüm evreni kapsar. Gerçekte tüm grubun kullanılması mümkün olmamakla birlikte lüzumsuzdur. Eğer ilgili ekipulaşılamayacak kadar büyükse veya coğrafi olarak düzensiz bu grubun çalışmasının sonuçları zaman, para ve çaba açısından oldukça pahalıdır. Zaten bir örneklem uygun seçilmişse, bu kadar kaynak harcamasına girmeden de araştırma sonuçları, temelde o evrene genellenebilecektir (Maxwell, 1996)

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ana kütlesi Gaziantep seçmenidir. En son yapılan 16

Nisan 2017 anayasa değişikliği halkoylamasında toplam seçmen sayısı 1178748 kişidir(YSK, 2017). Fakat ana kütlenin hepsine ulaşmak mümkün olmadığı için örneklem hacmi aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada kabul edilebilir en yüksek hata düzeyinin ± 0.05 'lik değeri aşmaması benimsenmiştir. 0.95'lik güven düzeyi de yeterli görülmüştür (Yılmaz, 2014: 128).

$$n=(Z^2 \cdot p \cdot q)/(e^2)$$

n: Örneklem hacmi

e: Yanılma düzeyi

p: İncelenen olayın gerçekleşme olasılığı(0.50)

q: İncelenen olayın gerçekleşmeme olasılığı(0.50)

Z: Belirli bir güven düzeyine karşılık gelen standart normal dağılım değeri(1.96)

$$n= (1,96)^2 (0.50) (0.50)/(0.05) =384$$

Bu sayı istatistiksel yeterliliği sağlamaktadır. Araştırmamızın güvenilirliğinin artırılması amacıyla bu yeterliliğe bağlı kalmadan 600 adet anket formu seçmenlere yaptırılmıştır. 100 adet anket formu eksik bilgi ve uç değerler sebebiyle analiz dışında bırakılmış ve toplam 500 anket ile çalışmanın analizi yapılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMI VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırmaya ilişkin varsayımlar şu şekilde sıralanabilir:

- a) Ankete katılan katılımcıların ankette yer alan ifadeleri, içten ve doğru bir biçimde idrak ettikleri ve cevapladıkları,
- b) Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği,
- c) Kullanılan ölçeklerin ve uygulanan araştırma yönteminin bu araştırmanın hedefine ve araştırma sorununun çözümüne uygun olduğu,
- d) Kullanılan istatistikî tekniklerin ve yapılan analizlerin araştırma hedefine uygun olduğu,

Araştırmanın belirli bir ilde yapılması ve anketi cevaplayan katılımcıların kişisel algılamalarına dayanması nedeniyle araştırma belli sınırlılıkları içermektedir. Bu sınırlılıklar:

- Konuyla ilgili ulaşılabilen yabancı ve yerli kaynakların sınırlı olması,
- Gaziantep ili vatandaşlarının siyasi algılarının önceki ve sonraki yıllar ile bir zaman kesitini kapsamaması dolayısıyla zamanla değişebileceği ihtimalidir

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1 NORMAL DAĞILIM

Verilerin Normal Dağılıma Uygunluğunu Anlamak İçin Basıklık Ve Çarpıklık Değerlerine Bakılmıştır. Tüm Değişkenlerin Basıklık Ve Çarpıklık Değerleri -2 İle + 2 Arasında Olduğundan Verilerin Kabul Edilebilir Düzeyde Normal Dağılıma Yakın Olduklarından Parametrik Testler Kullanılmasına Karar Verilmiştir. Normal Dağılım Testi İse Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2:Normal Dağılım Testi

	Frekans	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Parti üyeleri için yüksek performans hedefleri koyan, onları beklentileri gerçekleştirmeleri için teşvik eden bir liderdir	500	3,6780	1,43333	-,799	-,754
Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder, paylaşımcı bir yapıya sahiptir	500	3,5060	1,45953	-,573	-1,088

Çözümü Zorlaştran Husularda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır	500	3,6900	1,37320	-,828	-,590
Amaçları Gerçekleştireceği ne Dair İnancı Ve Güveni Tamdır,Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür	500	3,7500	1,43932	-,864	-,667
Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır	500	3,7500	1,43932	-,864	-,667
Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur	500	3,7340	1,33522	-,899	-,353
Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnsiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez	500	3,4260	1,43410	-,526	-1,032
Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir	500	3,7520	1,31984	-,938	-,239
Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır	500	3,3280	1,37412	-,443	-1,003

Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir	500	2,4200	1,55835	,563	-1,285
Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir	500	3,3840	1,43131	-,465	-1,129
Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir	500	3,2480	1,44730	-,284	-1,267
Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması	500	3,5340	1,30700	-,615	-,670
Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir	500	3,5160	1,47176	-,634	-1,021

4.2 TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Analizlerin bu kısmında ankete katılanların cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, aylık gelir, meslek gibi demografik özellikleri ve bu değişkenlere ait detaylı bilgiler şöyledir;

Tablo 3:Cinsiyet

	Frekans	%	% toplam
Kadın	228	45,6	45,6
Erkek	272	54,4	100,0
Total	500	100,0	

Anketi dolduran 500 katılımcının %45,4' ü (227) kadın, %54,4 (272) erkektir. Anketi dolduran erkek sayısı 272 (%54,4) ile kadınlardan daha fazladır.

Tablo 4:Yaş

	Frekans	%	% toplam
18-25	131	26,2	26,2
26-35	144	28,8	55,0
36-45	91	18,2	73,2
46-55	76	15,2	88,4
56-65	40	8,0	96,4
66-üstü	18	3,6	100,0
Toplam	500	100,0	

Katılımcıların yaş grupları incelendiğinde gruplar sırasıyla sırasıyla 144 kişi (%28,8) ile 26- 35 yaş arası, 131 kişi (%26,2) 18-25 yaş arası, kişi(%18,2)36-45 yaş arası 40 kişi (%8) 56-65 yaş arası ve 18 kişi (3,6) 66 yaş ve üstü kişilerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan seçmenler içerisinde en fazla grubun 144 kişi (%28,8) 26-35 yaş arasında olduğu en az grubun ise 18 kişi(3,6) 66 yaş ve üstü kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 5:Eğitim

	Frekans	%	% toplam
Okuryazar	28	5,6	5,6
İlköğretim	130	26,0	31,6
Lise	138	27,6	59,2
Üniversite	190	38,0	97,2
Lisans Üstü	14	2,8	100,0
Toplam	500	100,0	

Katılımcıların eğitim seviyeleri incelendiğinde gruplar sırasıyla 190 kişi (%38) üniversite, 138 kişi (27,6) lise, 130 kişi (%26), ilk öğretim, 28kişi (%5,6) okuryazar ve 14 kişi (%2.8) lisans üstü olarak sıralanmaktadır. Araştırmaya katılan seçmenler içerisinde en kalabalık grubun 190 kişi (%38) üniversite, en az grubun ise 14 kişi (%2.8) lisans üstü eğitimli olduğu görünmektedir.

Tablo 6:Aylık Gelir

	Frekans	%	% toplam
1000'den az	28	5,6	5,6
1001-2000	143	28,6	34,2
2001-3000	167	33,4	67,6
3001-4000	102	20,4	88,0
4001- üstü	60	12,0	100,0
Toplam	500	100,0	

Katılımcıların aylık gelir durumları incelendiğinde gruplar sırasıyla 167 kişi(%33,4) 2001-3000 TL, 143 kişi (%28,6)1001-2000 TL, 102 kişi(%20,4) 3001-4000 TL arası, 60 kişi (%12,0) 4001 TL ve üzeri, 28 kişi(%5,6) 1000 TL'den az kişilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan seçmen içerisindeki en kalabalık grubun

167 kişi (%33,4) ile 2001- 3000 TL arası geliri olanlardan oluştuğu görülmektedir. En az grubun ise 1000 tl' den az 28 kişi (%5,6) olduğu görülmektedir.

Tablo 7:Meslek

	Frekans	%	% toplam
İşçi	99	19,8	19,8
Memur	64	12,8	32,6
Ev Hanımı	80	16,0	48,6
Öğrenci	101	20,2	68,8
Serbest Meslek	71	14,2	83,0
Emekli	35	7,0	90,0
İşsiz	21	4,2	94,2
Diğer	29	5,8	100,0
Toplam	500	100,0	

Katılımcıların meslek durumları bakımından araştırmaya katılanlar sırasıyla 101kişi (%20,2) öğrenci, 99 kişi (19,8) işçi, 80 kişi (%19,8), 80 kişi (%16) ev hanımı, 71 kişi (%14,2) serbest meslek, 64 kişi (%12,8) memur, 35 kişi (%7) emekli, 29 kişi (5,8) diğer meslek, 21 kişi (%4,2) işsiz olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan seçmen içerisinde en fazla grubun 101 kişi (%20,2) öğrenci, en az grubun ise 21 kişi (%4,2) işsiz olduğu görülmektedir. Grupların dağılımı aşağıdaki pasta grafiğinde daha detaylı gösterilmiştir.

4.3DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.3.1 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliklerinden olan; "Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir", "Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir," "Çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme

ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır” özelliklerinin cinsiyet’e göre analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 8:Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan, Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Liderdir(T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,6974	1,38608	0,09180	T	Sd	P
Erkek	272	3,6618	1,47411	0,08938	0,276	498	0,782

Tablo 8 incelendiğinde $t=0,276$ değerinin p değeri 0,05’den büyük olmasından (0,782) dolayı Recep Tayyip Erdoğan’ın dönüşümcü liderlik özelliklerinden “Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir” özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 9:Cinsiyet Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,5044	1,46470	0,09700	t	Sd	P
Erkek	272	3,5074	1,45778	0,08840	-0,023	498	0,982

Tablo 9 incelendiğinde $t=-0,023$ değerinin p değeri 0,05’den büyük olmasından (0,982) dolayı Recep Tayyip Erdoğan’ın dönüşümcü liderlik özelliğinden “karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımçı yapıya sahiptir” özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 10: Cinsiyet Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,6360	1,36150	0,09017	t	Sd	P
Erkek	272	3,7353	1,38380	0,08391	-0,805	498	0,421

Tablo 10 incelendiğinde $t=-0,805$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olduğundan (0,421)dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ındönüşümcü liderlik özelliğinden “Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır” özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.3.2Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Yaş durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ındönüşümcü liderlik özelliklerinden olan; “Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir”, “Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir,” “Çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır” özelliklerinin yaş' a göre analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 11:Yaş Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA)

	Kareler Toplamı	Sf	Kareler Ort.	F	P
Gruplar arası	29,610	5	5,922	2,939	0,013
Gurup içi	995,548	494	2,015		
Toplam	1025,158	499			

Tablo 11 incelendiğinde $F=2,939$ değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,013) dolayı seçmenlerin Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliğinden olan “parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir” özeliği ileyaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için (3,114; $p= 0,009 < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 12 gösterilmektedir.

Tablo 12:Post-HocTamhaneTesti

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt smır	Üst smır
18-25	26-35	-,39260	,17513	,324	-,9099	,1247
	36-45	-,28286	,19790	,919	-,8695	,3037
	46-55	-,73544*	,19665	,004	-1,3193	-,1516
	56-65	-,55649	,27622	,524	-1,3977	,2847
	66-üzeri	-,37871	,24653	,886	-1,1600	,4026
26-35	18-25	,39260	,17513	,324	-,1247	,9099
	36-45	,10974	,19298	1,000	-,4624	,6819
	46-55	-,34284	,19169	,692	-,9123	,2266
	56-65	-,16389	,27271	1,000	-,9960	,6682
	66-üzeri	,01389	,24260	1,000	-,7588	,7866
36-45	18-25	,28286	,19790	,919	-,3037	,8695
	26-35	-,10974	,19298	1,000	-,6819	,4624
	46-55	-,45257	,21270	,413	-1,0845	,1794
	56-65	-,27363	,28787	,998	-1,1462	,5989
	66-üzeri	-,09585	,25952	1,000	-,9077	,7160
46-55	18-25	,73544*	,19665	,004	,1516	1,3193
	26-35	,34284	,19169	,692	-,2266	,9123
	36-45	,45257	,21270	,413	-,1794	1,0845
	56-65	,17895	,28701	1,000	-,6917	1,0495
	66-üzeri	,35673	,25856	,945	-,4533	1,1668
56-65	18-25	,55649	,27622	,524	-,2847	1,3977
	26-35	,16389	,27271	1,000	-,6682	,9960
	36-45	,27363	,28787	,998	-,5989	1,1462
	46-55	-,17895	,28701	1,000	-1,0495	,6917
	66-üzeri	,17778	,32323	1,000	-,8138	1,1693
66-üzeri	18-25	,37871	,24653	,886	-,4026	1,1600
	26-35	-,01389	,24260	1,000	-,7866	,7588
	36-45	,09585	,25952	1,000	-,7160	,9077
	46-55	-,35673	,25856	,945	-1,1668	,4533
	56-65	-,17778	,32323	1,000	-1,1693	,8138

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 26- 35 ile 46- 55 yaş değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 13 : Yaş Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	31,510	5	6,302	3,018	0,011
Gurup içi	1031,472	494	2,088		
Toplam	1062,982	499			

Tablo 13 incelendiğinde $F=3,018$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,011$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımçı yapıya sahiptir" özelliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,132$; $p= 0,009 < 0,05$) farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 14 gösterilmektedir

Tablo 14: Post-Hoc Tamhane Testi Tablo

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
18-25	26-35	-,06202	,17757	1,000	-,5865	,4625
	36-45	-,09362	,20006	1,000	-,6868	,4995
	46-55	-,70018*	,19320	,006	-1,2737	-,1267
	56-65	-,43702	,28489	,877	-1,3059	,4319
	66-üzeri	-,46480	,29170	,861	-1,4058	,4762
26-35	18-25	,06202	,17757	1,000	-,4625	,5865
	36-45	-,03159	,19839	1,000	-,6197	,5565
	46-55	-,63816*	,19146	,016	-1,2065	-,0698
	56-65	-,37500	,28372	,959	-1,2408	,4908
	66-üzeri	-,40278	,29055	,947	-1,3414	,5359
36-45	18-25	,09362	,20006	1,000	-,4995	,6868
	26-35	,03159	,19839	1,000	-,5565	,6197
	46-55	-,60656	,21249	,071	-1,2378	,0247
	56-65	-,34341	,29831	,988	-1,2481	,5613
	66-üzeri	-,37118	,30482	,981	-1,3400	,5976
46-55	18-25	,70018*	,19320	,006	,1267	1,2737
	26-35	,63816*	,19146	,016	,0698	1,2065
	36-45	,60656	,21249	,071	-,0247	1,2378
	56-65	,26316	,29375	,999	-,6297	1,1560
	66-üzeri	,23538	,30036	1,000	-,7241	1,1948
56-65	18-25	,43702	,28489	,877	-,4319	1,3059
	26-35	,37500	,28372	,959	-,4908	1,2408
	36-45	,34341	,29831	,988	-,5613	1,2481
	46-55	-,26316	,29375	,999	-1,1560	,6297
	66-üzeri	-,02778	,36613	1,000	-1,1580	1,1024
66-üzeri	18-25	,46480	,29170	,861	-,4762	1,4058
	26-35	,40278	,29055	,947	-,5359	1,3414
	36-45	,37118	,30482	,981	-,5976	1,3400
	46-55	-,23538	,30036	1,000	-1,1948	,7241
	56-65	,02778	,36613	1,000	-1,1024	1,1580

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 46- 55ve 26-35 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 15:Yaş Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası		5	5,688	3,079	0,010
Gurup içi	912,509	494	1,847		
Toplam	940,950	499			

Tablo 15 incelendiğinde $F=3,079$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,010$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır" özeliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,974$; $p= 0,002 < 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 16 gösterilmektedir

Tablo 16: Post-HocTamhane Testi

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
18-25	26-35	-,23362	,16976	,939	-,7351	,2679
	36-45	-,23614	,19412	,978	-,8116	,3393
	46-55	-,71937*	,17386	,001	-1,2348	-,2039
	56-65	-,53779	,27018	,544	-1,3609	,2853
	66-üzeri	-,42112	,26323	,855	-1,2638	,4216
26-35	18-25	,23362	,16976	,939	-,2679	,73510
	36-45	-,00252	,18911	1,000	-,5633	,5583
	46-55	-,48575	,16824	,063	-,9846	,0131
	56-65	-,30417	,26660	,989	-1,1179	,5096
	66-üzeri	-,18750	,25956	1,000	-1,0226	,6476
36-45	18-25	,23614	,19412	,978	-,3393	,8116
	26-35	,00252	,18911	1,000	-,5583	,5633
	46-55	-,48323	,1928	,180	-1,0561	,0896
	56-65	-,30165	,28274	,994	-1,1585	,5552
	66-üzeri	-,18498	,27611	1,000	-1,0563	,6863
46-55	18-25	,71937*	,17386	,001	,2039	1,2348
	26-35	,48575	,16824	,063	-,0131	,9846
	36-45	,48323	,19280	,180	-,0896	1,0561
	56-65	,18158	,26923	1,000	-,6395	1,0027
	66-üzeri	,29825	,26226	,990	-,5430	1,1395
56-65	18-25	,53779	,27018	,544	-,2853	1,3609
	26-35	,30417	,26660	,989	-,5096	1,1179
	36-45	,30165	,28274	,994	-,5552	1,1585
	46-55	-,18158	,26923	1,000	-1,0027	,6395
	66-üzeri	,11667	,33399	1,000	-,9116	1,1450
66-üzeri	18-25	,42112	,26323	,855	-,4216	1,2638
	26-35	,18750	,25956	1,000	-,6476	1,0226
	36-45	,18498	,27611	1,000	-,6863	1,0563
	46-55	-,29825	,26226	,990	-1,1395	,5430
	56-65	-,11667	,3339	1,000	-1,1450	,9116

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

4.3.3 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumu Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliklerinden olan; "Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir", "Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki

insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir,” “Çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır” özelliklerinin eğitim değişkenine göre analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 17 : Eğitim Ve Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	7,818	4	1,955	0,951	0,434
Gurup içi	1017,340	495	2,055		
Toplam	1025,158	499			

Tablo 17 incelendiğinde $F=0,951$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,434$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir” özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 18: Eğitim Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımcı Yapıya Sahiptir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	34,804	4	8,701	4,189	0,002
Gurup içi	1028,178	495	2,077		
Toplam	1062,982	499			

Tablo 18 incelendiğinde $F=4,189$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,002$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir” özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,768$; $p= 0,546 > 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 19'de gösterilmektedir

Tablo 19: Post- HocTukeyHSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)eğitim	(J) eğitim	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
Okuryazar	İlköğretim	,31538	,30027	,832	-,5067	1,1375
	Lise	,31159	,29872	,835	-,5063	1,1295
	Üniversite	,78947	,29175	,054	-,0093	1,5882
	Lisansüstü	,92857	,47175	,283	-,3630	2,2202
İlköğretim	Okuryazar	-,31538	,30027	,832	-1,1375	,5067
	Lise	-,00379	,17615	1,000	-,4861	,4785
	Üniversite	,47409*	,16404	,033	,0250	,9232
	Lisansüstü	,61319	,40539	,555	-,4967	1,7231
Lise	Okuryazar	-,31159	,29872	,835	-1,1295	,5063
	İlköğretim	,00379	,17615	1,000	-,4785	,4861
	Üniversite	,47788*	,16120	,026	,0365	,9192
	Lisansüstü	,61698	,40425	,546	-,4898	1,7238
Üniversite	Okuryazar	-,78947	,29175	,054	-1,5882	,0093
	İlköğretim	-,47409*	,16404	,033	-,9232	-,0250
	Lise	-,47788*	,16120	,026	-,9192	-,0365
	Lisansüstü	,13910	,39912	,997	-,9536	1,2318
Lisansüstü	Okuryazar	-,92857	,47175	,283	-2,2202	,3630
	İlköğretim	-,61319	,40539	,555	-1,7231	,4967
	Lise	-,61698	,40425	,546	-1,7238	,4898
	Üniversite	-,13910	,39912	,997	-1,2318	,9536

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın ilköğretim ile üniversite ve lise ile üniversite eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir

Tablo 20: Eğitim Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	20,814	4	5,203	2,799	0,026
Gurup içi	920,136	495	1,859		
Toplam	940,950	499			

Tablo 20 incelendiğinde $F=2,799$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,026$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır" özeliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=1,9540$; $p=0,100 > 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 21'de gösterilmektedir.

Tablo 21: Post-HocTukey HSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)eğitim	(J) eğitim	(I-J)	Std.hata	P	Alt smır	Üst smır
Okuryazar	İlköğretim	,19231	,28405	,961	-,5854	,9700
	Lise	,13043	,28259	,991	-,6433	,9041
	Üniversite	,55789	,27599	,257	-,1977	1,3135
	Lisansüstü	,42857	,44628	,873	-,7933	1,6504
İlköğretim	Okuryazar	-,19231	,28405	,961	-,9700	,5854
	Lise	-,06187	,16664	,996	-,5181	,3944
	Üniversite	,36559	,15519	,129	-,0593	,7905
	Lisansüstü	,23626	,38350	,973	-,8137	1,2862
Lise	Okuryazar	-,13043	,28259	,991	-,9041	,6433
	İlköğretim	,06187	,16664	,996	-,3944	,5181
	Üniversite	,42746*	,15249	,042	,0100	,8450
	Lisansüstü	,29814	,38242	,936	-,7489	1,3452
Üniversite	Okuryazar	-,55789	,27599	,257	-1,3135	,1977
	İlköğretim	-,36559	,15519	,129	-,7905	,0593
	Lise	-,42746*	,15249	,042	-,8450	-,0100
	Lisansüstü	-,12932	,37757	,997	-1,1631	,9044
Lisansüstü	Okuryazar	-,42857	,44628	,873	-1,6504	,7933
	İlköğretim	-,23626	,38350	,973	-1,2862	,8137
	Lise	-,29814	,38242	,936	-1,3452	,7489
	Üniversite	,12932	,37757	,997	-,9044	1,1631

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı
Tablo incelendiğinde farklılığın lise ile üniversite eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir.

4.3.4 .Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliklerinden olan; "Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir", "Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir," "Çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme

ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır” özelliklerinin gelir değişkenine göre analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 22:Gelir Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	20,967	5	5,242	2,584	0,036
Gurup içi	1004,191	494	2,029		
Toplam	1025,158	499			

Tablo 22 incelendiğinde $F=2,483$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,036$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir”özeliliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,756$; $p= 0,554>0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tukeytesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 23'de gösterilmektedir.

Tablo 23 : Post-HocTukey HSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J)	(I-J)	Std.hata	P	Alt smnr	Üst smnr
1000den az	1001-2000	-,71528	,28990	,100	-1,5090	,0784
	2001-3000	-,64848	,28679	,159	-1,4337	,1367
	3001-4000	-,93137*	,29974	,017	-1,7520	-,1107
	4001-üzeri	-,56667	,32213	,399	-1,4486	,3153
1001-2000	1000den az	,71528	,28990	,100	-,0784	1,5090
	2001-3000	,06679	,16243	,994	-,3779	,5115
	3001-4000	-,21609	,18433	,767	-,7208	,2886
	4001-üzeri	,14861	,21886	,961	-,4506	,7478
2001-3000	1000den az	,64848	,28679	,159	-,1367	1,4337
	1001-2000	-,06679	,16243	,994	-,5115	,3779
	3001-4000	-,28289	,17940	,513	-,7741	,2083
	4001-üzeri	,08182	,21472	,996	-,5061	,6697
3001-4000	1000den az	,93137*	,29974	,017	,1107	1,7520
	1001-2000	,21609	,18433	,767	-,2886	,7208
	2001-3000	,28289	,17940	,513	-,2083	,7741
	4001-üzeri	,36471	,23173	,515	-,2697	,9992
4001-üzeri	1000den az	,56667	,32213	,399	-,3153	1,4486
	1001-2000	-,14861	,21886	,961	-,7478	,4506
	2001-3000	-,08182	,21472	,996	-,6697	,5061
	3001-4000	-,36471	,23173	,515	-,9992	,2697

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın1000'den az ile 3001-4000 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir

Tablo24:Gelir Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	15,410	5	3,893	1,840	0,120
Gurup içi	1047,410	495	2,116		
Toplam	1062,982	499			

Tablo 24 incelendiğinde F=1,840 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,120) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın“karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımçı yapıya sahiptir” özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 25: Gelir Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	9,866	5	2,466	1,311	0,265
Gurup içi	931,084	495	1,881		
Toplam	940,950	499			

Tablo 25 incelendiğinde F=1,311 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,265) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın“çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır”özelili ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.3.5 Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliklerinden olan; “Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan,onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir”, “Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımçı yapıya sahiptir,” “Çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır” özelliklerinin meslek değişkenine göre analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 26: Meslek Ve Parti Üyeleri İçin Yüksek Performans Hedefi Koyan,Onların Beklentilerini Gerçekleştirmek İçin Teşvik Eden Bir Liderdir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	46,827	7	6,690	3,364	0,002
Gurup içi	978,331	492	1,988		
Toplam	1025,158	499			

Tablo 26 incelendiğinde $F=3,364$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,002$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan, onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir" özeliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=5331$; $p= 0,00<0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 27'de gösterilmektedir

Tablo 27:Post HocTamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J)gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	-,45376	,20058	,509	-1,0898	,1823
	Ev Hanımı	-,33813	,19983	,934	-,9705	,2942
	Öğrenci	,45915	,20763	,550	-,1968	1,1151
	Serbest Meslek	,16574	,24066	1,000	-,5989	,9304
	Emekli	-,11313	,26966	1,000	-,9904	,7641
	İşsiz	,16306	,37809	1,000	-1,1420	1,4681
	Diğer	,10066	,30198	1,000	-,8983	1,0996
Memur	İşçi	,45376	,20058	,509	-,1823	1,0898
	Ev Hanımı	,11563	,19560	1,000	-,5058	,7371
	Öğrenci	,91290*	,20355	,000	,2677	1,5581
	Serbest Meslek	,61950	,23716	,248	-,1358	1,3748
	Emekli	,34063	,26654	,998	-,5290	1,2102
	İşsiz	,61682	,37587	,965	-,6841	1,9177
	Diğer	,55442	,29920	,871	-,4381	1,5469
Ev Hanımı	İşçi	,33813	,19983	,934	-,2942	,9705
	Memur	-,11563	,19560	1,000	-,7371	,5058
	Öğrenci	,79728*	,20282	,003	,1556	1,4390
	Serbest Meslek	,50387	,23653	,632	-,2487	1,2565
	Emekli	,22500	,26598	1,000	-,6425	1,0925
	İşsiz	,50119	,37547	,998	-,7987	1,8011
	Diğer	,43879	,29870	,989	-,5520	1,4296

Öğrenci	İşçi	-,45915*	,20763	,550	-1,1151	,1968
	Memur	-,91290*	,20355	,000	-1,5581	-,2677
	Ev Hanımı	-,79728*	,20282	,003	-1,4390	-,1556
	Serbest Meslek	-,29340	,24315	,999	-1,0656	,4788
	Emekli	-,57228	,27188	,673	-1,4557	,3111
	İşsiz	-,29609	,37967	1,000	-1,6044	1,0122
	Diğer	-,35848	,30396	1,000	-1,3625	,6455
Serbest Meslek	İşçi	-,16574	,24066	1,000	-,9304	,5989
	Memur	-,61950	,23716	,248	-1,3748	,1358
	Ev Hanımı	-,50387	,23653	,632	-1,2565	,2487
	Öğrenci	,29340	,24315	,999	-,4788	1,0656
	Emekli	-,27887	,29788	1,000	-1,2392	,6815
	İşsiz	-,00268	,39870	1,000	-1,3537	1,3483
	Diğer	-,06508	,32742	1,000	-1,1340	1,0039
Emekli	İşçi	,11313	,26966	1,000	-,7641	,9904
	Memur	-,34063	,26654	,998	-1,2102	,5290
	Ev Hanımı	-,22500	,26598	1,000	-1,0925	,6425
	Öğrenci	,57228	,27188	,673	-,3111	1,4557
	Serbest Meslek	,27887	,29788	1,000	-,6815	1,2392
	İşsiz	,27619	,41685	1,000	-1,1244	1,6768
	Diğer	,21379	,34929	1,000	-,9269	1,3545
İşsiz	İşçi	-,16306	,37809	1,000	-1,4681	1,1420
	Memur	-,61682	,37587	,965	-1,9177	,6841
	Ev Hanımı	-,50119	,37547	,998	-1,8011	,7987
	Öğrenci	,29609	,37967	1,000	-1,0122	1,6044
	Serbest Meslek	,00268	,39870	1,000	-1,3483	1,3537
	Emekli	-,27619	,41685	1,000	-1,6768	1,1244
	Diğer	-,06240	,43845	1,000	-1,5258	1,4010
Diğer	İşçi	-,10066	,30198	1,000	-1,0996	,8983
	Memur	-,55442	,29920	,871	-1,5469	,4381
	Ev Hanımı	-,43879	,29870	,989	-1,4296	,5520
	Öğrenci	,35848	,30396	1,000	-,6455	1,3625
	Serbest Meslek	,06508	,32742	1,000	-1,0039	1,1340
	Emekli	-,21379	,34929	1,000	-1,3545	,9269
	İşsiz	,06240	,43845	1,000	-1,4010	1,5258

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın memur ile öğrenci, ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Meslek Ve Karar Alma Ve Uygulama Sürecinde Çevresindeki İnsanların Görüşlerinden Ve Deneyimlerinden Faydalanmaya Gayret Eder Paylaşımçı Yapıya Sahiptir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	32,330	7	4,619	2,205	0,033
Gurup içi	1030,652	492	2,095		
Toplam	1062,982	499			

Tablo 28 incelendiğinde $F=2,205$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,033$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımçı yapıya sahiptir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=1,129$; $p=0,344 > 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 83'de gösterilmektedir

Tablo 29: Post Hoc Tukey

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I) gelir	(J) gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	,05366	,23215	1,000	-,6530	,7603
	Ev Hanımı	-,22134	,21759	,972	-,8837	,4410
	Öğrenci	,49735	,20470	,229	-,1258	1,1204
	Serbest Meslek	,15137	,22509	,998	-,5338	,8365
	Emekli	-,24098	,28463	,990	-1,1074	,6254
	İşsiz	,33045	,34773	,981	-,7280	1,3889
	Diğer	,34030	,30561	,954	-,5900	1,2706
Memur	İşçi	-,05366	,23215	1,000	-,7603	,6530
	Ev Hanımı	-,27500	,24273	,949	-1,0139	,4639
	Öğrenci	,44369	,23124	,539	-,2602	1,1476
	Serbest Meslek	,09771	,24947	1,000	-,6617	,8571
	Emekli	-,29464	,30428	,979	-1,2209	,6316
	İşsiz	,27679	,36398	,995	-,8312	1,3848
	Diğer	,28664	,32399	,987	-,6996	1,2729
Ev Hanımı	İşçi	,22134	,21759	,972	-,4410	,8837
	Memur	,27500	,24273	,949	-,4639	1,0139
	Öğrenci	,71869 ^{3*}	,21662	,022	,0593	1,3781
	Serbest Meslek	,37271	,23599	,763	-,3456	1,0911

	Emekli	-,01964	,29332	1,000	-,9125	,8732
	İşsiz	,55179	,35488	,777	-,5285	1,6320
	Diğer	,56164	,31372	,627	-,3933	1,5166
Öğrenci	İşçi	-,49735	,20470	,229	-1,1204	,1258
	Memur	-,44369	,23124	,539	-1,1476	,2602
	Ev Hanımı	-,71869*	,21662	,022	-1,3781	-,0593
	Serbest Meslek	-,34598	,22415	,783	-1,0283	,3364
	Emekli	-,73833	,28389	,158	-1,6025	,1258
	İşsiz	-,16690	,34712	1,000	-1,2236	,8897
	Diğer	-,15705	,30492	1,000	-1,0852	,7711
Serbest	İşçi	-,15137	,22509	,998	-,8365	,5338
Meslek	Memur	-,09771	,24947	1,000	-,8571	,6617
	Ev Hanımı	-,37271	,23599	,763	-1,0911	,3456
	Öğrenci	,34598	,22415	,783	-,3364	1,0283
	Emekli	-,39235	,29893	,894	-1,3023	,5176
	İşsiz	,17907	,35952	1,000	-,9153	1,2735
	Diğer	,18893	,31897	,999	-,7820	1,1599
Emekli	İşçi	,24098	,28463	,990	-,6254	1,1074
	Memur	,29464	,30428	,979	-,6316	1,2209
	Ev Hanımı	,01964	,29332	1,000	-,8732	,9125
	Öğrenci	,73833	,28389	,158	-,1258	1,6025
	Serbest Meslek	,39235	,29893	,894	-,5176	1,3023
	İşsiz	,57143	,39951	,843	-,6447	1,7875
	Diğer	,58128	,36344	,751	-,5250	1,6876
İşsiz	İşçi	-,33045	,34773	,981	-1,3889	,7280
	Memur	-,27679	,36398	,995	-1,3848	,8312
	Ev Hanımı	-,55179	,35488	,777	-1,6320	,5285
	Öğrenci	,16690	,34712	1,000	-,8897	1,2236
	Serbest Meslek	-,17907	,35952	1,000	-1,2735	,9153
	Emekli	-,57143	,39951	,843	-1,7875	,6447
	Diğer	,00985	,41472	1,000	-1,2525	1,2723
Diğer	İşçi	-,34030	,30561	,954	-1,2706	,5900
	Memur	-,28664	,32399	,987	-1,2729	,6996
	Ev Hanımı	-,56164	,31372	,627	-1,5166	,3933
	Öğrenci	,15705	,30492	1,000	-,7711	1,0852
	Serbest Meslek	-,18893	,31897	,999	-1,1599	,7820
	Emekli	-,58128	,36344	,751	-1,6876	,5250
	İşsiz	-,00985	,41472	1,000	-1,2723	1,2525

Bağımlı değişken güvenilirlik * .05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Meslek Ve Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	31,982	7	4,569	2,473	0,017
Gurup içi	908,968	492	1,847		
Toplam	940,950	499			

Tablo 30 incelendiğinde F=2,473 değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,017) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "çözümü zorlaştıran hususlarda yeni çıkar yol arayan, çözüme ulaşmaya çalışan bir yapısı vardır" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için (F=2,084; p= 0,044<0,05) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 31'de gösterilmektedir.

Tablo 31: Post-Hoc Tamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
İşçi	Memur	-,12390	,20588	1,000	-,7780	,5302
	Ev Hanımı	-,12702	,19522	1,000	-,7450	,4910
	Öğrenci	,55046	,19849	,157	-,0766	1,1776
	Serbest Meslek	,05150	,21350	1,000	-,6263	,7293
	Emekli	-,05916	,26190	1,000	-,9135	,7952
	İşsiz	,36941	,35414	1,000	-,8540	1,5928
	Diğer	,24626	,28016	1,000	-,6806	1,1732
Memur	İşçi	,12390	,20588	1,000	-,5302	,7780
	Ev Hanımı	-,00313	,21128	1,000	-,6748	,6685
	Öğrenci	,67435	,21430	,054	-,0057	1,3544
	Serbest Meslek	,17540	,22828	1,000	-,5506	,9014
	Emekli	,06473	,27407	1,000	-,8252	,9546
	İşsiz	,49330	,36324	,997	-,7500	1,7366
	Diğer	,37015	,29157	,999	-,5882	1,3285
Ev Hanımı	İşçi	,12702	,19522	1,000	-,4910	,7450
	Memur	,00313	,21128	1,000	-,6685	,6748
	Öğrenci	,67748*	,20408	,030	,0317	1,3232
	Serbest Meslek	,17852	,21871	1,000	-,5161	,8732
	Emekli	,06786	,26616	1,000	-,7988	,9345

Öğrenci	İşsiz	,49643	,35730	,996	-,7337	1,7266
	Diğer	,37328	,28415	,998	-,5644	1,3110
	İşçi	-,55046	,19849	,157	-1,1776	,0766
	Memur	-,67435	,21430	,054	-1,3544	,0057
	Ev Hanımı	-,67748*	,20408	,030	-1,3232	-,0317
	Serbest Meslek	-,49895	,22163	,519	-1,2018	,2038
	Emekli	-,60962	,26856	,529	-1,4824	,2632
Serbest Meslek	İşsiz	-,18105	,35910	1,000	-1,4147	1,0526
	Diğer	-,30420	,28640	1,000	-1,2474	,6390
	İşçi	-,05150	,21350	1,000	-,7293	,6263
	Memur	-,17540	,22828	1,000	-,9014	,5506
	Ev Hanımı	-,17852	,21871	1,000	-,8732	,5161
	Öğrenci	,49895	,22163	,519	-,2038	1,2018
	Emekli	-,11066	,27985	1,000	-1,0169	,7955
Emekli	İşsiz	,31791	,36761	1,000	-,9349	1,5707
	Diğer	,19475	,29700	1,000	-,7781	1,1677
	İşçi	,05916	,26190	1,000	-,7952	,9135
	Memur	-,06473	,27407	1,000	-,9546	,8252
	Ev Hanımı	-,06786	,26616	1,000	-,9345	,7988
	Öğrenci	,60962	,26856	,529	-,2632	1,4824
	Serbest Meslek	,11066	,27985	1,000	-,7955	1,0169
İşsiz	İşsiz	,42857	,39767	1,000	-,9033	1,7604
	Diğer	,30542	,33349	1,000	-,7823	1,3932
	İşçi	-,36941	,35414	1,000	-1,5928	,8540
	Memur	-,49330	,36324	,997	-1,7366	,7500
	Ev Hanımı	-,49643	,35730	,996	-1,7266	,7337
	Öğrenci	,18105	,35910	1,000	-1,0526	1,4147
	Serbest Meslek	-,31791	,36761	1,000	-1,5707	,9349
Diğer	Emekli	-,42857	,39767	1,000	-1,7604	,9033
	Diğer	-,12315	,40993	1,000	-1,4921	1,2458
	İşçi	-,24626	,28016	1,000	-1,1732	,6806
	Memur	-,37015	,29157	,999	-1,3285	,5882
	Ev Hanımı	-,37328	,28415	,998	-1,3110	,5644
	Öğrenci	,30420	,28640	1,000	-,6390	1,2474
	Serbest Meslek	-,19475	,29700	1,000	-1,1677	,7781
Diğer	Emekli	-,30542	,33349	1,000	-1,3932	,7823
	İşsiz	,12315	,40993	1,000	-1,2458	1,4921

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir

4.4 OTOKRATİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.4.1 Otokratik Liderlik Özelliklerinin Cinsiyete Durumuna Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır", "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir", "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile cinsiyet durumu analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 32: Cinsiyet Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,7368	1,277065	0,08458	t	Sd	P
Erkek	272	3,7316	1,38443	0,08394	0,044	498	0,965

Tablo 32 incelendiğinde $t=0,044$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olduğundan ($0,905$) dolaylı Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliğinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 33: Cinsiyet Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,6842	1,29258	0,08560	t	Sd	P
Erkek	272	3,8088	1,34200	0,081137	-1,052	498	0,293

Tablo 33 incelendiğinde $t=-1,052$ değerinin p değeri $0,05$ den büyük olmasından ($0,293$) dolaylı Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliğinden olan "Mevcut sorunun aşılması konusunda kurmaylarını inisiyatif almalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez" özeliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 34: Cinsiyet Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,7544	1,31452	,08706	T	sd	P
Erkek	272	3,8272	1,32096	,08010	-0,615	498	0,539

Tablo 34 incelendiğinde $t = -0,615$ değerinin p değeri 0,05 den büyük olmasından (0,539) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliğinden olan "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.4.2 Otokratik Liderlik Özelliklerinin Yaş Durumu Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır", "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir", "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile yaş durumu analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 35: Yaş Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	12,446	5	2,489	1,402	0,222
Gurup içi	877,176	494	1,776		
Toplam	889,662	499			

Tablo 35 incelendiğinde $F=1,402$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,222) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır" özeliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 36: Yaş Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnsiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	16,391	5	3,278	1,899	0,093
Gurup içi	852,857	494	1,726		
Toplam	869,248	499			

Tablo 29 incelendiğinde F=1,899 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,093) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Mevcutorunun aşılması konusunda kurmaylarını inisiyatifalmalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez"özelliiileyaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 37: Yaş Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	21,978	5	4,396	2,573	0,026
Gurup içi	843,804	494	1,708		
Toplam	865,782	499			

Tablo 37 incelendiğinde F=2,573 değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,026) dolayı Recep TayyipErdoğan'ın"Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir"özeliiileyaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için (F=4,198; p= 0,002< 0,05) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 38 gösterilmektedir.

Tablo 38:Post-HocTamhane Testi

		Ortalama Fark			%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
18-25	26-35	-,34759	,16291	,403	-,8290	,1338
	36-45	-,23488	,18636	,970	-,7870	,3173
	46-55	-,59723*	,18285	,019	-1,1397	-,0547
	56-65	-,06565	,26024	1,000	-,8572	,7259
	66-üzeri	-,57676	,21765	,164	-1,2587	,1052
26-35	18-25	,34759	,16291	,403	-,1338	,8290
	36-45	,11271	,17445	1,000	-,4047	,6301
	46-55	-,24963	,17069	,905	-,7568	,2575
	56-65	,28194	,25185	,991	-,4878	1,0517
	66-üzeri	-,22917	,20754	,992	-,8882	,4299
36-45	18-25	,23488	,18636	,970	-,3173	,7870
	26-35	-,11271	,17445	1,000	-,6301	,4047
	46-55	-,36235	,19320	,620	-,9363	,2116
	56-65	,16923	,26762	1,000	-,6423	,9808
	66-üzeri	-,34188	,22642	,894	-1,0457	,3620
46-55	18-25	,59723*	,18285	,019	,0547	1,1397
	26-35	,24963	,17069	,905	-,2575	,7568
	36-45	,36235	,19320	,620	-,2116	,9363
	56-65	,53158	,26518	,530	-,2738	1,3369
	66-üzeri	,02047	,22354	1,000	-,6768	,7177
56-65	18-25	,06565	,26024	1,000	-,7259	,8572
	26-35	-,28194	,25185	,991	-1,0517	,4878
	36-45	-,16923	,26762	1,000	-,9808	,6423
	46-55	-,53158	,26518	,530	-1,3369	,2738
	66-üzeri	-,51111	,29028	,731	-1,3998	,3776
66-üzeri	18-25	,57676	,21765	,164	-,1052	1,2587
	26-35	,22917	,20754	,992	-,4299	,8882
	36-45	,34188	,22642	,894	-,3620	1,0457
	46-55	-,02047	,22354	1,000	-,7177	,6768
	56-65	,51111	,29028	,731	-,3776	1,3998

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

4.4.3Otokratik Lider Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır", "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir", "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni

tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür”özellği ile yaş durumu analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 39: Eğitim Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	14,961	4	3,740	2,117	0,078
Gurup içi	874,661	495	1,767		
Toplam	889,622	499			

Tablo 39 incelendiğinde $F=2,117$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,078$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın“aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır”özellğiileeğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 40: Eğitim Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	3,913	4	0,978	0,560	0,692
Gurup içi	865,335	495	1,748		
Toplam	869,248	499			

Tablo 40 incelendiğinde $F=0,560$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,692$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın ve “mevcut sorunun aşılması konusunda kurmaylarını İnisiyatif almalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez”özellğiileeğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 41: Eğitim Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	6,068	4	1,517	0,873	0,480
Gurup içi	859,714	495	1,737		
Toplam	865,782	499			

Tablo 41 incelendiğinde $F=0,873$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,480$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir" özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.4.4 Otokratik Lider Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır", "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir", "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile gelir durumu analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 42: Gelir Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	3,013	5	0,753	0,421	0,794
Gurup içi	886,609	495	1,791		
Toplam	889,622	499			

Tablo 42 incelendiğinde $F=0,421$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,794$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır" özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 43: Gelir Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	8,184	5	2,046	1,176	0,320
Gurup içi	861,064	495	1,740		
Toplam	869,248	500			

Tablo 43 incelendiğinde F=1,176 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,320) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "mevcut sorunun aşılması konusunda kurmaylarını İnisiyatif almalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez" özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 44: Gelir Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	11,099	4	2,775	1,607	0,171
Gurup içi	854,683	495	1,727		
Toplam	865,782	499			

Tablo 44 incelendiğinde F=1,607 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,171) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir" özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.4.5 Otokratik Lider Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır", "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir", "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile gelir durumu analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 45: Meslek Ve Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	31,256	7	4,465	2,559	0,013
Gurup içi	858,366	492	1,745		
Toplam	889,622	499			

Tablo 45 incelendiğinde $F=2,473$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,017$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, bulunduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=2,204$; $p=0,00 < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post-Hoc testlerden Tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 46'de gösterilmektedir.

Tablo 46: Post-Hoc Tamhane

Ortalama Fark				%95 güven aralığı		
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	-,76705*	,18816	,002	-1,3634	-,1707
	Ev Hanımı	-,29205	,20053	,988	-,9266	,3425
	Öğrenci	-,08821	,20157	1,000	-,7250	,5486
	Serbest Meslek	,01024	,22448	1,000	-,7019	,7224
	Emekli	-,31169	,25827	,999	-1,1496	,5262
	İşsiz	,02165	,29315	1,000	-,9685	1,0118
	Diğer	-,10972	,28868	1,000	-1,0616	,8422
Memur	İşçi	,76705*	,18816	,002	,1707	1,3634
	Ev Hanımı	,47500	,18290	,254	-,1059	1,0559
	Öğrenci	,67884*	,18404	,009	,0956	1,2620
	Serbest Meslek	,77729*	,20888	,008	,1118	1,4428
	Emekli	,45536	,24483	,862	-,3460	1,2567
	İşsiz	,78869	,28138	,221	-,1754	1,7527
	Diğer	,65733	,27673	,467	-,2643	1,5790
Ev Hanımı	İşçi	,29205	,20053	,988	-,3425	,9266
	Memur	-,47500	,18290	,254	-1,0559	,1059

	Öğrenci	,20384	,19666	1,000	-,4185	,8261
	Serbest Meslek	,30229	,22008	,995	-,3971	1,0016
	Emekli	-,01964	,25445	1,000	-,8473	,8080
	İşsiz	,31369	,28979	1,000	-,6690	1,2964
	Diğer	,18233	,28528	1,000	-,7610	1,1257
Öğrenci	İşçi	,08821	,20157	1,000	-,5486	,7250
	Memur	-,67884*	,18404	,009	-1,2620	-,0956
	Ev Hanımı	-,20384	,19666	1,000	-,8261	,4185
	Serbest Meslek	,09845	,22104	1,000	-,6031	,8000
	Emekli	-,22348	,25528	1,000	-1,0529	,6060
	İşsiz	,10985	,29052	1,000	-,8741	1,0938
	Diğer	-,02151	,28602	1,000	-,9664	,9233
Serbest Meslek	İşçi	-,01024	,22448	1,000	-,7224	,7019
	Memur	-,77729*	,20888	,008	-1,4428	-,1118
	Ev Hanımı	-,30229	,22008	,995	-1,0016	,3971
	Öğrenci	-,09845	,22104	1,000	-,8000	,6031
	Emekli	-,32193	,27373	1,000	-1,2059	,5620
	İşsiz	,01140	,30686	1,000	-1,0133	1,0362
	Diğer	-,11996	,30260	1,000	-1,1105	,8705
Emekli	İşçi	,31169	,25827	,999	-,5262	1,1496
	Memur	-,45536	,24483	,862	-1,2567	,3460
	Ev Hanımı	,01964	,25445	1,000	-,8080	,8473
	Öğrenci	,22348	,25528	1,000	-,6060	1,0529
	Serbest Meslek	,32193	,27373	1,000	-,5620	1,2059
	İşsiz	,33333	,33237	1,000	-,7677	1,4344
	Diğer	,20197	,32844	1,000	-,8707	1,2746
İşsiz	İşçi	-,02165	,29315	1,000	-1,0118	,9685
	Memur	-,78869	,28138	,221	-1,7527	,1754
	Ev Hanımı	-,31369	,28979	1,000	-1,2964	,6690
	Öğrenci	-,10985	,29052	1,000	-1,0938	,8741
	Serbest Meslek	-,01140	,30686	1,000	-1,0362	1,0133
	Emekli	-,33333	,33237	1,000	-1,4344	,7677
	Diğer	-,13136	,35652	1,000	-1,3102	1,0475
Diğer	İşçi	,10972	,28868	1,000	-,8422	1,0616
	Memur	-,65733	,27673	,467	-1,5790	,2643
	Ev Hanımı	-,18233	,28528	1,000	-1,1257	,7610
	Öğrenci	,02151	,28602	1,000	-,9233	,9664
	Serbest Meslek	,11996	,30260	1,000	-,8705	1,1105
	Emekli	-,20197	,32844	1,000	-1,2746	,8707
	İşsiz	,13136	,35652	1,000	-1,0475	1,3102

.Bağımlı değişken güvenilirlik * . 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın işçi ile memur, memur ile işçi, memur ile serbest meslek ,memur ile öğrenci durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir

Tablo 47: Meslek Ve Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnisyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	36,4587	7	5,208	3,077	0,004
Gurup içi	832,790	492	1,693		
Toplam	869,248	499			

Tablo 47 incelendiğinde F=3,077 değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,004) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Mevcut sorunun aşılması konusunda kurmaylarını inisyatif almalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için (F=5,211; p= 0,00<0,05) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 48'de gösterilmektedir.

Tablo 48: Post-Hoc Tamhane

		Ortalama Fark			%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	-,42077	,17753	,415	-,9836	,1421
	Ev Hanımı	-,17702	,17999	1,000	-,7466	,3926
	Öğrenci	,43164	,19854	,585	-,1957	1,0590
	Serbest Meslek	,06559	,20843	1,000	-,5961	,7273
	Emekli	,16941	,27237	1,000	-,7224	1,0612
	İşsiz	-,01154	,29413	1,000	-1,0155	,9924
	Diğer	,34970	,29128	,999	-,6181	1,3175
Memur	İşçi	,42077	,17753	,415	-,1421	,9836
	Ev Hanımı	,24375	,17354	,993	-,3075	,7950
	Öğrenci	,85241*	,19271	,000	,2418	1,4630
	Serbest Meslek	,48636	,20288	,398	-,1596	1,1323
	Emekli	,59018	,26815	,600	-,2909	1,4712
	İşsiz	,40923	,29023	,994	-,5867	1,4052
	Diğer	,77047	,28734	,257	-,1880	1,7289
Ev Hanımı	İşçi	,17702	,17999	1,000	-,3926	,7466
	Memur	-,24375	,17354	,993	-,7950	,3075
	Öğrenci	,60866	,19498	,057	-,0083	1,2256
	Serbest Meslek	,24261	,20504	1,000	-,4093	,8945
	Emekli	,34643	,26979	,998	-,5387	1,2316
	İşsiz	,16548	,29174	1,000	-,8335	1,1644

	Diğer	,52672	,28887	,889	-,4353	1,4887
Öğrenci	İşçi	-,43164	,19854	,585	-1,0590	,1957
	Memur	-,85241*	,19271	,000	-1,4630	-,2418
	Ev Hanımı	-,60866	,19498	,057	-1,2256	,0083
	Serbest Meslek	-,36606	,22150	,948	-1,0682	,3360
	Emekli	-,26223	,28250	1,000	-1,1818	,6573
	İşsiz	-,44319	,30354	,991	-1,4686	,5822
	Diğer	-,08194	,30078	1,000	-1,0742	,9103
Serbest Meslek	İşçi	-,06559	,20843	1,000	-,7273	,5961
	Memur	-,48636	,20288	,398	-1,1323	,1596
	Ev Hanımı	-,24261	,20504	1,000	-,8945	,4093
	Öğrenci	,36606	,22150	,948	-,3360	1,0682
	Emekli	,10382	,28953	1,000	-,8366	1,0442
	İşsiz	-,07713	,31009	1,000	-1,1191	,9649
	Diğer	,28412	,30739	1,000	-,7266	1,2949
Emekli	İşçi	-,16941	,27237	1,000	-1,0612	,7224
	Memur	-,59018	,26815	,600	-1,4712	,2909
	Ev Hanımı	-,34643	,26979	,998	-1,2316	,5387
	Öğrenci	,26223	,28250	1,000	-,6573	1,1818
	Serbest Meslek	-,10382	,28953	1,000	-1,0442	,8366
	İşsiz	-,18095	,35623	1,000	-1,3571	,9952
	Diğer	,18030	,35388	1,000	-,9739	1,3345
İşsiz	İşçi	,01154	,29413	1,000	-,9924	1,0155
	Memur	-,40923	,29023	,994	-1,4052	,5867
	Ev Hanımı	-,16548	,29174	1,000	-1,1644	,8335
	Öğrenci	,44319	,30354	,991	-,5822	1,4686
	Serbest Meslek	,07713	,31009	1,000	-,9649	1,1191
	Emekli	,18095	,35623	1,000	-,9952	1,3571
	Diğer	,36125	,37089	1,000	-,8649	1,5874
Diğer	İşçi	-,34970	,29128	,999	-1,3175	,6181
	Memur	-,77047	,28734	,257	-1,7289	,1880
	Ev Hanımı	-,52672	,28887	,889	-1,4887	,4353
	Öğrenci	,08194	,30078	1,000	-,9103	1,0742
	Serbest Meslek	-,28412	,30739	1,000	-1,2949	,7266
	Emekli	-,18030	,35388	1,000	-1,3345	,9739
	İşsiz	-,36125	,37089	1,000	-1,5874	,8649

.Bağımlı değişken güvenilirlik * 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın memur ile öğrenci durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir

Tablo 49: Meslek Ve Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	30,718	7	4,387	2,585	0,013
Gurup içi	835,074	492	1,697		
Toplam	865,782	499			

Tablo 49 incelendiğinde F=2,885 değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,013) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için (F=5,164; p= 0,00<0,05) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 50'de gösterilmektedir

Tablo 50: Post-Hoc Tamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	-,35085	,19656	,892	-,9752	,2735
	Ev Hanımı	-,43523	,16978	,270	-,9725	,1020
	Öğrenci	,29163	,20027	,988	-,3413	,9245
	Serbest Meslek	-,03329	,20444	1,000	-,6822	,6156
	Emekli	-,15844	,24830	1,000	-,9677	,6508
	İşsiz	-,03463	,31925	1,000	-1,1322	1,0629
	Diğer	,10658	,29435	1,000	-,8725	1,0856
Memur	İşçi	,35085	,19656	,892	-,2735	,9752
	Ev Hanımı	-,08438	,18478	1,000	-,6731	,5044
	Öğrenci	,64248	,21313	,081	-,0333	1,3182
	Serbest Meslek	,31756	,21706	,988	-,3728	1,0079
	Emekli	,19241	,25879	1,000	-,6477	1,0325
	İşsiz	,31622	,32747	1,000	-,8000	1,4324
	Diğer	,45744	,30325	,984	-,5453	1,4602
Ev Hanımı	İşçi	,43523	,16978	,270	-,1020	,9725
	Memur	,08438	,18478	1,000	-,5044	,6731
	Öğrenci	,72686*	,18872	,005	,1294	1,3243
	Serbest Meslek	,40194	,19314	,676	-,2128	1,0167

	Emekli	,27679	,23908	1,000	-,5076	1,0612
	İşsiz	,40060	,31213	,999	-,6826	1,4838
	Diğer	,54181	,28662	,854	-,4183	1,5019
Öğrenci	İşçi	-,29163	,20027	,988	-,9245	,3413
	Memur	-,64248	,21313	,081	-1,3182	,0333
	Ev Hanımı	-,72686*	,18872	,005	-1,3243	-,1294
	Serbest Meslek	-,32492	,22042	,986	-1,0234	,3735
	Emekli	-,45007	,26162	,928	-1,2968	,3966
	İşsiz	-,32626	,32971	1,000	-1,4467	,7942
	Diğer	-,18505	,30567	1,000	-1,1932	,8231
Serbest Meslek	İşçi	,03329	,20444	1,000	-,6156	,6822
	Memur	-,31756	,21706	,988	-1,0079	,3728
	Ev Hanımı	-,40194	,19314	,676	-1,0167	,2128
	Öğrenci	,32492	,22042	,986	-,3735	1,0234
	Emekli	-,12515	,26482	1,000	-,9824	,7321
	İşsiz	-,00134	,33226	1,000	-1,1283	1,1256
	Diğer	,13987	,30842	1,000	-,8763	1,1561
Emekli	İşçi	,15844	,24830	1,000	-,6508	,9677
	Memur	-,19241	,25879	1,000	-1,0325	,6477
	Ev Hanımı	-,27679	,23908	1,000	-1,0612	,5076
	Öğrenci	,45007	,26162	,928	-,3966	1,2968
	Serbest Meslek	,12515	,26482	1,000	-,7321	,9824
	İşsiz	,12381	,36091	1,000	-1,0809	1,3285
	Diğer	,26502	,33909	1,000	-,8442	1,3742
İşsiz	İşçi	,03463	,31925	1,000	-1,0629	1,1322
	Memur	-,31622	,32747	1,000	-1,4324	,8000
	Ev Hanımı	-,40060	,31213	,999	-1,4838	,6826
	Öğrenci	,32626	,32971	1,000	-,7942	1,4467
	Serbest Meslek	,00134	,33226	1,000	-1,1256	1,1283
	Emekli	-,12381	,36091	1,000	-1,3285	1,0809
	Diğer	,14122	,39401	1,000	-1,1644	1,4468
Diğer	İşçi	-,10658	,29435	1,000	-1,0856	,8725
	Memur	-,45744	,30325	,984	-1,4602	,5453
	Ev Hanımı	-,54181	,28662	,854	-1,5019	,4183
	Öğrenci	,18505	,30567	1,000	-,8231	1,1932
	Serbest Meslek	-,13987	,30842	1,000	-1,1561	,8763
	Emekli	-,26502	,33909	1,000	-1,3742	,8442
	İşsiz	-,14122	,39401	1,000	-1,4468	1,1644

.Bağımlı değişken güvenilirlik

*. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın memur ile öğrenci durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

4.5 KARİZMATİK LİDERLİLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.5.1 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan Ve "Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür", "Özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur"; "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özellikleri ile yaş değişkeninin analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 51: Cinsiyet Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,6535	1,45963	0,0967	t	sd	p
Erkek	272	3,8309	1,41971	0,08608	-1,374	498	0,170

Tablo 51 incelendiğinde $t=-1,374$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,170) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliğinden olan "Amaçları gerçekleştireceğine dair incancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 52: Cinsiyet Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,3904	1,41462	0,09369	t	sd	P
Erkek	272	3,4559	1,45215	0,08805	-0,509	497	0,611

Tablo 52 incelendiğinde $t=-0,509$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,611) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliğinden olan "Yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 53:Cinsiyet Ve Fiziksel Özellikleri,Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,5702	1,44789	0,09589	t	sd	P
Erkek	272	3,4706	1,49262	0,09050	0,753	497	0,452

Tablo 53 incelendiğinde $t=0,753$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,452$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliğinden olan "Fiziksel özellikleri,davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.5.2 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Yaş Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür", "Özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur", "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özellikleri ile yaş değişkeninin analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 54: Yaş Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	31,330	5	6,266	3,088	0,009
Gurup içi	1002,420	494	2,029		
Toplam	1033,750	499			

Tablo 54 incelendiğinde $F=3,088$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,009$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özeliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=4,290$; $p= 0,001 < 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhane testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 55 de gösterilmektedir

Tablo 55: Post-HocTamhane HSD Test

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
18-25	26-35	-,38984	,18188	,395	-,9272	,1475
	36-45	-,48310	,19692	,203	-1,0664	,1002
	46-55	-,73122*	,19756	,004	-1,3173	-,1451
	56-65	-,60095	,26220	,315	-1,3960	,1941
	66-üzeri	-,45929	,28033	,833	-1,3549	,4364
26-35	18-25	,38984	,18188	,395	-,1475	,9272
	36-45	-,09325	,18870	1,000	-,6524	,4659
	46-55	-,34137	,18937	,680	-,9035	,2208
	56-65	-,21111	,25609	1,000	-,9899	,5677
	66-üzeri	-,06944	,27462	1,000	-,9533	,8144
36-45	18-25	,48310	,19692	,203	-,1002	1,0664
	26-35	,09325	,18870	1,000	-,4659	,6524
	46-55	-,24812	,20386	,978	-,8538	,3576
	56-65	-,11786	,26698	1,000	-,9263	,6906
	66-üzeri	,02381	,28480	1,000	-,8819	,9295
46-55	18-25	,73122*	,19756	,004	,1451	1,3173
	26-35	,34137	,18937	,680	-,2208	,9035
	36-45	,24812	,20386	,978	-,3576	,8538
	56-65	,13026	,26745	1,000	-,6798	,9403
	66-üzeri	,27193	,28524	,998	-,6351	1,1789
56-65	18-25	,60095	,26220	,315	-,1941	1,3960
	26-35	,21111	,25609	1,000	-,5677	,9899
	36-45	,11786	,26698	1,000	-,6906	,9263
	46-55	-,13026	,26745	1,000	-,9403	,6798
	66-üzeri	,14167	,33329	1,000	-,8900	1,1734
66-üzeri	18-25	,45929	,28033	,833	-,4364	1,3549
	26-35	,06944	,27462	1,000	-,8144	,9533
	36-45	-,02381	,28480	1,000	-,9295	,8819
	46-55	-,27193	,28524	,998	-1,1789	,6351
	56-65	-,14167	,33329	1,000	-1,1734	,8900

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 56: Yaş Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	18,367	5	3,673	1,800	0,111
Gurup içi	1007,895	494	2,040		
Toplam	1062.262	499			

Tablo 56 incelendiğinde $F=1,800$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,111$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur" özelliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 57: Yaş Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	27,832	5	5,566	2,611	0,024
Gurup içi	1053,040	494	2,132		
Toplam	1080,872	499			

Tablo 57 incelendiğinde $F=2,611$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,024$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özelliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F_{2,611}; p=0,001 < 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc tamhane testi uygulanmış küçük değerler bulunmadığından testlerden LSD testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 58'de gösterilmiştir.

Tablo 58: Post- Hoc LSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı		
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır	
LSD	18-25	26-35	-,34182	,17628	,053	-,6882	,0045
		36-45	-,20384	,19924	,307	-,5953	,1876
		46-55	-,54942*	,21052	,009	-,9631	-,1358
		56-65	-,68626*	,26375	,010	-1,2045	-,1681
		66-üzeri	-,78626*	,36701	,033	-1,5074	-,0652
	26-35	18-25	,34182	,17628	,053	-,0045	,6882
		36-45	,13797	,19552	,481	-,2462	,5221
		46-55	-,20760	,20701	,316	-,6143	,1991
		56-65	-,34444	,26095	,187	-,8572	,1683
		66-üzeri	-,44444	,36501	,224	-1,1616	,2727
	36-45	18-25	,20384	,19924	,307	-,1876	,5953
		26-35	-,13797	,19552	,481	-,5221	,2462
		46-55	-,34558	,22688	,128	-,7913	,1002
		56-65	-,48242	,27698	,082	-1,0266	,0618
		66-üzeri	-,58242	,37663	,123	-1,3224	,1576
	46-55	18-25	,54942*	,21052	,009	,1358	,9631
		26-35	,20760	,20701	,316	-,1991	,6143
		36-45	,34558	,22688	,128	-,1002	,7913
		56-65	-,13684	,28520	,632	-,6972	,4235
		66-üzeri	-,23684	,38272	,536	-,9888	,5151
56-65	18-25	,68626*	,26375	,010	,1681	1,2045	
	26-35	,34444	,26095	,187	-,1683	,8572	
	36-45	,48242	,27698	,082	-,0618	1,0266	
	46-55	,13684	,28520	,632	-,4235	,6972	
	66-üzeri	-,10000	,41439	,809	-,9142	,7142	
66-üzeri	18-25	,78626*	,36701	,033	,0652	1,5074	
	26-35	,44444	,36501	,224	-,2727	1,1616	
	36-45	,58242	,37663	,123	-,1576	1,3224	
	46-55	,23684	,38272	,536	-,5151	,9888	
	56-65	,10000	,41439	,809	-,7142	,9142	

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 46-55, 18-25 ile 56-65 yaş ve 18-25 ile 66 yaş ve üzeri grupları arasında olduğu görülmektedir.

4.5.3 Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumu Gore Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür", "Özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur", "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özellikleri ile eğitim değişkeninin analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo59: Eğitim Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	22,969	4	5,742	2,812	0,025
Gurup içi	1010,781	495	2,042		
Toplam	1033,750	499			

Tablo 59 incelendiğinde $F=2,812$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,025$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özeliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,070$; $p= 0,016 < 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden LSD testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 60'de gösterilmektedir

Tablo 60: Post-Hoc LSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)eğitim	(J) eğitim	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
Okuryazar	İlköğretim	,12802	,29772	,667	-,4569	,7130
	Lise	,13716	,29618	,643	-,4448	,7191
	Üniversite	,55677	,28927	,055	-,0116	1,1251
	Lisansüstü	,10714	,46774	,819	-,8119	1,0261
İlköğretim	Okuryazar	-,12802	,29772	,667	-,7130	,4569
	Lise	,00914	,17466	,958	-,3340	,3523
	Üniversite	,42874*	,16265	,009	,1092	,7483
	Lisansüstü	-,02088	,40195	,959	-,8106	,7689
Lise	Okuryazar	-,13716	,29618	,643	-,7191	,4448
	İlköğretim	-,00914	,17466	,958	-,3523	,3340
	Üniversite	,41960*	,15983	,009	,1056	,7336
	Lisansüstü	-,03002	,40082	,940	-,8175	,7575
Üniversite	Okuryazar	-,55677	,28927	,055	-1,1251	,0116
	İlköğretim	-,42874*	,16265	,009	-,7483	-,1092
	Lise	-,41960*	,15983	,009	-,7336	-,1056
	Lisansüstü	-,44962	,39573	,256	-1,2271	,3279
Lisansüstü	Okuryazar	-,10714	,46774	,819	-1,0261	,8119
	İlköğretim	,02088	,40195	,959	-,7689	,8106
	Lise	,03002	,40082	,940	-,7575	,8175
	Üniversite	,44962	,39573	,256	-,3279	1,2271

Bağımlı değişken güvenilirlik * .0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın ilköğretim ile üniversite ve üniversite ile lise eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 61: Eğitim Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	5,888	4	1,472	0,714	0,583
Gurup içi	1020,374	495	2,061		
Toplam	1026,262	499			

Tablo 61 incelendiğinde $F=0,714$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,583$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur" özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 62: Eğitim Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	18,974	4	4,744	2,211	0,067
Gurup içi	106,898	495	2,145		
Toplam	1080,872	499			

Tablo 62 incelendiğinde $F=2,211$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,067$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.5.4 Karizmatik Liderlik özelliklerinin Gelir Durumu Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür", "Özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur", "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özellikleri ile gelir değişkeninin analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 63: Gelir Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	15,790	5	3,948	1,920	0,106
Gurup içi	1017,960	495	2,056		
Toplam	1033,750	499			

Tablo 63 incelendiğinde F=1,638 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,148) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 64: Gelir Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	11,248	5	3,416	1,371	0,243
Gurup içi	1015,014	495	2,043		
Toplam	1026,262	499			

Tablo 64 incelendiğinde F=1,371 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,243) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur" özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 65: Gelir Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	45,240	5	9,048	4,316	0,001
Gurup içi	1035,632	495	2,096		
Toplam	1080,872	499			

Tablo 65 incelendiğinde F=4,316 değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,001) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Fiziksel özellikleri,

davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir”özelği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,; p= 0,007<0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 66’de gösterilmektedir.

Tablo 66: Post HocTamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J) gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
1000den az	1001-2000	-,78300	,33829	,238	-1,7950	,2290
	2001-3000	-,65866	,33887	,462	-1,6719	,3546
	3001-4000	-,87185	,34571	,150	-1,9006	,1569
	4001-üzeri	-,00714	,37524	1,000	-1,1074	1,0932
1001-2000	1000den az	,78300	,33829	,238	-,2290	1,7950
	2001-3000	,12435	,16255	,997	-,3340	,5827
	3001-4000	-,08884	,17636	1,000	-,5876	,4099
	4001-üzeri	,77586*	,22890	,010	,1206	1,4311
2001-3000	1000den az	,65866	,33887	,462	-,3546	1,6719
	1001-2000	-,12435	,16255	,997	-,5827	,3340
	3001-4000	-,21319	,17747	,928	-,7149	,2885
	4001-üzeri	,65152	,22975	,054	-,0060	1,3090
3001-4000	1000den az	,87185	,34571	,150	-,1569	1,9006
	1001-2000	,08884	,17636	1,000	-,4099	,5876
	2001-3000	,21319	,17747	,928	-,2885	,7149
	4001-üzeri	,86471*	,23972	,005	,1801	1,5493
4001-üzeri	1000den az	,00714	,37524	1,000	-1,0932	1,1074
	1001-2000	-,77586*	,22890	,010	-1,4311	-,1206
	2001-3000	-,65152	,22975	,054	-1,3090	,0060
	3001-4000	-,86471*	,23972	,005	-1,5493	-,1801

Tablo incelendiğinde farklılığın 1001-2000TL ile 4001 TL ve üzeri gelir durumu 4001 üzeri ile 3001-4000 TL arasında olduğu görülmektedir.

4.5.5 Karizmatik Liderlik özelliklerinin Meslek Durumu Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür", "Özel yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur", "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özellikleri ile meslek değişkeninin analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 67: Meslek Ve Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İncancı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri Görüşlüdür(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	47,149	7	6,736	3,359	0,002
Gurup içi	986,601	492	2,005		
Toplam	1033,750	499			

Tablo 67 incelendiğinde $F=3,359$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,002$) dolayı seçmenlerin Recep Tayyip Erdoğan'ın "Amaçları gerçekleştireceğine dair incancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=2,891$; $p= 0,006 < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 68'de gösterilmektedir.

Tablo 68: Post-Hoc Tamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt smır	Üst smır
İşçi	Memur	-,15341	,21058	1,000	-,8221	,5152
	Ev Hanımı	,02159	,20741	1,000	-,6351	,6783
	Öğrenci	,74077*	,21251	,017	,0693	1,4123
	Serbest Meslek	,04994	,21231	1,000	-,6234	,7233
	Emekli	-,03377	,26760	1,000	-,9056	,8380
	İşsiz	,09957	,35007	1,000	-1,1050	1,3041
	Diğer	,28840	,30340	1,000	-,7176	1,2944
Memur	İşçi	,15341	,21058	1,000	-,5152	,8221
	Ev Hanımı	,17500	,21944	1,000	-,5223	,8723
	Öğrenci	,89418*	,22427	,003	,1830	1,6053
	Serbest Meslek	,20335	,22408	1,000	-,5093	,9160

	Emekli	,11964	,27703	1,000	-,7801	1,0194
	İşsiz	,25298	,35733	1,000	-,9679	1,4738
	Diğer	,44181	,31175	,993	-,5870	1,4706
Ev Hanımı	İşçi	-,02159	,20741	1,000	-,6783	,6351
	Memur	-,17500	,21944	1,000	-,8723	,5223
	Öğrenci	,71918*	,22130	,038	,0190	1,4194
	Serbest Meslek	,02835	,22110	1,000	-,6734	,7301
	Emekli	-,05536	,27463	1,000	-,9474	,8367
	İşsiz	,07798	,35548	1,000	-1,1384	1,2943
Öğrenci	Diğer	,26681	,30962	1,000	-,7557	1,2893
	İşçi	-,74077*	,21251	,017	-1,4123	-,0693
	Memur	-,89418*	,22427	,003	-1,6053	-,1830
	Ev Hanımı	-,71918*	,22130	,038	-1,4194	-,0190
	Serbest Meslek	-,69084	,22590	,070	-1,4065	,0248
	Emekli	-,77454	,27850	,178	-1,6769	,1279
Serbest Meslek	İşsiz	-,64121	,35848	,913	-1,8638	,5814
	Diğer	-,45237	,31306	,991	-1,4835	,5788
	İşçi	-,04994	,21231	1,000	-,7233	,6234
	Memur	-,20335	,22408	1,000	-,9160	,5093
	Ev Hanımı	-,02835	,22110	1,000	-,7301	,6734
	Öğrenci	,69084	,22590	,070	-,0248	1,4065
Emekli	Emekli	-,08370	,27834	1,000	-,9868	,8194
	İşsiz	,04963	,35836	1,000	-1,1733	1,2726
	Diğer	,23847	,31292	1,000	-,7931	1,2701
	İşçi	,03377	,26760	1,000	-,8380	,9056
	Memur	-,11964	,27703	1,000	-1,0194	,7801
	Ev Hanımı	,05536	,27463	1,000	-,8367	,9474
İşsiz	Öğrenci	,77454	,27850	,178	-,1279	1,6769
	Serbest Meslek	,08370	,27834	1,000	-,8194	,9868
	İşsiz	,13333	,39364	1,000	-1,1823	1,4489
	Diğer	,32217	,35278	1,000	-,8302	1,4746
	İşçi	-,09957	,35007	1,000	-1,3041	1,1050
	Memur	-,25298	,35733	1,000	-1,4738	,9679
Diğer	Ev Hanımı	-,07798	,35548	1,000	-1,2943	1,1384
	Öğrenci	,64121	,35848	,913	-,5814	1,8638
	Serbest Meslek	-,04963	,35836	1,000	-1,2726	1,1733
	Emekli	-,13333	,39364	1,000	-1,4489	1,1823
	Diğer	,18883	,41880	1,000	-1,2027	1,5804
	İşçi	-,28840	,30340	1,000	-1,2944	,7176
Diğer	Memur	-,44181	,31175	,993	-1,4706	,5870
	Ev Hanımı	-,26681	,30962	1,000	-1,2893	,7557
	Öğrenci	,45237	,31306	,991	-,5788	1,4835
	Serbest Meslek	-,23847	,31292	1,000	-1,2701	,7931
	Emekli	-,32217	,35278	1,000	-1,4746	,8302
	İşsiz	-,18883	,41880	1,000	-1,5804	1,2027

.Bağımlı değişken güvenilirlik

*. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın işçi ile öğrenci, memur ile öğrenci ve öğrenci ile ev hanımı meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 69: Meslek Ve Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	26,340	7	3,763	1,851	0,076
Gurup içi	999,922	492	2,032		
Toplam	1026,262	499			

Tablo 69 incelendiğinde $F=1,851$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,076$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 70: Meslek Ve Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	43,983	7	6,998	2,526	0,002
Gurup içi	1031,889	492	2,097		
Toplam	1080,872	499			

Tablo 70 incelendiğinde $F=2,526$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,002$) dolayı seçmenlerin Recep Tayyip Erdoğan'ın "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraflarını oldukça etkilemektedir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,523$; $p= 0,001 < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 71'de gösterilmektedir.

Tablo 71: Post-HocTamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınıır	Üst sınıır
İşçi	Memur	-,24953	,22699	1,000	-,9715	,4725
	Ev Hanımı	-,49015	,19817	,333	-1,1173	,1370
	Öğrenci	,45515	,21282	,617	-,2173	1,1276
	Serbest Meslek	,04823	,23011	1,000	-,6827	,7792
	Emekli	-,37229	,27452	,996	-1,2679	,5233
	İşsiz	,00866	,35015	1,000	-1,1960	1,2133
	Diğer	,10554	,29526	1,000	-,8717	1,0828
Memur	İşçi	,24953	,22699	1,000	-,4725	,9715
	Ev Hanımı	-,24063	,22689	1,000	-,9630	,4818
	Öğrenci	,70467	,23979	,102	-,0566	1,4660
	Serbest Meslek	,29776	,25526	1,000	-,5141	1,1096
	Emekli	-,12277	,29592	1,000	-1,0808	,8353
	İşsiz	,25818	,36717	1,000	-,9853	1,5017
	Diğer	,35506	,31526	1,000	-,6773	1,3874
Ev Hanımı	İşçi	,49015	,19817	,333	-,1370	1,1173
	Memur	,24063	,22689	1,000	-,4818	,9630
	Öğrenci	,94530*	,21271	,000	,2723	1,6183
	Serbest Meslek	,53838	,23001	,443	-,1929	1,2697
	Emekli	,11786	,27444	1,000	-,7779	1,0136
	İşsiz	,49881	,35009	,994	-,7060	1,7036
	Diğer	,59569	,29518	,759	-,3817	1,5731
Öğrenci	İşçi	-,45515	,21282	,617	-1,1276	,2173
	Memur	-,70467	,23979	,102	-1,4660	,0566
	Ev Hanımı	-,94530*	,21271	,000	-1,6183	-,2723
	Serbest Meslek	-,40692	,24275	,940	-1,1767	,3629
	Emekli	-,82744	,28520	,131	-1,7528	,0979
	İşsiz	-,44649	,35858	,999	-1,6693	,7764
	Diğer	-,34961	,30522	1,000	-1,3530	,6538
Serbest Meslek	İşçi	-,04823	,23011	1,000	-,7792	,6827
	Memur	-,29776	,25526	1,000	-1,1096	,5141
	Ev Hanımı	-,53838	,23001	,443	-1,2697	,1929
	Öğrenci	,40692	,24275	,940	-,3629	1,1767
	Emekli	-,42052	,29832	,993	-1,3850	,5440
	İşsiz	-,03957	,36911	1,000	-1,2874	1,2082
	Diğer	,05731	,31751	1,000	-,9809	1,0955
Emekli	İşçi	,37229	,27452	,996	-,5233	1,2679
	Memur	,12277	,29592	1,000	-,8353	1,0808
	Ev Hanımı	-,11786	,27444	1,000	-1,0136	,7779
	Öğrenci	,82744	,28520	,131	-,0979	1,7528
	Serbest Meslek	,42052	,29832	,993	-,5440	1,3850
	İşsiz	,38095	,39831	1,000	-,9476	1,7095
	Diğer	,47783	,35103	,996	-,6673	1,6229
İşsiz	İşçi	-,00866	,35015	1,000	-1,2133	1,1960

	Memur	-,25818	,36717	1,000	-1,5017	,9853
	Ev Hanımı	-,49881	,35009	,994	-1,7036	,7060
	Öğrenci	,44649	,35858	,999	-,7764	1,6693
	Serbest Meslek	,03957	,36911	1,000	-1,2082	1,2874
	Emekli	-,38095	,39831	1,000	-1,7095	,9476
	Diğer	,09688	,41288	1,000	-1,2770	1,4708
Diğer	İşçi	-,10554	,29526	1,000	-1,0828	,8717
	Memur	-,35506	,31526	1,000	-1,3874	,6773
	Ev Hanımı	-,59569	,29518	,759	-1,5731	,3817
	Öğrenci	,34961	,30522	1,000	-,6538	1,3530
	Serbest Meslek	-,05731	,31751	1,000	-1,0955	,9809
	Emekli	-,47783	,35103	,996	-1,6229	,6673
	İşsiz	-,09688	,41288	1,000	-1,4708	1,2770

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın Ev Hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir

4.6 ETKİLEŞİMCİ LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.6.1 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Etkileşimci liderlik özelliklerinden olan “Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir”, “Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir”, “Kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir” özellikleri ile cinsiyet değişkeni analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 72: Cinsiyet Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Ort. T Test			
Kadın	228	2,4956	1,53806	0,10186	t	sd	P	
Erkek	272	2,3566	1,57519	0,09551	0,993	497	0,321	

Tablo 72 incelendiğinde $t=0,993$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,321$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliğinden olan “Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir” özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. ($t=0,993$, $p>0,05$)

Tablo 73: Cinsiyet Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test			
Kadın	228	3,3392	1,41473	0,09354	t	sd	p	
Erkek	272	3,4301	1,44604	0,08768	-0,787	497	0,432	

Tablo 73 incelendiğinde $t=-0,787$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,432) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliğinden olan "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. ($t=-0,787$, $p>0,05$)

Tablo 74: Cinsiyet Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test			
Kadın	228	3,3333	1,41525	0,09373	t	sd	P	
Erkek	272	3,1765	1,47241	0,08928	1,208	497	0,228	

Tablo 74 incelendiğinde $t=1,208$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,228) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliğinden olan "kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. ($t=1,208$, $p>0,05$)

4.6.2 Etkileşimci Liderlik özelliklerinin Yaş Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Etkileşimci liderlik özelliklerinden olan "Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir", "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir", "Kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özellikleri ile yaş değişkeni analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 75: Yaş Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	20,833	5	4,167	1,728	0,126
Gurup içi	1190,967	494	2,411		
Toplam	1211,800	499			

Tablo 75 incelendiğinde F=1,728 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,126) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir“özelliğiyle yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 76: Yaş Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	15,218	5	3,044	1,493	0,190
Gurup içi	1007,054	494	2,039		
Toplam	1022,272	499			

Tablo 76 incelendiğinde F=1,728 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,126) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir" özelliğiyle yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 77: Yaş Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir. Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	6,959	5	1,392	0,662	0,652
Gurup içi	1038,289	494	2,102		
Toplam	1045,248	499			

Tablo 77 incelendiğinde F=0662 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,652) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "kurmayların yapmak

istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, Sadece denetleyici rol üstlenir”özelliğiileyaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.6.3 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan’ın Etkileşimci liderlik özelliklerinden olan “Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir”, “Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir”, “Kurmaya çalışmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir” özellikleri ile yaş değişkeni analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 78: Eğitim Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	2,366	4	0,591	0,242	0,914
Gurup içi	1209,434	495	2,443		
Toplam	1211,800	499			

Tablo 78 incelendiğinde F=0,242 değerinin p değeri 0,05’den büyük olmasından (0,914) dolayı Recep Tayyip Erdoğan’ın“bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir”özelliğiileeğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 79: Eğitim ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	18,170	4	4,543	2,239	0,064
Gurup içi	1004,102	495	2,208		
Toplam	1022,272	499			

Tablo 79 incelendiğinde F=2,239değerinin p değeri 0,05’den büyük olmasından (0,064) dolayı Recep TayyipErdoğan’ın “Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir”özelliğiileeğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 80: Eğitim Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir. Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	22,520	4	5,630	2,725	0,029
Gurup içi	1022,728	495	2,066		
Toplam	1045,248	499			

Tablo 57 incelendiğinde $F=2,725$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,029$) dolayı RecepTayyip Erdoğan'ı "kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=1,174$; $p= 0,321 > 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden LSD testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 58'de gösterilmektedir

Tablo 81: Post-Hoc LSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)eğitim	(J) eğitim	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
Okuryazar	İlköğretim	,20495	,29947	,494	-,3834	,7933
	Lise	,07195	,29793	,809	-,5134	,6573
	Üniversite	,50414	,29097	,084	-,0676	1,0758
	Lisansüstü	,82143	,47050	,081	-,1030	1,7459
İlköğretim	Okuryazar	-,20495	,29947	,494	-,7933	,3834
	Lise	-,13300	,17568	,449	-,4782	,2122
	Üniversite	,29919	,16361	,068	-,0223	,6206
	Lisansüstü	,61648	,40432	,128	-,1779	1,4109
Lise	Okuryazar	-,07195	,29793	,809	-,6573	,5134
	İlköğretim	,13300	,17568	,449	-,2122	,4782
	Üniversite	,43219*	,16077	,007	,1163	,7481
	Lisansüstü	,74948	,40318	,064	-,0427	1,5416
Üniversite	Okuryazar	-,50414	,29097	,084	-1,0758	,0676
	İlköğretim	-,29919	,16361	,068	-,6206	,0223
	Lise	-,43219*	,16077	,007	-,7481	-,1163
	Lisansüstü	,31729	,39806	,426	-,4648	1,0994
Lisansüstü	Okuryazar	-,82143	,47050	,081	-1,7459	,1030
	İlköğretim	-,61648	,40432	,128	-1,4109	,1779
	Lise	-,74948	,40318	,064	-1,5416	,0427
	Üniversite	-,31729	,39806	,426	-1,0994	,4648

Bağımlı değişken güvenilirlik * .05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın lise ile üniversite ve üniversite ile lise eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir.

4.6.4 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Etkileşimci liderlik özelliklerinden olan “Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir”, “Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir”, “Kurmaya çalışmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir” özellikleri ile gelir değişkeni analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 82: Gelir Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	7,107	5	1,777	0,730	0,572
Gurup içi	1204,693	495	2,434		
Toplam	1211,800	499			

Tablo 82 incelendiğinde $F=0,730$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,572$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir” özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 83: Gelir Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	25,823	5	6,456	3,207	0,013
Gurup içi	996,449	495	2,013		
Toplam	1022,272	499			

Tablo 83 incelendiğinde $F=3,207$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,013$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir” özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,852$; $p=0,493 > 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 84'de gösterilmektedir.

Tablo 84:PostHocTukey HSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J) gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
1000den az	1001-2000	-,29406	,28878	,847	-1,0847	,4966
	2001-3000	,03574	,28568	1,000	-,7464	,8179
	3001-4000	-,10615	,29858	,997	-,9236	,7113
	4001-üzeri	,46149	,32088	,603	-,4170	1,3400
1001-2000	1000den az	,29406	,28878	,847	-,4966	1,0847
	2001-3000	,32980	,16180	,249	-,1132	,7728
	3001-4000	,18791	,18362	,845	-,3148	,6906
	4001-üzeri	,75556*	,21801	,005	,1587	1,3524
2001-3000	1000den az	-,03574	,28568	1,000	-,8179	,7464
	1001-2000	-,32980	,16180	,249	-,7728	,1132
	3001-4000	-,14189	,17871	,932	-,6312	,3474
	4001-üzeri	,42576	,21389	,272	-,1599	1,0114
3001-4000	1000den az	,10615	,29858	,997	-,7113	,9236
	1001-2000	-,18791	,18362	,845	-,6906	,3148
	2001-3000	,14189	,17871	,932	-,3474	,6312
	4001-üzeri	,56765	,23084	,102	-,0644	1,1996
4001-üzeri	1000den az	-,46149	,32088	,603	-1,3400	,4170
	1001-2000	-,75556*	,21801	,005	-1,3524	-,1587
	2001-3000	-,42576	,21389	,272	-1,0114	,1599
	3001-4000	-,56765	,23084	,102	-1,1996	,0644

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 1001-2000 TL ile 4001 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 85: Gelir Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	25,661	5	6,415	3,115	0,015
Gurup içi	1016,587	495	2,060		
Toplam	1045,248	499			

Tablo 85 incelendiğinde $F=3,115$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,015$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özeliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,388$; $p=0,817 > 0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post-Hoc testlerden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 86'de gösterilmektedir.

Tablo 86:Post HocTukey HSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J) gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
1000den az	1001-2000	-,56873	,29211	,294	-1,3685	,2310
	2001-3000	-,40042	,28898	,637	-1,1916	,3908
	3001-4000	-,35835	,30203	,759	-1,1853	,4686
	4001-üzeri	,14655	,32459	,991	-,7421	1,0352
1001-2000	1000den az	,56873	,29211	,294	-,2310	1,3685
	2001-3000	,16831	,16367	,842	-,2798	,6164
	3001-4000	,21038	,18574	,789	-,2981	,7189
	4001-üzeri	,71528*	,22053	,011	,1115	1,3191
2001-3000	1000den az	,40042	,28898	,637	-,3908	1,1916
	1001-2000	-,16831	,16367	,842	-,6164	,2798
	3001-4000	,04207	,18077	,999	-,4529	,5370
	4001-üzeri	,54697	,21636	,086	-,0454	1,1393
3001-4000	1000den az	,35835	,30203	,759	-,4686	1,1853
	1001-2000	-,21038	,18574	,789	-,7189	,2981
	2001-3000	-,04207	,18077	,999	-,5370	,4529
	4001-üzeri	,50490	,23350	,196	-,1344	1,1442
4001-üzeri	1000den az	-,14655	,32459	,991	-1,0352	,7421
	1001-2000	-,71528*	,22053	,011	-1,3191	-,1115
	2001-3000	-,54697	,21636	,086	-1,1393	,0454
	3001-4000	-,50490	,23350	,196	-1,1442	,1344
	3001-4000	-,35835	,30203	,236	-,9518	,2351

Bağımlı değişken güvenilirlik

*. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 1001-2000 TL ile 4001 TL ve üzeri gelir durumu arasında olduğu görülmektedir

4.6.5 Etkileşimci Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Etkileşimci liderlik özelliklerinden olan "Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir", "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir", "Kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özellikleri ile meslek değişkeni analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 87: Meslek Ve Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır, Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	38,368	7	5,481	2,298	0,025
Gurup içi	1173,432	492	2,385		
Toplam	1211,800	499			

Tablo 87 incelendiğinde $F=2,298$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,025$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=2,421$; $p= 0,019 < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden LSD testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 88'de gösterilmektedir.

Tablo 88: Post-Hoc LSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınıır	Üst sınıır
İşçi	Memur	,52620*	,24770	,034	,0395	1,0129
	Ev Hanımı	,13245	,23217	,569	-,3237	,5886
	Öğrenci	-,12881	,21842	,556	-,5580	,3003
	Serbest Meslek	-,20928	,24017	,384	-,6812	,2626
	Emekli	,43781	,30370	,150	-,1589	1,0345
	İşsiz	,63781	,37103	,086	-,0912	1,3668
	Diğer	-,26367	,32609	,419	-,9044	,3770
Memur	İşçi	-,52620*	,24770	,034	-1,0129	-,0395
	Ev Hanımı	-,39375	,25900	,129	-,9026	,1151
	Öğrenci	-,65501*	,24674	,008	-1,1398	-,1702
	Serbest Meslek	-,73548*	,26619	,006	-1,2585	-,2125
	Emekli	-,08839	,32467	,786	-,7263	,5495
	İşsiz	,11161	,38838	,774	-,6515	,8747
	Diğer	-,78987*	,34570	,023	-1,4691	-,1106
Ev Hanımı	İşçi	-,13245	,23217	,569	-,5886	,3237
	Memur	,39375	,25900	,129	-,1151	,9026
	Öğrenci	-,26126	,23114	,259	-,7154	,1929
	Serbest Meslek	-,34173	,25180	,175	-,8365	,1530
	Emekli	,30536	,31298	,330	-,3096	,9203
	İşsiz	,50536	,37866	,183	-,2386	1,2494
	Diğer	-,39612	,33475	,237	-1,0538	,2616
Öğrenci	İşçi	,12881	,21842	,556	-,3003	,5580
	Memur	,65501*	,24674	,008	,1702	1,1398
	Ev Hanımı	,26126	,23114	,259	-,1929	,7154
	Serbest Meslek	-,08046	,23918	,737	-,5504	,3895
	Emekli	,56662	,30292	,062	-,0285	1,1618
	İşsiz	,76662*	,37039	,039	,0389	1,4944
	Diğer	-,13486	,32536	,679	-,7741	,5044
Serbest Meslek	İşçi	,20928	,24017	,384	-,2626	,6812
	Memur	,73548*	,26619	,006	,2125	1,2585
	Ev Hanımı	,34173	,25180	,175	-,1530	,8365
	Öğrenci	,08046	,23918	,737	-,3895	,5504
	Emekli	,64708*	,31896	,043	,0204	1,2738
	İşsiz	,84708*	,38362	,028	,0933	1,6008
	Diğer	-,05440	,34034	,873	-,7231	,6143
Emekli	İşçi	-,43781	,30370	,150	-1,0345	,1589
	Memur	,08839	,32467	,786	-,5495	,7263
	Ev Hanımı	-,30536	,31298	,330	-,9203	,3096
	Öğrenci	-,56662	,30292	,062	-1,1618	,0285
	Serbest Meslek	-,64708*	,31896	,043	-1,2738	-,0204
	İşsiz	,20000	,42628	,639	-,6376	1,0376
	Diğer	-,70148	,38780	,071	-1,4634	,0605

İşsiz	İşçi	-,63781	,37103	,086	-1,3668	,0912
	Memur	-,11161	,38838	,774	-,8747	,6515
	Ev Hanımı	-,50536	,37866	,183	-1,2494	,2386
	Öğrenci	-,76662*	,37039	,039	-1,4944	-,0389
	Serbest Meslek	-,84708*	,38362	,028	-1,6008	-,0933
	Emekli	-,20000	,42628	,639	-1,0376	,6376
	Diğer	-,90148*	,44251	,042	-1,7709	-,0320
Diğer	İşçi	,26367	,32609	,419	-,3770	,9044
	Memur	,78987*	,34570	,023	,1106	1,4691
	Ev Hanımı	,39612	,33475	,237	-,2616	1,0538
	Öğrenci	,13486	,32536	,679	-,5044	,7741
	Serbest Meslek	,05440	,34034	,873	-,6143	,7231
	Emekli	,70148	,38780	,071	-,0605	1,4634
	İşsiz	,90148*	,44251	,042	,0320	1,7709

Tablo incelendiğinde farklılığın işçi ile memur, memur ile öğrenci, memur ile serbest meslek, memur ile diğer meslek, işsiz ile diğer meslek değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 89: Meslek Ve Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	18,789	7	2,684	1,316	0,240
Gurup içi	1003,483	492	2,040		
Toplam	1022,272	499			

Tablo 89 incelendiğinde $F=1,316$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,240$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 90: Meslek Ve Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	21,859	7	3,123	1,501	0,164
Gurup içi	1023,389	492	2,080		
Toplam	1045,248	499			

Tablo 90 incelendiğinde $F=1,501$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,164$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir" özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.7 DEMOKRATİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.7.1 Demokratik Liderlik özelliklerinin cinsiyete Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Demokratik liderlik özelliklerinden "Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır", "Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması" özellikleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 91: Cinsiyet Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir, Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	228	3,2851	1,33484	0,08840	t	Sd	p
Erkek	272	3,3640	1,40763	0,08535	-0,639	497	0,523

Tablo 91 incelendiğinde $t=-0,639$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,523$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın demokratik liderlik özelliğinden olan "Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır" özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. ($t=-0,639$, $p>0,05$)

Tablo 92: Cinsiyet Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması (T Testi)

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T Test		
Kadın	227	3,5526	1,24944	0,08309	t	sd	P
Erkek	272	3,5184	1,35547	0,08219	0,292	497	0,771

Tablo 92 incelendiğinde $t=0,292$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,771$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın demokratik liderlik özelliğinden

olan“Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özelliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur.($t=0,292$, $p>0,05$)

4.7.2 Demokratik Liderlik özelliklerinin Yaş Durumuna Gore Analizi

Recep Tayyip Erdoğan’ın Demokratik liderlik özelliklerinden “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir,katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır”, “Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özellikleri ile yaş değişkeni arasındaki analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 93: Yaş Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	4,195	5	0,839	0,442	0,819
Gurup içi	938,013	494	1,899		
Toplam	942,208	499			

Tablo 93 incelendiğinde $F=0,442$ değerinin p değeri $0,05$ ’den büyük olmasından ($0,819$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan’ın “dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır” özelliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 94: Yaş Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	21,712	5	4,342	2,582	0,025
Gurup içi	830,710	494	1,682		
Toplam	852,442	499			

Tablo 94 incelendiğinde $F=2,582$ değerinin p değeri $0,05$ ’den küçük olmasından ($0,025$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan’ın “görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özelliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,885$; $p= 0,491 > 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden Tukeytesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 95’de gösterilmektedir

Tablo 95: Post- HocTukeyHSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)yaş	(J) yaş	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
18-25	26-35	-,46819*	,15657	,035	-,9161	-,0203
	36-45	-,39493	,17696	,225	-,9012	,1113
	46-55	-,56468*	,18698	,032	-1,0996	-,0297
	56-65	-,35153	,23426	,664	-1,0217	,3187
	66-üzeri	-,41264	,32597	,803	-1,3452	,5200
26-35	18-25	,46819*	,15657	,035	,0203	,9161
	36-45	,07326	,17366	,998	-,4236	,5701
	46-55	-,09649	,18386	,995	-,6225	,4295
	56-65	,11667	,23177	,996	-,5464	,7797
	66-üzeri	,05556	,32419	1,000	-,8719	,9830
36-45	18-25	,39493	,17696	,225	-,1113	,9012
	26-35	-,07326	,17366	,998	-,5701	,4236
	46-55	-,16975	,20151	,959	-,7463	,4068
	56-65	,04341	,24601	1,000	-,6604	,7472
	66-üzeri	-,01770	,33452	1,000	-,9747	,9393
46-55	18-25	,56468*	,18698	,032	,0297	1,0996
	26-35	,09649	,18386	,995	-,4295	,6225
	36-45	,16975	,20151	,959	-,4068	,7463
	56-65	,21316	,25331	,960	-,5115	,9379
	66-üzeri	,15205	,33992	,98	-,8205	1,1246
56-65	18-25	,35153	,23426	,664	-,3187	1,0217
	26-35	-,11667	,23177	,996	-,7797	,5464
	36-45	-,04341	,24601	1,000	-,7472	,6604
	46-55	-,21316	,25331	,960	-,9379	,5115
	66-üzeri	-,06111	,36805	1,000	-1,1141	,9919
66-üzeri	18-25	,41264	,32597	,803	-,5200	1,3452
	26-35	-,05556	,32419	1,000	-,9830	,8719
	36-45	,01770	,33452	1,000	-,9393	,9747
	46-55	-,15205	,33992	,998	-1,1246	,8205
	56-65	,06111	,36805	1,000	-,9919	1,1141

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın 18-25 ile 26-35, 18-25 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

4.7.3 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Demokratik liderlik özelliklerinden “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir,katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır”, “Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özellikleri ile yaş değişkeni arasındaki analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 96: Eğitim Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir,Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	15,268	4	3,817	2,038	0,088
Gurup içi	926,940	495	1,873		
Toplam	942,208	499			

Tablo 96 incelendiğinde F=2,038 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,088) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır” özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 97: Eğitim Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması(ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	8,833	4	2,208	1,296	0,271
Gurup içi	843,589	495	1,704		
Toplam	852,422	499			

Tablo 97 incelendiğinde F=1,296 değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,271) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özelliği ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.7.4 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Gelir Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Demokratik liderlik özelliklerinden “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır”, “Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özellikleri ile gelir değişkeni arasındaki analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 98: Gelir Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir, Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	16,163	5	4,041	2,160	0,072
Gurup içi	926,045	495	1,871		
Toplam	942,208	499			

Tablo 98 incelendiğinde $F=2,160$ değerinin p değeri $0,05$ 'den büyük olmasından ($0,072$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır” özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 99: Gelir Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	16,513	5	4,128	2,445	0,046
Gurup içi	835,909	495	1,689		
Toplam	852,422	499			

Tablo 99 incelendiğinde $F=2,445$ değerinin p değeri $0,05$ 'den küçük olmasından ($0,046$) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özelliği ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=0,345$; $p= 0,848>0,05$) Farklığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testlerden tukeytesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 100'de gösterilmektedir.

Tablo 100:PostHocTukey HSD

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)gelir	(J) gelir	(I-J)	Std.hata	P	Alt sını	Üst sını
1000den az	1001-2000	-,66595	,26450	,088	-1,3901	,0582
	2001-3000	-,75193*	,26166	,034	-1,4683	-,0355
	3001-4000	-,70149	,27347	,079	-1,4502	,0472
	4001-üzeri	-,45345	,29390	,535	-1,2581	,3512
1001-2000	1000den az	,66595	,26450	,088	-,0582	1,3901
	2001-3000	-,08598	,14819	,978	-,4917	,3198
	3001-4000	-,03554	,16818	1,000	-,4960	,4249
	4001-üzeri	,21250	,19968	,825	-,3342	,7592
2001-3000	1000den az	,75193*	,26166	,034	,0355	1,4683
	1001-2000	,08598	,14819	,978	-,3198	,4917
	3001-4000	,05045	,16368	,998	-,3977	,4986
	4001-üzeri	,29848	,19591	,548	-,2379	,8349
3001-4000	1000den az	,70149	,27347	,079	-,0472	1,4502
	1001-2000	,03554	,16818	1,000	-,4249	,4960
	2001-3000	-,05045	,16368	,998	-,4986	,3977
	4001-üzeri	,24804	,21143	,767	-,3308	,8269
4001-üzeri	1000den az	,45345	,29390	,535	-,3512	1,2581
	1001-2000	-,21250	,19968	,825	-,7592	,3342
	2001-3000	-,29848	,19591	,548	-,8349	,2379
	3001-4000	-,24804	,21143	,767	-,8269	,3308

Tablo incelendiğinde farklılığın 1000 TL'den az ile 2001 ile 3000 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir

4.7.5 Demokratik Liderlik Özelliklerinin Meslek Durumuna Göre Analizi

Recep Tayyip Erdoğan'ın Demokratik liderlik özelliklerinden “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır”, “Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özellikleri ile gelir değişkeni arasındaki analizi aşağıdaki gibidir;

Tablo 101: Meslek Ve Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir, Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	P
Gruplar arası	17,532	7	2,505	1,333	0,233
Gurup içi	924,676	492	1,879		
Toplam	942,208	499			

Tablo 101 incelendiğinde $F=1,333$ değerinin p değeri 0,05'den büyük olmasından (0,233) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değer verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır” özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur

Tablo 102: Meslek Ve Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması (ANOVA)

	Kareler toplamı	Sf	Kareler ort.	F	p
Gruplar arası	27,642	7	3,949	2,356	0,023
Gurup içi	824,780	492	1,676		
Toplam	852,422	499			

Tablo 102 incelendiğinde $F=2,356$ değerinin p değeri 0,05'den küçük olmasından (0,023) dolayı Recep Tayyip Erdoğan'ın “Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması” özelliği ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Leneve testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görüldüğü için ($F=3,378$; $p= 0,002<0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için Post- Hoc testler dentamhanetesti uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 103'de gösterilmektedir.

Tablo 103: Post-Hoc Tamhane

Ortalama Fark					%95 güven aralığı	
(I)meslek	(J)meslek	(I-J)	Std.hata	P	Alt sınır	Üst sınır
İşçi	Memur	-,46181	,19230	,391	-1,0719	,1483
	Ev Hanımı	-,35556	,17928	,754	-,9228	,2117
	Öğrenci	,18702	,19671	1,000	-,4345	,8085
	Serbest Meslek	-,04851	,21234	1,000	-,7226	,6255
	Emekli	-,26984	,24986	1,000	-1,0830	,5433
	İşsiz	,01587	,31094	1,000	-1,0482	1,0799
	Diğer	,23755	,28335	1,000	-,7008	1,1759
Memur	İşçi	,46181	,19230	,391	-,1483	1,0719
	Ev Hanımı	,10625	,18323	1,000	-,4765	,6890
	Öğrenci	,64882*	,20032	,040	,0137	1,2839
	Serbest Meslek	,41329	,21568	,810	-,2729	1,0995
	Emekli	,19196	,25271	1,000	-,6303	1,0142
	İşsiz	,47768	,31324	,984	-,5921	1,5474
	Diğer	,69935	,28586	,404	-,2464	1,6451
Ev Hanımı	İşçi	,35556	,17928	,754	-,2117	,9228
	Memur	-,10625	,18323	1,000	-,6890	,4765
	Öğrenci	,54257	,18785	,115	-,0518	1,1369
	Serbest Meslek	,30704	,20416	,983	-,3425	,9566
	Emekli	,08571	,24295	1,000	-,7087	,8801
	İşsiz	,37143	,30542	,999	-,6811	1,4239
Öğrenci	Diğer	,59310	,27727	,665	-,3301	1,5163
	İşçi	-,18702	,19671	1,000	-,8085	,4345
	Memur	-,64882*	,20032	,040	-1,2839	-,0137
	Ev Hanımı	-,54257	,18785	,115	-1,1369	,0518
	Serbest Meslek	-,23553	,21962	1,000	-,9320	,4610
	Emekli	-,45686	,25608	,900	-1,2874	,3737
Serbest Meslek	İşsiz	-,17115	,31596	1,000	-1,2463	,9040
	Diğer	,05053	,28885	1,000	-,9021	1,0032
	İşçi	,04851	,21234	1,000	-,6255	,7226
	Memur	-,41329	,21568	,810	-1,0995	,2729
	Ev Hanımı	-,30704	,20416	,983	-,9566	,3425
	Öğrenci	,23553	,21962	1,000	-,4610	,9320
Emekli	Emekli	-,22133	,26827	1,000	-1,0884	,6457
	İşsiz	,06439	,32592	1,000	-1,0347	1,1635
	Diğer	,28606	,29971	1,000	-,6967	1,2689
	İşçi	,26984	,24986	1,000	-,5433	1,0830
	Memur	-,19196	,25271	1,000	-1,0142	,6303

	Ev Hanımı	-,08571	,24295	1,000	-,8801	,7087
	Öğrenci	,45686	,25608	,900	-,3737	1,2874
	Serbest Meslek	,22133	,26827	1,000	-,6457	1,0884
	İşsiz	,28571	,35152	1,000	-,8853	1,4567
	Diğer	,50739	,32737	,977	-,5621	1,5768
İşsiz	İşçi	-,01587	,31094	1,000	-1,0799	1,0482
	Memur	-,47768	,31324	,984	-1,5474	,5921
	Ev Hanımı	-,37143	,30542	,999	-1,4239	,6811
	Öğrenci	,17115	,31596	1,000	-,9040	1,2463
	Serbest Meslek	-,06439	,32592	1,000	-1,1635	1,0347
	Emekli	-,28571	,35152	1,000	-1,4567	,8853
	Diğer	,22167	,37606	1,000	-1,0252	1,4685
Diğer	İşçi	-,23755	,28335	1,000	-1,1759	,7008
	Memur	-,69935	,28586	,404	-1,6451	,2464
	Ev Hanımı	-,59310	,27727	,665	-1,5163	,3301
	Öğrenci	-,05053	,28885	1,000	-1,0032	,9021
	Serbest Meslek	-,28606	,29971	1,000	-1,2689	,6967
	Emekli	-,50739	,32737	,977	-1,5768	,5621
	İşsiz	-,22167	,37606	1,000	-1,4685	1,0252

Bağımlı değişken güvenilirlik *. 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo incelendiğinde farklılığın işçi ile memur, memur ile öğrenci meslek değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Politika ve pazarlama insanoğlunun günlük yaşamında önemli yer edinmiş iki bilim dalıdır. Ancak toplumda ayrı ayrı etkisini sürdüren bu bilimlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan politik pazarlama, bazı durumlarda tartışma oluşturabilmekte ve pazarlamanın siyasete uygulanabilirliğinin her zaman kabul edilememesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu tartışmalara rağmen siyasetçilerin pazarlamanın günden güne gelişen taktik ve stratejilerini kullandıkları yadsınamaz bir gerçektir. Politik pazarlama öncelikle bireylerin gereksinimlerinin tespit edilerek bu gereksinimleri gidermeye yönelik çözüm yollarının aranması ve bu doğrultuda programlar oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

Politik pazarlamada Recep Tayyip Erdoğan'nın liderlik algısının seçmenlerin demografik özellikleri açısından incelenmesi: Gaziantep örneği isimli çalışmamızda 600 seçmen ile yüz yüze anket yöntemi uygulanarak veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi aşamasında öncelikle tanımlayıcı istatistiksel bilgilere yer verilmiş hipotezler test edilirken de T testi ve Anova testleri yapılmıştır. Aradaki farklılıklar da tukey, tamhane ve Lsd testleri ile incelenmiştir.

Araştırmaya toplam 600 seçmen katılmıştır. Bu seçmenlerin 228'i kadın(%45,6), 272'si erkek(%54,4) seçmenlerdir. Araştırmaya 26-35 yaş grubundan 144 kişi(%28,8) en çok katılımı, 66 ve üzeri yaş grubu da 18 kişi (%3,6) ile en az katılımı sağlamıştır. Araştırmaya üniversite mezunu 190 kişi(%38) en çok katılımı, lisansüstü 14 kişi(%2,8) ile en az katılımı sağlamıştır. Araştırmaya 2001-3000TL arasında geliri olan 167 kişi(%33,4) en çok katılımı, 1000TL'den az geliri olan 28 kişi(%5,6) en az katılımı sağlamıştır. Araştırmaya meslek gruplarından öğrenci 101 kişi(%20,2) en çok katılımı, işsiz 21 kişi(%4,2) en az katılımı sağlamıştır.

Yapılan istatistiksel analizler neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır; Yapılan istatistiksel analizler neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır;

1. Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliğinden olan "Parti üyeleri için yüksek performans hedefi koyan onların beklentilerini gerçekleştirmek için teşvik eden bir liderdir" özelliğiyle seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,276;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özelliğin seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,939;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 26- 35 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,951;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özellik seçmenlerin gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,483;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1000'den az ile 3001-4000 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,364;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın memur ile öğrenci, ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliğinden olan "karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder paylaşımcı yapıya sahiptir" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,023; p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,018;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46- 55 ve 26-35 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=4,1879;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise ilköğretim ile üniversite ve lise ile üniversite eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile seçmenlerin gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre

istatistiksel olarak ($f=1,840;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özeliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,205;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın dönüşümcü liderlik özelliğinden olan Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır "" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri arasında farklılık olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t= -0,805;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özeliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,079;p<0,010$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Bu özeliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,799;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın lise ile üniversite eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir. Bu özeliği ile seçmenlerin gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,311;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özeliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,473;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ev hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

2. Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Aldığı kararların tartışmasız uygulanmasını ve yerine getirilmesini isteyen birisidir, Bulduğu yapıda düzen ve disiplin olmazsa olmazdır" özelliğiyle seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,956;p>0,05$) cinsiyet arasında farklılık yoktur. Bu özeliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,402;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özeliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,117;p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özeliği ile seçmenlerin gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,421;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıdaki özeliği ile seçmenlerin meslekleri

açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2473;p<0,05$) farklılık vardır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Mevcut sorunun aşılması konusunda kurmaylarını inisiyatif almalarına ve partisini riske etmelerine izin vermez" özelliği ile cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t= -1,052;p>0,05$) arasında farklılık yoktur. Yukarıdaki özelliği ile yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,899;p>0,05$) değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yukarıda söylenen özelliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,560;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda söylediğimiz özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,176;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıdaki bu özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,077;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise memur ile öğrenci durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın otokratik liderlik özelliklerinden olan "Karar ve uygulamalarda etki altında kalmayan birisidir" özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,573;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,573;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,607;p>0,05$) farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,607;p>0,05$) farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi

sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,885;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise memur ile öğrenci durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

3. Recep Tayyip Erdoğan'ın Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Amaçları gerçekleştireceğine dair inancı ve güveni tamdır, risk alabilecek kadar ileri görüşlüdür" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak $(t=-1,374, p>0,05)$ farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,088;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,812;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ilköğretim ile üniversite ve üniversite ile lise eğitim durumu arasında olduğu görülmektedir. $296;p>0,05$) farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak $(t=-1,374, p>0,05)$ farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,088;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46- 55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,812;p<0,05$) farklılık vardır. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,638;p>0,05$) farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,359;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın işçi ile öğrenci, memur ile öğrenci ve öğrenci ile ev hanımı meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Yaşantısı benimde kabul ettiğim değerler üzerine kurulur" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre

istatistiksel olarak. ($t=-0,509$, $p>0,05$) anlamlı farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,800$; $p>0,05$) farklılık yoktur... Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,714$; $p>0,05$) farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,371$; $p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,851$; $p>0,05$) farklılık yoktur.

Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özelliklerinden olan "Fiziksel özellikleri, davranışları ve hitabet yeteneği ile taraftarını oldukça etkilemektedir" özelliği ile cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,753$ $p>0,05$) değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu özelliği ile özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,611$; $p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın ise 18-25 ile 46-55, 18-25 ile 56-65 yaş ve 18-25 ile 66 yaş ve üzeri grupları arasında olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,211$; $p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=4,316$; $p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1001-2000 TL ile 4001 TL ve üzeri gelir durumu 4001 üzeri ile 3001-4000 TL arasında olduğu görülmektedir. Yukarıda verilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,526$; $p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın Ev Hanımı ile öğrenci meslek durumu değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

4. Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliklerinden olan "Bulunduğu mevcut yapıyı tehlikeye sokan durumlardan kaçınır, sorumluluk almayan bir yapıya sahiptir" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,993$, $p>0,05$) değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu özelliği ile

seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,728;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,242;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelirdurumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,730;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,298;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın işçi ile memur, memur ile öğrenci, memur ile serbest meslek, memur ile diğer meslek, işsiz ile diğer meslek değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliklerinden olan "Varolan mevcut yapıyı koruma ve sürdürme yanlısı bir düşünceye sahiptir" özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=-0,787, p>0,05$) farklılık yoktur. Bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,728;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,239;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelirdurumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,207;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1001-2000TL ile 4001 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,298;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın işçi ile memur, memur ile öğrenci, memur ile serbest meslek, memur ile diğer meslek, işsiz ile diğer meslek değişkeni arasında olduğu görülmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliklerinden olan kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, sadece denetleyici rol üstlenir özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=1,208, p>0,05$) arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,662;p>0,05$) bir farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin

eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,239;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,207;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1001-2000TL ile 4001 TL gelir durumu arasında olduğu görölmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,316;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=1,208, p>0,05$) arasında anlamlı farklılık yoktur. Recep Tayyip Erdoğan'ın etkileşimci liderlik özelliklerinden olan “kurmayların yapmak istedikleri faaliyetlere rıza gösterir, Sadece denetleyici rol üstlenir” özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,662;p>0,05$) bir farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anovatesti sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,725;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın lise ile üniversite ve üniversite ile lise eğitim durumu arasında olduğu görölmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=3,115 ;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1001-2000TL ile 4001 TL ve üzeri gelir durumu arasında olduğu görölmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,501;p>0,05$) farklılık yoktur.

5. Recep Tayyip Erdoğan'ın demokratik liderlik özelliklerinden olan “Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmaya değeri verir, katı hiyerarşik yapılanmaya karşıdır” özelliği ile seçmenlerin cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=-0,639, p>0,05$) değişkeni arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=0,442;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,038;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla

yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,160;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,333;p>0,05$) farklılık yoktur.

Recep Tayyip Erdoğan'ın demokratik liderlik özelliklerinden olan "Görevlendirdiği kişilerin işe dört elle sarılmalarını sağlamak için ödüllendirme ve cezalandırma sistemi uygulaması" özelliği ile cinsiyetleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan t testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($t=0,292, p>0,05$) arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu özelliği ile seçmenlerin yaşları açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,582;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 18-25 ile 26-35, 18-25 ile 46-55 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.özelliği ile eğitim durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=1,296;p>0,05$) farklılık yoktur. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin gelir durumu açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,445;p<0,05$) farklılık vardır. Bu farklılığın 1000 TL'den az ile 2001 ile 3000 TL gelir durumu arasında olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen özelliği ile seçmenlerin meslekleri açısından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anova testi sonucuna göre istatistiksel olarak ($f=2,356;p<0,05$) farklılık meslek vardır. Bu farklılığın ise işçi ile memur, memur ile öğrenci meslek değişkeni arasında olduğu görülmektedir

KAYNAKÇA

- Akgün, B. (2000). *Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler M.Y.O Dergisi (4), 75-92.
- Aksu, M. (2003). *Liderlik Yaklaşımları ve Dönüştürücü Liderlik Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi , p. 93.
- Alkan, T., & Ergil, D. (1984). *Siyaset Psikolojisi*. Ankara: Turan Kitapevi.
- Allan, B. C. (1994). *Prenatal Nicotinealtresnicotinicreceptordevelopment İn Temousebrain* (Vols. 889-900).
- Ankan, S. (1997). *Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışı*. Yayımlanmış Doktora Tezi , pp. 408-410.
- Arcayürek, C. (1980). *Demokrasi Dönemecinde Üç Adam*. Ankara: Bilgi Yayıncılık.
- ATAŞ, T. (2005). *Siyasal Pazarlama vır Siyasi Partilerin İzmir'deki Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi .
- Atilla, N. (1997). *Örnekleriyle Türkiye’de Politika Pazarlaması ve Bir Kampanya Araçları Etkinlik Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi , p. 16.
- Atitilla, N. (1997). *Politika Pazarlaması Örnekleriyle Türkiye’de Politika Pazarlaması ve Bir Kampanya Araçları Etkinlik Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi , p. 47
- Aydoğan, B. (2007). *Politik Pazarlama ve Politik Pazarlama Uygulamalarına Eğilimler*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi , p. 10.
- Aytürk, N. (2007). *Yönetim Sanatı*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Baines, R., P.Harris, & Lewis, R. (2002). *the political marceting planning process*. Intelligence: Marceting Intelligence & Planning.
- Bakan, İ., & Büyükbeşe, T. (2010). *Liderlik Türleri ve Güç Kaynaklarına İlişkin Mevcut-Gelecek Durum Karşılaştırması*. KMÜ Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12 (19), 73-84.

- Bass, B. (1990). *KLSP Transformational Leadership, Working Papers, Transformational Leadership Focus Group Kellogg Leadership Studies Project*. Academy of Leadership Press, p. 13.
- Bass, B. (1990). *Transformational leadership and organizational*. Public Administration Quarterly, 17, 22.
- Bayraktaroğlı, G. (2002). *Geleneksel Pazarlamada Politik Pazarlamanın Yeri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (3), 58-82.
- Berber, A. (2000). *Dönüşümsel ve Etkileşimsel Liderlik Kavramı, Gelişimi ve Dönüşümsel Liderliğin Yönetim ve Organizasyon İçerisindeki Rolü*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi, 11 (36), 33-50.
- Birand, M., & Yağm. (2001). *Emret Komutanım*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Birand, M., & Yağm. (2001). *Emret Komutanım*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Bolgrand, M. (1999). *Politik Pazarlama*. (F. Ersoy, Trans.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Butler, & Collins, P. v. (1994). *political marketing: structure and process*. European Journal of Marketing.
- Can, H. (1999). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Can, Y. (1999). *Personel Yönetimi*. İstanbul: Beta Basım.
- Caron, & Albert, F. a. (1968). *the effects of repeated exposure andstim ulus complexity on visual fixation in infants*. psychonomic Science.
- Çakır, H. (2007). *Gazeteciliğe Giriş*. Tablet Yayınları.
- Çakır, H. (2004). *Medya ve Etik*. Konya: Eğitim Kitapevi.
- Çam, E. (1992). İstanbul: der yayınları.
- Çam, E. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çam, E. (1995). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Parıltı Yayınevi.
- Çam, E. (1995). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Beta yayıncılık
- Çelik, C., & Sünbül, Ö. (2008). *Liderlik Algılamalarında Eğitim ve Cinisyet Faktörü*. Süleyman Demirel Üniveristesesi İktaisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3, 49-66.
- Çırpan, H. (1999). *Örgütsel Öğrenme İklimi ve Örgütlere Bağlılık İlişkisi*. Yayımlanmış Doktora Tezi (1-2).
- Daver, B. (1972). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Doğan Yayınevi.
- Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Yargı Yayınevi.

- Dirlik, S. N. (1996). *Türkiye'nin Siyasal Haritası*. (9), 125-151.
- E.Rıza. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İzmir: Anadolu Matbaacılık Yayın.
- Eraslan, L. (2004). *İlköğretim Okul Müdürlerinin Dönüşümsel Liderlik Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi , p. 41.
- Erdal, M. (2007). Erdal, M. (2007). *İşletmelerde Dönüştürücü Liderlik Davranışlarının Analizi*. Yüksek Lisans Tezi .
- Erdoğan, İ. (2001). *İşletme Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Davranış*. İşletme Fakültesi Yayınları, p. 242.
- Eren. (1993). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık ve Dağıtım A.Ş.
- Eren. (2004). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık ve Dağıtım A.Ş.
- Eren, E. (2005). *Örgütsel Davranış Yönetimi Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eren, E. (1993). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Erol, E. (1998). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Gegez, A. (1990). *pazarlamanın gelişim süreci ve politik pazarlama*.
- Goleman, D., & Diğerleri. (2000). *Inteligência Emocional*. Lisboa: Temas e Debates.
- Goleman, D., R.Boyatzıs, & Mckee, A. (2002). *Yeni Liderler*. (F. N.-O. Deniztekin, Trans.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gül, Z. (2003). *Karizmatik liderlik ve örgüt kültürü ilişkisi üzerine araştırma*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (1), 163.
- Gür, K. (2003). *Esaretten Zirveye*. İstanbul: MDS Yayınları.
- Gürbüz, E., & İnal, M. (n.d.). *Siyasal Pazarlamaya Stratejik Bir Yaklaşım*. Nobel Yayın Dağıtım , p. 71.
- Gürsoy, A. (2005). *Liderlikte Duygusal Zekâ (Liderlik Özellikleri İle Duygusal Zekâlı)*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi , p. 16.
- Gürsoy, A. (2005). *Liderlikte Duygusal Zekâ (Liderlik Özellikleri ile Duygusal Zekâlı Liderlere Ulaşılması)*. Yayımlanmış Yüksek Lisans TEZİ .
- Harris, p. (2001). *to spin or not to spin, That Is The Question: The Emergence of Modern Political marketing*. Manchester: Manchester, The Marketing Review.
- <http://arsiv.aksam.com.tr>. (2012, 08 03). Retrieved ocak 2018, 15, from <http://arsiv.aksam.com.tr>
- <http://www.a24.com.tr>. (n.d.). Retrieved 06 07, 2017, from [adnan-menderes-kindir-neden-idam-edildi-adnan-menderes-in-hayati-haberi](http://www.a24.com.tr).

- <http://www.aljazeera.com.tr/portre-recep-tayyip-erdogan>. (n.d.). Retrieved 03 03, 2017, from /portre-recep-tayyip-erdogan.
- <http://www.birikimdergisi.com>. (n.d.). Retrieved 05 16, 2017, from /birikim-yazi/3284/putin-in-baskanliga-giden-yolu#.Wfn89Y-0.26:
<http://www.birikimdergisi.com>
- <http://www.ensonhaber.com>. (2014, 07 01). Retrieved 11 03, 2017, from recep-tayyip-erdoganin-hayati-2014-07-01.htm.
- <http://www.haber50.com>. (n.d.). Retrieved 11 03, 2017, from erdoganin-kokeni-gurcu-221353hhtm.
- <http://www.kimkimdir.gen.tr>. (n.d.). Retrieved 01 02, 2018, from kimkimdir.php?id=1590).
- <http://www.kimkimdir.gen.tr>. (n.d.). Retrieved 06 07, 2017
- <http://www.kimkimdir.gen.tr>. (n.d.). Retrieved 05 16, 2017, from kimkimdir.php?id=387&aranan=putin.
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=1590>. (n.d.). Retrieved 05 15, 2017
- <http://www.mustafadagasan.com>. (n.d.). Retrieved 04 05, 2017, from adnan_menderes.pdf.
- <http://www.mynet.com/haber>. (n.d.). <http://www.mynet.com/haber>. Retrieved 03.03.2017, from iste-adnan-menderesin-hayati-ve-siyasi-yasami-2068141-.
- <http://www.posta.com.tr>. (n.d.). Retrieved 04 06, 2018, from <http://www.posta.com.tr>
- <http://www.yerelsecim.com/Detay>. (n.d.). Retrieved 05 13, 2017, from Yerel Seçim Sonuçları.
- <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/aralik2007/19.pdf>. (n.d.). Retrieved 06 2017, 20
- <https://s3.amazonaws.com>. (n.d.). Retrieved 05 25, 2017, from <https://s3.amazonaws.com>
- Huntington, S. (1965). *Siyasal Gelişme ve Siyasal Bozulma*. (E. Özbudun, Ed.) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , 65.
- İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İslamoğlu, A. (2002). *siyaset Pazarlaması Toplam Kalite Yaklaşımı*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- İslamoğlu, H. (2002). *Siyaset Pazarlaması Toplam Kalite Yaklaşımı*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kalender, A. (2003). *Seçmenin Karar Sürecinde İletişim Araç ve Yöntemlerin Önemi Üzerine Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2 (4), 30-41.

- Kalender, A. (2000). *siyasal iletişim seçmenler ve ikna stratejileri*. konya: çizgi kitapevi
- Kalender, A. (2000). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*. konya: Çizgi Kitapevi.
- Kapani, M. (1999). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayımevi.
- Kapani, M. (2012). *Politika Bilimine Giriş* (Vol. 29.Basım). Ankara: Bilgi Yayımevi.
- Karip, E. (1998). *Dönüşümcü Liderlik*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Dergisi, 4 (4), 443-465.
- Karip, E. (1998). *Dönüşümcü Liderlik. Kuram ve Uygulamada Eğitim*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Dergisi, 4 (4), 443-465.
- Kaya, A. (2003). *Yönetimde İnsan İlişkileri Sırları*. konya: Eğitim Yayınları.
- Kaya, Y. (2006). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Set Ofset Matbacılık.
- Kaya, Y. (2006). *Eğitim Yönetimi*. Set Ofset Matbaacılık.
- Kırtış, P. (2013). *Pazarlama İlkeleri Global ve Yönetimsel Yaklaşım*. İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları.
- Kışlalı, A. (1992). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Mge Kitapevi.
- Kışlalı, T. (1976). *Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri (Bir Alan Araştırması)*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 31, 117-130.
- Koçak, A. (2003). *Girişimci Pazarlama. Pi Dergisi*, 49.
- Koçel, T. (2011). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koçel, T. (2011). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım.
- Konukman, E. (1991). *Türk Basın Birliği Ankara Temsilcisi*. (K. Doğan, Ed.) Ankara.
- Kotler, p. (2013). In *A'dan Z'ye Pazarlama* (p. 10). İstanbul: Medİacat Yayınları.
- Lees-Marshment, J. (2003). *Political Marketing: How to Reach That Pot of Gold*, 2 (1), 1-32.
- Leiss, W. (1990). *Socail Communication İn Advertising*. Canada: Nelson Kanada Lm.
- Mortimore, R. (2003). *Why Politics Need Marketing* (Vol. 8). Intenational Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing.
- Mucuk, İ. (2010). *Pazarlama İlkeleri*. İstanbul: Türkmen Yayınevi.
- Nadi, N. (1947). *, Perde Aralığından, İstanbul 1964 -----, 27 Mayıs 'tan 12 Mart'a, İstanbul 1972 -----, Ben Atatürkçü Değilim, İstanbul 1988-*

- , *Atatürk İlkeleri Işığında Uyarmalar, Bir İflasın Kronolojisi (1950-1960)*. İstanbul.
- Narlı, N., & Dirlik, S. (1996). *Türkiye'nin Siyasal Haritası. Yeni Türkiye, Türk Siyaseti Özel Dergisi*, 2 (9), 125-151.
- NEWMAN, I. B., & Jagdish, N. S. (1985). *A Primary Voter Behaviour*. Journal Of Consumer Research.
- Nilüfer, N., & Dirlik, S. (1996). *Türkiye'nin Siyasi Haritası. Türkiye Siyaseti Yeni Sayısı*, 2 (9), 126.
- O'Cass, A. (1996). *Political Marketing and the Marketing Concept* (Vol. 30).
- Okumuş, A. (2007). *Pazarlama Anlayışında Siyasal Pazarlamanın Yeri ve Pazar Konumuna Göre Siyasi Partilerin Stratejik Analizi*. S.B.E dergisi , 157.
- Okumuş, A. (2007). *Pazarlama Anlayışında Siyasal Pazarlamanın Yeri Ve Pazar Konumlarına Göre Siyasi Partilerin Stratejik Analizi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (17), 1-15.
- O'Shaughnessy, N. (2001). *The Marketing Of Political Marketing*. European: European Journal Of Marketing.
- Ozankaya, Ö. (1980). *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri*.
- Örmeci, O. (2010, 08 12). <http://ydemokrat.blogspot.com.tr>. Retrieved 05 2017, 12
- Özel, M. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Kentler, Kentler Sistemi ve Yerel Yönetimlerin Cazibe Merkezi Politikaları, Küreselleşme Üzerine Notlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özsoy, E. (2010).). *Liderlik Davranışları İle Cinsiyet İlişkisi: Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarında Bir Araştırma*. Yüksek lisan tezi , pp. 26-27.
- ÖZSOY, O. (2002). *Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- PARILTI, & Baş. (2002). *Politik Pazarlama*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6 (2), 15.
- Sarol, M. (1983). *Bilinmeyen Menederes*. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Saylı, H. (n.d.). *Saylı, Halil "Örgütsel Değişimde Liderliğin Rolü"*. Erişim Tarihi: 15.12.2010,.
- Scammell, M. (1999). *Political Marketing*. Political Studies.
- steers, R., Bigley, L., & Bigley. (1998). *Motivation and Leadership at Work*. New York: Mc Graw Hill.
- Şaylan, G. (1981). *kamu personeli yönetiminden insan kaynakları yönetimine geçiş* . İstanbul: TESEV.

- Tan, A. (2002). *ilke ve uygulamalarıyla politik pazarlama*. istanbul: papatya yayıncılık.
- Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*. p. 19.
- Tan, A. (2002). *İlke Ve Uygulamalarıyla Politik pazarlama*. istanbul: Papatya Yayıncılık.
- Tan, A. (1998). *Politik Pazarlama ve Karamanmaraş Örneği*. Doktora Tezi , p. 15.
- Topuz, H. (1991). *Siyasal Reklamcılık*. Cem Yayınevi.
- Topuz, H. (1992). *Siyasal Reklamcılık*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Türkdoğan, O. (1996). *Haklısız Demokrasi*(Türk Toplumunun Siyasal Yapısı. 112-124.
- Uğur, F. (2011). *özlenen Turgut Özal*. İstanbul: Zaman Kitapevi.
- Ündey, N. (1995, Şubat). *Propaganda Tipleri*. *Düşünceler Dergisi* , 30-41.
- Wintringham, J. (2005). *Community Organizations and Development of Political Capita*. (Ö. Güldü, & M. ERSOY-KART, Eds.) *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 64 (3), 97-116.
- Woods, p. (2005). *Democratic Leadership In Education*. Sage Publications Company. London: Sage Publications Company.
- www.milliyet.com.tr. (n.d.). Retrieved 05 26, 2017, from *fakir-bir-cocuktan-dunya-liderligine--vladimir-putin-in-hayati-mola-4813*: www.milliyet.com.tr
- Yayla, A. (2004). *Siyaset Teorisine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Yelboğa, A. (2006). "Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". "İş, Güç,"Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 8 (2), 198.
- Yeşilyurt, E. (2007). *Akademik ve Yönetimsel Liderlik Doğu Anadolu Araştırması*. 5 (3), pp. 76-80.
- Yıldız, N. (2002). *Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi: Liderler-İmajlar-Medya*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Yıldız, N. (2008). *Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi: Liderler-İmajlar-Medya*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Yılmaz, E. (2006). *okuldaki Örgütsel Güven Düzeyinin Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Özellikleri ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi .
- Yükselen, C. (2007). *Pazarlama İlkeler-Yönetim Örnek Olay*. Ankara: Detay Yayıncılık .

EKLER

EK:1ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında yapılmakta olan “**Politik Pazarlamada Recep Tayyip Erdoğan’ın Liderlik Algısının Seçmenlerin Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi**” isimli yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Görüşleriniz bizim için önemlidir. Anket sorularının dikkatli, güvenilir ve içtenlikle cevaplanması doğru sonuçlara ulaşmamız bakımından oldukça önemlidir. Çok kıymetli zamanınızı ayırıp bilimsel çalışmalara yaptığımız katkıdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet TAN
GAÜN İİBF İŞLETME BÖLÜMÜ

Arzu YAVUZ
GAÜN İİBF İŞLETME BÖLÜMÜ
Yüksek Lisans Öğrencisi

1)Cinsiyetiniz:

- 1)Kadın 2)Erkek

2)Yaşınız:

- 1)18-25 2)26-35 3)36-45 4)46-55 5)56-65
6)66 ve üzeri

3)Eğitim Durumunuz:

- 1)Okuryazar 2)İlköğretim 3)Lise 4)Üniversite 5)Lisans Üstü

4)Ailenizin Toplam Aylık Geliri (TL):

- 1) 1000’ den az 2)1001-2000 3)2001-3000 4)3001-4000
5)4001 ve üzeri

5)Mesleğiniz:

- 1)İşçi 2)Memur 3)Ev Hanımı 4)Öğrenci 5) Serbest Meslek
6) Emekli 7)İşsiz 8)Diğer

**Kesinlikle Katılmıyorum (1),
Katılmıyorum (2),
Kararsızım (3),
Katılıyorum (4),
Kesinlikle Katılıyorum (5)**

ÖZELLİKLER	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARASIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1. Parti üyeleri için yüksek performans hedefleri koyan, onları beklentileri gerçekleştirmeleri için teşvik eden bir liderdir	1	2	3	4	5
2. Karar alma ve uygulama sürecinde çevresindeki insanların görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanmaya gayret eder, paylaşımcı bir yapıya sahiptir	1	2	3	4	5
3. Çözümü Zorlaştıran Hususlarda Yeni Çıkar Yol Arayan, Çözüme Ulaşmaya Çalışan Bir Yapısı Vardır.	1	2	3	4	5
4. Aldığı Kararların Tartışmasız Uygulanmasını Ve Yerine Getirilmesini İsteyen Birisidir, Bulunduğu Yapıda Düzen Ve Disiplin Olmazsa Olmazdır	1	2	3	4	5
5. Mevcut Sorunun Aşılması Konusunda Kurmaylarını İnişiyatif Almalarına Ve Partisini Riske Etmelerine İzin Vermez	1	2	3	4	5
6. Karar Ve Uygulamalarda Etki Altında Kalmayan Birisidir	1	2	3	4	5
7. Amaçları Gerçekleştireceğine Dair İnanıcı Ve Güveni Tamdır, Risk Alabilecek Kadar İleri görüşlüdür	1	2	3	4	5
8. Özel Yaşantısı Benimde Kabul Ettiğim Değerler Üzerine Kurulur	1	2	3	4	5
9. Fiziksel Özellikleri, Davranışları Ve Hitabet Yeteneği İle Taraflarını Oldukça Etkilemektedir	1	2	3	4	5
10. Bulunduğu Mevcut Yapıyı Tehlikeye Sokan Durumlardan Kaçınır. Sorumluluk Almayan Bir Yapıya Sahiptir	1	2	3	4	5
11. Varolan Mevcut Yapıyı Koruma Ve Sürdürme Yanlısı Bir Düşünceye Sahiptir	1	2	3	4	5
12. Kurmayların Yapmak İstedikleri Faaliyetlere Rıza Gösterir, Sadece Denetleyici Rol Üstlenir	1	2	3	4	5
13. Dikey Yapılanma Yerine Yatay Yapılanmaya Değer Verir, Katı Hiyerarşik Yapılanmaya Karşıdır	1	2	3	4	5
14. Görevlendirdiği Kişilerin İşe Dört Elle Sarılmalarını Sağlamak İçin Ödüllendirme Ve Cezalandırma Sistemi Uygulaması	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

ARZU TANRIÖVER 1990 yılı Gaziantep doğumludur. Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden 2013 yılında mezun oldu. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Evli ve 1 çocuk annesidir.

VITAE

Arzu Yavuz was born in Gaziantep in 1990. She graduated from the Department of Business Administration at the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Mustafa Kemal University in 2013. She has begun the Master of Business Administration education at Gaziantep University in 2015. She is married and has 1 children.